

525-ci qəzet

20 okyabr 2012-ci il, şənbə, №192 (3748). Qiyməti 40 qəpik

WWW.525.AZ

Prezident seçkisinə ayrılacaq vəsaitin həcmi məlum oldu

2013-cü il üçün DÖVLƏT BÜDCƏSİ LAYİHƏSİ MİLLİ MƏCLİSDƏ NOYABRIN 13-də MÜZAKİRƏYƏ ÇIXARILACAQ

Səh.4

"Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal siyasət həyata keçirir"

Müəhibimiz Milli Məclisin (MM) Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədr müavini Sevinc Fətəliyevadır.

Səh.11

İtaliyalı bəstəkar Xocalı faciəsi haqqında musiqi əsəri yaradıb

DAVIDE QUALTIERI FİKRƏT QOCANIN ŞEİRLƏRİ ƏSASINDA XOREOQRAFİK KOMPOZİSİYA HAZIRLAYIB

Səh.16

Qriqol Vaşadze: "Gürcüstan artıq postsovet ölkəsi deyil"

Səh.2

"ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin fəaliyyəti səmərəsizdir"

Səh.4

Budapeştdə "Ağdam: Qafqazın Xirosıması" adlı fotoalbom nəşr edilib

Səh.4

Əsgərimiz öldü

Səh.4

Yenə zəlzələ

Səh.4

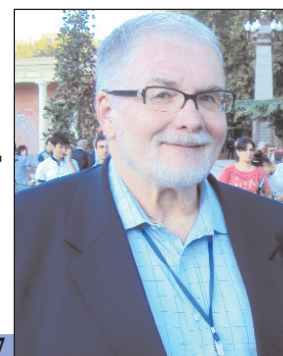
Elçibəyin qəbri açıla bilər

HÜQUQ-MÜHAFİZƏ ORQANLARININ BUNUNLA BAĞLI HAZIRLIQ İŞLƏRİ APARDIĞI BİLDİRİLİR

Səh.6

"Mənim sənətim öz-özlüyündə böyük mükafatdı"

Pərvinin həmsöhbəti latviyalı şair, tərcüməçi, türkoloq, Latviya Elmlər Akademiyasının fəxri akademiki Uldis Berziņšdi.

Səh.27

Qriqol Vaşadze: "Gürcüstan artıq postsovet ölkəsi deyil"

"Gürcüstan artıq postsovet ölkəsi deyil." APA-nın Gürcüstan bürosunun məlumatına görə, bunu Gürcüstanın xarici işlər naziri vəzifəsini icra edən Qriqol Vaşadze NATO baş katibinin Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya üzrə nümayəndəsi Ceyms Appaturayla görüşdən sonra təşkil edilən mətbuat konfransında deyib.

Onun sözlərinə görə, Gürcüstanda demokratiya bərqərar olub: "Bu ölkə daha gənc demokratik ölkə deyil. Biz artıq bu dövrü keçmişik. Gürcüstan tədricən demokratikləşən normal bir ölkədir və bu çox böyük nailiyyətdir".

Qriqol Vaşadze bildirib ki, bu tarixi dövr 2003-cü ildə "Qızılqül inqilabı"ndan sonra Gürcüstan prezidenti Mixail Saakaşvilinin rəhbərliyi ilə başlayıb.

Bakı Ali Neft Məktəbində Norveç nümayəndələri ilə görüş keçirilib

Dünən Norveçin Petrad Dövlət Fondunun direktoru Oystein Berg, Stavanger Universitetinin professoru Ove Tobias Gudmestad və "Statoil-Azərbaycan" şirkətinin nümayəndələri Şahpur Sotudehmanəş və Sevil Əliyeva Bakı Ali Neft Məktəbində olublar.

Qonaqlar burada yaradılan maddi-texniki şərait və tədris prosesi ilə yaxından tanış olublar.

Qonaqları qəbul edən Bakı Ali Neft Məktəbinin rektoru Elmar Qasımov Dövlət Neft Şirkətinin son illər keçdiyi inkişaf yolundan danışdı, şirkətin Azərbaycanda və ölkədən kənarında həyata keçirdiyi layihələr barədə, həmçinin rəhbərlik etdiyi ali məktəb barədə ətraflı söz açdı: "Bakı Ali Neft Məktəbinin yaradılmasında əsas məqsəd Azərbaycanda beynəlxalq standartlara uyğun, ən müasir tədris planları və texnologiyaları əsasında qurulan təhsil prosesini təşkil etməkdir".

Görüş çərçivəsində "Statoil-Azərbaycan" Şirkəti və Bakı Ali Neft Məktəbi arasında "Neft-qaz mühəndisliyi" və "Kimya mühəndisliyi" ixtisasları üzrə tədris fənlərinə aid ingilis dilində ədəbiyyat təminatı, hər ixtisas üzrə gələcəkdə iki tələbənin müəllim kimi Bakı Ali Neft Məktəbində işləməsi şərti ilə Norveç universitetlərində doktoranturaya (PHD) göndərilməsi və Statoil Şirkətinin Azərbaycanda fəaliyyət göstərən və xaricdən gələn müxtəlif mütəxəssislərinin BANM tələbələrini qarşısında məruzələrlə çıxış etmələri haqqında razılıq əldə olunub. Sonda Petrad Dövlət Fondunun direktoru dərc olunan kitabı və Stavanger Universitetinin professoru Ove Tobias Gudmestad müəllifi olduğu iki kitabını Bakı Ali Neft Məktəbinin rektoruna təqdim ediblər.

S.QARAYEVA

Baş redaktor: Rəşad Məcid

Redaktor: Yaşar Əliyev

Baş redaktor müavinləri:
Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseynli

Redaktor müavinləri:

Aydın Bağirov, Mirhacib Məcid, İsgəndər Həsənov

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün çıxır

Ünvan: AZ1033,

Bakı, Ş.Mustafayev küçəsi-27/121

Telefon: 566-67-98, 566-93-40

Faks: 566-25-20

İnternet ünvanı: www.525.az

E-mail: qezet525@mail.ru

Qəzet "Azərbaycan" nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

Təsisçi: "525" şirkəti

İndeks: 0046, tiraj: 4000, sifariş: 3544

"TURAN", AzərTAc, "TREND", APA

və "OLAYLAR"ın informasiyalarından istifadə olunub.

Dərc olunan reklamların mətninə görə redaksiya məsuliyyət daşmır.

© İşarəsi altında dərc olunan materiallar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1992-ci il noyabrın 17-dən çıxır.

Bakıda "Dünya iqtisadiyyatının inkişaf paradigması: bazar və sonrası" müzakirə olunur

Dünən Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində (ADIU) "Dünya iqtisadiyyatının inkişaf paradigması: bazar və sonrası" mövzusunda Avra-siya sosial elmlər forumu işə başlayıb. Forumu ADIU Türkiyənin Hacettepe Universiteti, Qırğızıstan-Türkiyə Manas Universiteti və Qazaxıstanın Ahmet Yasevi Universiteti ilə birgə keçirir.

Milli Məclis deputatlarının, ali məktəb rektorlarının iştirak etdikləri tədbirdə ADIU-nun rektoru, professor Şəmsəddin Hacıyev bildirib ki, forum son illər sürətlə dəyişən dünyada baş verən müxtəlif iqtisadi və sosial prosesləri açıqlamada yetərsiz qalan, iqtisad elmi ilə yanaşı, bütün sosial elmlər üzrə metodoloji məsələlərin müzakirə olunduğu, bu sahədə elmi axtarışların aparıldığı və bütün ölkələrin elmi dairələri ilə əməkdaşlığa açıq olan daimi bir dü-

şüncə platforması və elmi məktəb kimi fəaliyyət göstərəcək. Onun sözlərinə görə, ilk dəfə Bakıda keçirilən forumda Türkiyə, Rusiya, Azərbaycan, Gürcüstan, İran, Ukrayna, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Pakistan, Makedoniya və Monteneqronun 20-dən çox universitetinin 100-dək rektoru və görkəmli alimi iştirak edir.

Qırğızıstan-Türkiyə Manas Universitetinin rektoru, professor Səbahəddin Balcı, Ahmet Yasevi Universitetinin (Qazaxıstan) rektoru, professor Salih Aynural və Hacettepe Universitetinin (Türkiyə) prorektoru, professor Əli Çağlar beynəlxalq tədbirin əhəmiyyətindən danışmış, türk dünyasının birliyə, yüksəlişə nail olmasında ümummilli lider Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətlərini vurğulayıblar. Qeyd ediblər ki, bu gün buraya türk dünyasının ortaq mədəniyyətini qoruyub saxlamaq, türk birliyini

və dostluğunu möhkəmləndirmək və əməkdaşlığı genişləndirmək üçün Bəyannamə və müvafiq təsis sənədləri qəbul etmək üçün toplaşılıblar.

Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri İsmail Alper Coşkun, Qazaxıstanın ölkəmizdəki səfiri Serik Primbetov və başqaları Azərbaycanda bütün sahələrdə gedən inkişaf prosesindən danışmış, forumun işinə uğurlar arzulayıb.

Sonra professor Korkut Boratavın (Ankara Universiteti) "Neoliberal transformasiyanın arxa planı" və professor Əvəz Bayramovun (ADIU) "Yeni paradigmaya keçidin zaman problemi: Metodoloji interpretasiya" mövzusunda məruzələri dinlənmiş, müzakirələr aparılıb.

Oktyabrın 21-dək davam edəcək forumun sonuncu günü Bəyannamə və müvafiq təsis sənədləri qəbul ediləcək.

S.QARAYEVA

Manas Universitetinin rektoru BDU-nun qonağı olub

Dünən Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) rektoru, akademik Abel Məhərrəmov Qırğızıstan-Türkiyə Manas Universitetinin rektoru Səbahəddin Balcı ilə görüşüb.

Görüş zamanı rektor qonağa universitetin yaranma və inkişaf tarixi, fəaliyyəti və beynəlxalq əlaqələri, proqram və qrant layihələrində iştirakı barədə məlumat verib.

Səbahəddin Balcı Bakı Dövlət Universitetində olmaqdan məm-

nunluğunu, Azərbaycanın ilk ali təhsil ocağı ilə əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu diqqətə çatdırıb. Məlum olub ki, adıçəkilən universitetdə 5000-ə yaxın tələbə təhsil alır. 14 ölkənin tələbələri sırasında 10 nəfər azərbaycanlı tələbə də var. Rektor deyib ki, tələbə qəbulu daxili qaydalar əsasında aparılır: "Universitetimizin qapıları azərbaycanlı tələbələrin üzünə açıqdır. Hər cür şəraitimiz var, yataqxana problemi yoxdur, təhsil pulsuz-

dur".

Abel Məhərrəmov da öz növbəsində Qırğızıstan-Türkiyə Manas Universiteti ilə əlaqələrin yaranmasına və inkişafına dəstəyini ifadə edib. Rektorlar görüşün nəticəsi olaraq anlaşma memorandumu imzalayıblar. Memorandum tələbə-müəllim mübadiləsini, birgə proqram və qrantlarda iştirakı, elmi konfransların keçirilməsini və sair nəzərdə tutur.

S.QARAYEVA

Həcc ziyarətinə yollanan zəvvarlar üçün rouminqdə endirim

SƏUDİYYƏ ƏRƏBİSTANINDA OLAN AZERCELL ABONENTLƏRİ GÜZƏŞTLİ DANIŞIQDAN YARARLANACAQ

12 oktyabr tarixindən etibarən Azərbaycandan müqəddəs Həcc ziyarətinə yollanan ilk zəvvarlar üçün Azercell Telekom xüsusi endirim kampaniyası elan etdi. Kampaniya çərçivəsində oktyabrın sonuna kimi Səudiyyə Ərəbistanında olan Azercell-lilər güzəştli rouminq tariflərindən yararlana biləcəklər.

Beləliklə, Səudiyyə Ərəbistanının "Möbily (Etihad Etisalat)" mobil operatorunun şəbəkəsindən istifadə edən Azercell Fakturalı Xətt abonentləri daha aşağı tariflərlə danışır, SMS göndərə bilirlər. Bu müddət ərinde fakturalı xətt abonentləri bütün istiqamətlərə zənglərin 1 dəqiqəsi üçün 0,70 AZN ödəyirlər. Eyni zamanda, hər istiqamətə 1 SMS 10 qəpik, istifadə edilən hər 1 MB internet trafiki üçün isə 70 qəpik tarifi tətbiq edilir.

Bu kampaniya Səudiyyə Ərəbistanında səfərdə

olan zəvvarların doğmaları ilə daha rahat və sərfəli şəkildə ünsiyyətdə olmasına imkan verir. Azercell Telekom MMC hər kəsin Həcc ziyarətinin qəbul olmasını arzulayır, onlara xoş səfər diləyir.

"Bank Standard"ın "Kartla ödə, "APPLE" qazan!" aksiyasının IV mərhələsinin qalibləri müəyyən olundu

Oktyabrın 17-də "Bank Standard"ın baş ofisində müştərilərə loyallıq proqramı, həmçinin kart vasitəsilə ödənişləri stimullaşdırmaq proqramı çərçivəsində "Kartla ödə, "APPLE" qazan!" aksiyasının IV mərhələsinin lotereyası keçirildi. Lotereyanın qalibləri Şixlinskaya L.F. (0020025), Əsədova Z.A. (0250116), İskəndərova H.A. (0882358), Əliyev R.T. (1189430),

Quliyeva A.M. (1328093), Baimov E.Ş. (1370004), Yusifov N.Y. (2327740), Əsədova Z.A. (279373), Tağıyev T.Ə. (1690896), və De Boer Bob P. (2429350) oldular. Qaliblərin hər birinə "MacBook Air" noutbukarı təqdim olunacaq.

Qaliblər öz uduşlarını təhvil almaq üçün tirajın keçirilmə tarixindən etibarən 90 iş günü ərzində

Bankın Baş ofisinə (Bakı, Azərbaycan pr., 4) müraciət edə bilərlər.

Bankın uduşlu aksiyaları haqda daha ətraflı məlumatı www.bankstandard.com saytından, bankın Məlumat mərkəzinin 158 nömrəsindən (gecə-gündüz), eləcə də www.facebook.com/BankStandard.KB səhifəsindən əldə etmək olar.

Qızıl inciləri toplayaraq...

Bosniya və Herseqovinalı nümayəndə heyəti Bakıda bir sıra görüşlər keçirib

Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin sədri Bakir İzetbeqoviç Bakıda bir sıra görüşlər keçirib, bəzi qurumlara baş çəkib. Milli Məclisdə görüş keçirən Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin sədri əvvəlcə Heydər Əliyev xatirə zalı ilə tanış olub.

Sonra B. İzetbeqoviç ilə Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov arasında görüş olub. Bosniya və Herseqovinanın Azərbaycanın dostu olduğunu deyən Oqtay Əsədov bu səfərin iki ölkə arasındakı əlaqələrin inkişafına şərait yaradacağını və gələcək əməkdaşlığımıza da böyük töhfə verəcəyini deyib: "Ölkələrimizi bir-birinə bağlayan bir sıra amillər var. Hər iki ölkə eyni dövrdə müstəqilliyə qovuşub. Təəssüf ki, bu dövrdə həm Azərbaycanda, həm də Bosniya və Herseqovində dramatik hadisələr baş verib. Buna görə də ölkələrimiz, xalqlarımız bu istiqamətdə bir-biriləri daha yaxşı başa düşür və beynəlxalq təşkilatlarda bir-birilərinin mövqelərini hər zaman dəstəkləyirlər".

Erməni silahlı birləşmələrinin Azərbaycanda törətdikləri qətləmləri xatırladan Oqtay Əsədov bir çox ölkələrin parlamentlərində bu soyqırımın tanındığını bildirib: "Bosniya və Herseqovina parlamentində də bu soyqırımına qiymət verilərsə, Azərbaycan üçün çox önəmli olardı".

Azərbaycan ilə Bosniya və Herseqovinanın əlaqələrinin gələcək inkişafından danışan Milli Məclisin sədri ölkələrimiz arasında imzalanan sənədlər münasibətlərimizin hüquqi bazasını təmin edəcəyinə, siyasi və iqtisadi inkişafa dəstək verəcəyinə əminliyini ifadə edib: "Ölkələrimiz arasında ticarət əlaqələrinin inkişafı üçün hökumətlərarası iqtisadi komissiyaların yaradılması vacibdir. Həm Bosniya və Herseqovinanın, həm də Azərbaycanın parlamentlərində dostluq qrupları fəaliyyət göstərir. Parlamentlərarası əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün bu dostluq qruplarının fəaliyyəti gücləndirilməlidir".

Parlamentlərarası əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün

ölkəsində dostluq qrupunun fəaliyyətinin gücləndirilməsinə yaxından dəstək göstərəcəyini vurğulayan Bakir İzetbeqoviç bu baxımdan qarşılıqlı səfərlər təşkil olunmasının vacibliyini diqqətə çatdırıb: "Ölkələrimizin tarixləri arasında bir-birinə bənzər cəhətlər mövcuddur. Tariximizdə bir-birinə bənzəyən ağırlı səhifələr də olub. Biz bu amilləri nəzərə alaraq dünyada sülhün möhkəmləndirilməsinə çalışmalıyıq. Xocalı ilə bağlı qətnamənin qəbul olunması da məhz bu baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edir". Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə toxunan Bakir İzetbeqoviç bu problemin ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində, beynəlxalq hüququn normaları və prinsipləri əsasında həll olunmasının vacibliyini vurğulayıb: "Səfər çərçivəsində keçirilən görüşlər ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin genişləndirilməsinə xidmət edir. Ümid edirik ki, Azərbaycan qazı bizim ölkəyə də çatacaq. Çünki bu qaza və Azərbaycanın sərmayələrinə bizim də ehtiyacımız var. Azərbaycan sərmayələrinin yatırılması üçün Bosniya və Herseqovində əlverişli investisiya mühiti var".

Səfər çərçivəsində Bakir İzetbeqoviçin xanımı Sebiya İzetbeqoviç Beynəlxalq Muğam Mərkəzində olub. Qonağa mərkəz haqqında ətraflı məlumat verilib: "Heydər Əliyev Fondunun milli mənəvi dəyərlərimizin qorunması və dünyada geniş təbliği ilə bağlı reallaşdırdığı layihələr sırasında xüsusi əhəmiyyəti olan bu mərkəz Azərbaycanın birinci xanımı, Fondun prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə inşa edilib. 2005-ci ilin avqustunda Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın, UNESCO-nun sabiq baş direktoru Koşiro Matsuuranın iştirakı ilə təməli qoyulmuş Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin binası Azərbaycanın qədim musiqi alətlərindən olan tarın hissələrini xatırladır. İnşaat işləri zamanı 2 mindən çox müxtəlif ölçülü şüşədən istifadə olunmuşdur. Beynəlxalq Muğam

Mərkəzində 350 yerlik konsert salonu, klub, 80 nəfərlik restoran, dərs otaqları, səsyazma studiyası var. 2008-ci il dekabrın 27-də Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin açılışı olub".

Xanım Sebiya İzetbeqoviç gənc muğam ifaçıları Ayten Məhərrəmov və Elnur Zeynalovun ifasında "Çahargah" və "Şur" muğamını, "Qarabağ" mahnısını dinləyib.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri xanımı Sebiya İzetbeqoviç Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyində də olub. Qonağa muzeyin tarixi barədə ətraflı məlumat verilib: "Muzeyin yerləşdiyi və Bakının ən gözəl memarlıq abidələrindən olan bu bina 1895-1897-ci illərdə tikilib və Azərbaycan milyonçusu, məsənət Hacı Zeynalabdin Tağıyevin mülkü olub. 1920-ci ildə binada yaradılmış muzeydə qədim dövrdən başlayaraq Azərbaycan tarixinin bütün mərhələlərinə dair qiymətli eksponatlar toplanıb. Azərbaycanın ərazisində mövcud olmuş Atropatena, Albaniya, Şirvanşahlar, Ağqoyunlular, Səfəvilər dövlətləri dövrünə aid maddi mədəniyyət nümunələri ölkəmizin qədim dövlətçilik ənənələrindən xəbər verir".

Orta əsr Azərbaycan qadınlarına məxsus zinət əşyaları, məişətdə işlədilmiş əşyalar qonaqda böyük maraq doğurub: "150-dən çox işçisi olan muzey həm də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının strukturunda elmi-tədqiqat və mədəni-maarif müəssisəsi funksiyasını yerinə yetirir. Muzeyin binası Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə əsaslı təmir olunmuş və yeni görkəm alıb. 300 mindən çox eksponatı olan muzeydə xalqımızın bir çox görkəmli şəxsiyyətlərinin təhsil almasına yardımçı olmuş Hacı Zeynalabdin Tağıyevin həyat və fəaliyyətinə dair fotosəkillər, tarixi sənədlər, ona məxsus qiymətli əşyalar da toplanıb".

S.MÜRƏTQIZI

Prezident seçkisinə ayrılacaq vəsaitin həcmi məlum oldu

2013-CÜ İL ÜÇÜN DÖVLƏT BÜDCƏSİ LAYİHƏSİ MİLLİ MƏCLİSDƏ NOYABRIN 13-DƏ MÜZAKİRƏYƏ ÇIXARILACAQ

Azərbaycanın 2013-cü il dövlət büdcəsi layihəsində ölkədə prezident seçkilərinin keçirilməsi üçün nə qədər vəsait ayrılmasının nəzərdə tutulduğu məlum olub. APA-nın xəbərinə görə, bu məqsədlə təxminən 42,5 milyon manat (42 450 176 manat) vəsait ayrılması nəzərdə tutulur. Bu xərclər müxtəlif istiqamətlər üzrə ayrılacaq. O cümlədən, əməyin ödənişi üçün 10 339 450 manat, əmək haqqı üzrə 10 339 450 manat, maşın və avadanlıqlar üçün 1 631 300 manat, digər seçki tədbirləri üçün 9 656 239 manat, həmçinin digər xərclər üçün vəsait ayrılması nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda 2013-cü il prezident seçkilərinin oktyabrın 16-da keçiriləcəyi gözlənilir.

Bu arada məlum olub ki, Azərbaycanın 2013-cü il üzrə dövlət büdcəsinin layihəsi Milli Məclisin noyabrın 13-də keçiriləcək iclasında müzakirəyə çıxarılacaq. Artıq dövlət büdcəsinin və büdcə zərfinə daxil olan qanun layihələri parla-

mente daxil olub və deputatlara paylanıb.

Komitələrdə müzakirələr aparıldıqdan sonra qanun layihələri MM-in plenar iclasına tövsiyə olunacaq. Qanun layihələrinin plenar iclasda müzakirəsinin bir neçə gün davam

edəcəyi gözlənilir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın 2013-cü il üçün dövlət büdcəsinin ilkin layihəsində gəlirlər 19 154 mln. manat, xərclər 19 810 mln. manat, kəsur isə 656 mln. manat səviyyəsində nəzərdə tutulub.

"ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin fəaliyyəti səmərəsizdir"

"ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin münaqişənin tənzimlənməsi istiqamətində atdığı addımların müsbət cəhəti yalnız problemin həllinin hərbi müstəviyə keçməsinin qarşısını almaqdan ibarət olub". APA-nın məlumatına görə, bunu beynəlxalq problemləri araşdıran jurnalistlərin növbəti toplantısında Gürcüstanda fəaliyyət göstərən Münaqişə və Danışıqlar üzrə Beynəlxalq Mərkəzin məsləhətçisi Marion Kipiani deyib.

Toplantıda Gürcüstanda keçirilən seçkilərin nəticələri, dünyada və regionda baş verən münaqişələr müzakirə obyektinə olub. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə toxunan M. Kipiani münaqişənin həlli istiqamətində heç bir irəliləyiş olmadığını, ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin fəaliyyətinin səmərəsiz olduğunu bildirib: "Minsk Qrupunun fəaliyyətində qapalı məqamlar çoxdur. Hesab edirəm ki, problemin həlli üçün qrupun formatında müəyyən dəyişikliklər edilməlidir. Həmçinin bu problemin həllində cəmiyyətin rolu da artırılmalıdır".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin sədri, politoloq Elxan Şahinoğlu isə beynəlxalq müstəvidə gedən proseslərə və Suriyada vətəndaş qarşıdurmasına münasibət bildirib. O, Suriyada Əsəd rejiminin hələ də hakimiyyəti əlində saxlamasını beynəlxalq təzyiqlərin yetərinə olmasa ilə əlaqələndirib: "Avropa Birliyində bir xaos yaşanması, ABŞ-da seçkilərin yaxınlaşması Suriyaya kənar müdaxilələri qeyri-mümkün edən amillərdən sayılır. Bu ölkəyə qarşı sanksiyaların gücləndirilməsi planlaşdırılır. Lakin hazırda beynəlxalq aləm Suriya məsələsində qəti qərar verməyib".

Budapeştdə "Ağdam: Qafqazın Xirosiması" adlı fotoalbum nəşr edilib

Azərbaycanın Macarıstandakı səfirliyinin təşəbbüsü ilə Budapeştdə "Ağdam: Qafqazın Xirosiması" adlı fotoalbum nəşr edilib. Səfirlikdən APA-ya verilən məlumata görə, kitabda erməni vandalları tərəfindən darmadağın edilmiş şəhərin həm işğaldan əvvəlki, həm də indiki təsvirləri yer alıb. Bu təsvirlər erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi dəhşətli cinayətin miqyası haqqında aydın təsəvvür yaradır. Fotoalbumda ingilis və macar dillərində Ağdam şəhərinin və böyük hissəsi indi də erməni işğalı altında qalan Ağdam rayonunun tarixi abidələri, mədəni və iqtisadi həyatı barəsində faktlar əsasında məlumat verilib. Azərbaycanın Macarıstandakı səfiri Vilayət Quliyev fotoalboma "Ağdam: Qara taleli ağ şəhər" adlı müqəddimə yazıb. Fotoalbum Macarıstanda akkredite olunan səfirliklər, ölkənin ictimai-siyasi institutları arasında yayılıb, Macarıstanın 200-dən çox kitabxanasına hədiyyə edilib.

Əsgərimiz öldü

Azərbaycan ordusunun Ağdam rayonunda yerləşən hərbi hissəsində ölüm hadisəsi baş verib. APA-nın xəbərinə görə, dünən 1994-cü il təvəllüdü əsgər Əliyər Arif oğlu Zülfiqarov tabeliyində olan silahdan açılan atəş nəticəsində ölüb. Fakt üzrə cinayət işi başlanıb, araşdırma aparılır.

Müdafie Nazirliyinin mətbuat xidmətindən faktı təsdiqləyiblər. Mərhumun bu ilin aprel ayında İsmayilli rayonundan hərbi xidmətə çağırıldığı bildirilib.

Yenə zəlzələ

Azərbaycanda növbəti zəlzələ olub. AMEA Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzindən APA-ya verilən məlumata görə, zəlzələ oktyabrın 18-də saat 23:48-də Zaqataladan 25 km qərbdə Balakən rayonu ilə Gürcüstan sərhədində qeydə alınıb.

Zəlzələ hiss olunmayıb.

Orxan Kərimovun məhkəməsi oldu

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində Təhsil Nazirliyinin maliyyə şöbəsinin sabiq müdir müavini Orxan Kərimov, habelə "Zəngəzur" MMC mətbəəsinin rəhbəri İbrahim İsgəndərov, Beynəlxalq Universitetin müəllimi Ramiz Hüseynov və onun qardaşı Rafiq Hüseynovun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi davam etdirilib. Orxan Kərimovun vəkili Müzəffər Baxışovun verdiyi məlumata görə, prosesdə şahid Şəmsəddin Hüseynov ifadə verib. O ifadəsində göstərib ki, təqsirləndirilən Rafiq Hüseynov ona özünü Təhsil Nazirliyinin yüksək vəzifəli əməkdaşı kimi təqdim edib: "Bizi bir nəfər tanış etmişdi. Bir gün Rafiq Hüseynovla görüşəndə bildirdi ki, Təhsil Nazirliyinin maliyyə şöbəsində yüksək vəzifədə təyinat olub. Biz də getdik restorana bu münasibətlə ona qonaqlıq verdim". Daha sonra prosesdə digər şahidlər ifadə verib.

Proses oktyabrın 23-də davam etdiriləcək.

Xatırladaq ki, O.Kərimov ötən il iyunun 6-da həbs olunub. İstintaq araşdırması zamanı digər təqsirləndirilən şəxslər də məsuliyyətə cəlb ediləblər. Onlar Cinayət Məcəlləsinin 308 (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) və 311-ci (rüşvət alma - passiv rüşvətخورluq) maddələri ilə ittiham olunurlar.

Qeyd edək ki, ürək xəstəliyindən əziyyət çəkən O.Kərimov barəsində seçilmiş həbs-qətimkan tədbiri dəyişdirilib və o, müalicəyə göndərilib.

Quba hadisələrində təqsirləndirilənlərin məhkəməsi davam etdirilib

Dünən Quba Rayon Məhkəməsində hakim Etibar Quliyevin sədrliyi ilə bu il mart ayının 1-də Quba rayonunda baş verən hadisələrə görə həbs olunan daha 9 nəfərin cinayət işi üzrə növbəti məhkəmə prosesi keçirilib. APA-nın şimal bürosunun xəbərinə görə, təqsirləndirilən şəxs Nəcəfi Ələkbər Zülfiqar oğlunun psixoloji vəziyyətinin yoxlanılması üçün təyin olunan ambulator-psixiatrik ekspertizanın nəticəsi açıqlanıb.

Ekspertizanın rəyində Nəcəfi Ələkbər Zülfiqar oğlunun anlaşıqlı olduğu və məcburi müalicəyə ehtiyacı olmadığı göstərilib. Bundan sonra prosesdə şahid ifadələri dinlənilib. Növbəti məhkəmə prosesi oktyabrın 31-nə təyin olunub.

Qeyd edək ki, martın 1-də Quba şəhərində baş verən hadisələrə görə tutulan 9 nəfər - Qəribov Tapdıq Tacı oğlu, Fayzi Səxavət Ağahüseyn oğlu, Yunusov Xəyyam Şahib oğlu, Ələsgərov Niyaməddin Nurrəddin oğlu, İlyasov Rəşad Tahir oğlu, Məhərrəmov Elgün Nadir oğlu,

Qəribov Bəhruz Qəribbaba oğlu, Nəcəfi Ələkbər Zülfiqar oğlu və Mürşüdoğlu Rafiq Vahid oğlu Cinayət Məcəlləsinin 186.2.1 (əmlakı qəsdən məhv etmə və ya zədələmə (zərərçəkmiş şəxsə külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə), 186.2.2 (əmlakı qəsdən məhv etmə və ya zədələmə (yandırmaqla, partlatmaqla və ya başqa ümumi təhlükəli üsulla törədildikdə və ya ağır nəticələrə səbəb olduqda), 233 (ictimai qaydanın pozulmasına səbəb olan hərəkətləri təşkil etmə və bu cür hərəkətlərdə fəal iştirak etmə) və 315.2 (hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə) maddələri ilə təqsirli bilinir.

Dünən Quba Rayon Məhkəməsində bu il martın 1-də Qubada baş verən hadisələrdə təqsirləndirilən 8 nəfərin cinayət işi üzrə də məhkəmə baxışı keçirilib. Hakim Zamin Tahirovun sədrliyi ilə keçirilən iclasda şahidlər ifadə verib.

Məhkəmə prosesi oktyabrın 31-nə təyin olunub.

Bakıda MDB Gənclərlə iş Üzrə Şurasının növbəti iclası keçirildi

Bakıda MDB Gənclərlə İş Üzrə Şurasının növbəti iclası keçirilir. APA-nın məlumatına görə, iclasda Azərbaycan, Qazaxıstan, Tacikistan, Qırğızıstan və Belarusdan nümayəndələr qatılıblar. Tədbirdə gənclər siyasətinin reallaşması məsələsi müzakirə olundu.

İclasda çıxış edən gənclər və idman naziri Azad Rəhimov Azərbaycanın son illər çoxlu sayda beynəlxalq və dünya forumlarına, idman yarışlarına ev sahibliyi etdiyini deyib: "Bu

cür tədbirlər arasında humanitar əməkdaşlıq və mədəniyyətlərəarası dialoq mövzularında tədbirlər üstünlük təşkil edir. Müasir dünyada humanitar əməkdaşlıq mühüm stabilizasiya rolunu oynayır. Gənclər arasında əməkdaşlıq humanitar əməkdaşlığın mühüm hissəsidir. Gənclər digər yaş qruplarına nisbətən keyfiyyətli təhsil və işlə təmin olunmaqda daha maraqlı olurlar. Hazırkı gənclik kifayət qədər pragmatikdir. Bu gün biz öz gənclərimizə görə məsuliyyət daşıyıyıq".

"Rusiya heç vaxt Azərbaycanın Ermənistanı məğlub etməsinə imkan verməz"

"AZƏRBAYCANIN SƏBRİLİ SİYASƏTİ ERMƏNİSTANIN AXIRINA ÇIXACAQ"

ABŞ-ın Viskonsin Universitetinin tarix kafedrasının 90 yaşlı professoru Kamal Karpət İstanbulda APA-nın suallarını cavablandırır.

- 1905-ci ildən başlayan erməni hücumları nəticəsində Azərbaycan türkləri indiki Ermənistan ərazisindən qovuldu, 1988-ci ildən başlayan erməni separatçılığı və təcavüzü isə Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğalına, 1 milyona yaxın insanın isə öz torpaqlarından qovulmasına səbəb oldu. Sizcə, bu vəziyyət nə qədər davam edə bilər? Erməniləri işğal etdikləri Azərbaycan torpaqlarından çıxmağa kim məcbur etməlidir?

- Hər şeyi yaxından izləyirəm, hər şeydən xəbərim var. Bu işğalı təşkil edən müəyyən mənada Rusiyadır və Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad edilməsində də Rusiyanın rol oynaya biləcəyini düşünürəm. Bundan əlavə, kənardan çox güclü təzyiqlərin olması lazımdır ki, bunların içində ən önəmli təzyiqli Türkiyə göstərir. Türkiyənin sərhədləri qapalı saxlaması, embarqo tətbiq etməsi, diplomatik münasibətlər yaratmaması Ermənistanı müdhiş dərəcədə zəiflədir. Ermənistan bu durumu uzun müddət davam etdirə bilməz, çünki Azərbaycan getdikcə güclənir, Ermənistan isə getdikcə zəifləyir. Oranın əhalisi 5 milyondan 3.5 milyona düşüb. Məncə, bu şərtlərdə Azərbaycanın aparacağı ən yaxşı siyasət səbrli olmaq, Qərb ölkələrini öz tərəfinə çəkmək və eyni zamanda Ermənistanın müqavimət göstərməsinin səbəbinin hələ də Rusiya olduğunu görmək və Rusiyanın Qafqazda hələ də Ermənistandan istifadə etmək istəməsinə dünyaya başa salmaqdır. Azərbaycan da Rusiya ilə yaxşı yola getmək məcburiyyətindədir, ancaq bu işi də ustalıqla həyata keçirə bilər. Ancaq nəticədə bu işləri həll edə biləcək olan qüvvə ABŞ-dır. Düzdür, Rusiyanın

gücünü də qəbul edirik, lakin ABŞ-ın dəstəyi olmadan Ermənistan heç vaxt özünə gələ bilməzdi. Ermənistanın ən böyük maddi dəstəyi ABŞ-dakı erməni diasporu verir, yoxsa ABŞ-ın erməniləri sevməsindən söhbət gedə bilməz. ABŞ-ın mənafeyi Azərbaycandır, çünki Azərbaycanın təbii sərvətləri var. Ona görə də Azərbaycan ABŞ-a mümkün qədər yaxın durmağa çalışmalıdır ki, bu da əsasən Türkiyə yoluyla olmalıdır. Azərbaycan çoxtərəfli və səbrli siyasət yürütməlidir, silahdan heç istifadə etməməlidir, çünki silahdan istifadə edərsə, hər kəs Azərbaycanın əleyhinə döner. Rusiya heç vaxt Azərbaycanın Ermənistanı məğlub etməsinə imkan verməz, çünki Ermənistan Rusiya üçün böyük hərbi bazadır. Bu, təkəz Azərbaycan-Ermənistan problemi deyil, Rusiyanın əsas mənafeyinə, 300 illik siyasətinin qalıntısıdır. Ona görə də Azərbaycan hər addımını atarkən bu məsələləri göz önündə tutaraq diqqətli hərəkət etməlidir - həyəcanlanmadan, əsəbiləşmədən, səbrlə, addım-addım. Bunun üçün Azərbaycanın xaricdə münasibətlərini düzgün qurmasına ehtiyacı var, Azərbaycanın xaricdəki "piar"ı əs-kikdir. Xaricdə insanlarla da-

nışib onları inandırır öz tərəfinə çəkə biləcək insanlara ehtiyacı var. Bunu edəcəyinə inanıram, çünki Azərbaycanın ən böyük şansı təbii ehtiyatlarının çox olmasıdır. Bugünkü dünyada pulun önünə heç bir şey çıxa bilməz. Pul çox yaxşı bir xidmətçi, çox pis bir ağadır. Puldan düzgün istifadə etməyi bilmək lazımdır. Azərbaycan bu işdə qalib gələcək, mən ümidliyəm. Dağlıq Qarabağ problemi ədalətli şəkildə həll ediləcək, yurd-yuvasından didərgin düşmüş 1 milyon insan ev-əşiyinə mütləq dönəcəkdir. Bölgədəki başqa bir problem İrandır...

- Mən də onu soruşacağdım. Sizin nöqtəy-nəzərinizdən İrənin bölgə üçün yaratdığı əsas problem nədir?

- Öz təhlükəsizliyi üçün Azərbaycanı işğal etməyə gücü çatmasa da, İran dini-mədəni baxımdan Azərbaycanda hakim olmaq istəyir. Hələ Rəf-səncaninin vaxtında İran Azərbaycanın Türkiyə ilə dostluq və qardaşlıq münasibətləri qurmamasına çalışırdı, burada şialik faktorundan istifadə etməyə çalışırdı. Cənubi Azərbaycandakı türkləri şialik məsələsiylə ələ alaraq farslaşdırıran İran, eyni şeyi Şimali Azərbaycanda da etmək istəyir, bunu öz təhlükəsizliyi naminə etməyə çalışır. İranın ən böyük qorxusu budur; öz torpaqlarındakı Azərbaycan türkləri öz milli kimliklərini tapıb etnik cəhətdən inkişaf etməsinlər, müstəqil olub Şimali Azərbaycanla birləşməsinlər. Ona görə də şialik yoluyla oradakı Azərbaycan türklərini farslaşdırır. Bu, bölgədə ciddi bir problem olaraq qalmağa davam edir.

- İran uzun illərdən bəri Ermənistanı da dəstək verir...

- Təbii. Sovet İttifaqı dağılandan bəri İran fasiləsiz şəkildə Ermənistanı dəstəkləyir. Ortada müsəlmançılıq filan yoxdur, İran bu məsələlərə əhəmiyyət vermir, öz mənafeyini ön planda tutur.

"Azərbaycanla İran arasında həll edilməyəcək heç bir problem yoxdur"

"İran prezidenti Mahmud Əhmədiyəjadın Azərbaycana səfəri həm ikitərəfli, həm də regional əlaqələr baxımdan konstruktiv keçdi". APA-nın "Fars" xəbər agentliyinə istinadən məlumatına görə, bunu İranın Azərbaycandakı səfiri Möhsün Pakayin bildirib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanla İran arasında həll edilməyəcək heç bir problem yoxdur: "Təbii ki, bəzi ölkələr bu əlaqələrdən məmnun deyil. Ona görə də iki ölkə arasındakı yaxşı münasibətləri pozmağa çalışırlar. Ancaq İran və Azərbaycan rəsmiləri bu cür təxribatların qarşısını alırlar".

"Tolishi Sədo"nun baş redaktorunun həbsinin müddəti uzadıldı

"Tolishi Sədo" qəzetinin baş redaktoru Hilal Məmmədovun barəsində olan həbs-qətimkan tədbirinin müddəti uzadılıb. Bu barədə APA-ya vəkil Xəlil Bağirov məlumat verib. X. Bağirov H. Məmmədovun barəsində seçilmiş həbs-qətimkan tədbirinin müddətinin istintaq orqanının vəsatəti ilə 4 ay artırıldığını deyib.

Qeyd edək ki, Daxili İşlər Nazirliyinin yaydığı məlumata əsasən, həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində Hilal Məmmədovun üzərindən 5 qramdan artıq heroin götürülüb. Onun yaşadığı evdə isə 30 qrama yaxın heroin aşkar edilib. H. Məmmədov ev dustaqlığına buraxılması barədə ərizə ilə Nəsimi rayon Məhkəməsinə müraciət etsə də, məhkəmə onun müraciətini təmin etməyib. Bundan sonra H. Məmmədov apellyasiya şikayəti verib.

H. Məmmədov "Tolishi Sədo" qəzetinin baş redaktorudur. "Tolishi Sədo" qəzetinin əvvəlki redaktoru Novruzəli Məmmədov isə 2008-ci ildə casusluqda ittiham olunaraq həbs edilmişdi.

N. Məmmədov 2010-cu ildə həbsxanada xəstəlikdən dünyasını dəyişib.

"Yeni Üfüq" Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatına alınıb

Azərbaycan Qarabağ Seyid Ocaqlarının təmsilçilərindən olan Sevinc Əzimbəylinin rəhbərlik etdiyi "Yeni Üfüq" Mənəvi İrsin Təbliği İctimai Birliyi Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən dövlət qeydiyyatına alınıb. Birliyin sədri S. Əzimbəylinin verdiyi məlumata görə, qeyri-hökumət təşkilatının əsas məqsədi ölkəmizdə milli dəyərlərin, mədəni irsin qorunub saxlanması və təbliğ edilməsindən ibarətdir. Onun sözlərinə görə, ölkəmizdə milli və mənəvi irsimizin həqiqi təəssübkeşi Azərbaycan dövlətidir.

S.Əzimbəyli onu da vurğulayıb ki, "Yeni Üfüq"ün ən əsas prinsiplərindən biri Azərbaycan dövlətçiliyinin bütövlüyü yolunda mənəviyyət adamları ilə birlikdə sistemli şəkildə fəaliyyət göstərməkdən ibarət olacaq.

BƏXTİYAR

"KredAqro"nun vəzifəli şəxsləri barəsində cinayət işi başlandı

Azərbaycanda kredit təşkilatının vəzifəli şəxslərinin qanunazidd əməlləri işə edilib. Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, "KredAqro" bank olmayan kredit təşkilatının Şəki filialının vəzifəli şəxslərinin qanunsuz hərəkətləri barədə Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinə daxil olmuş materiallar araşdırılıb.

Müəyyən edilib ki, filialın sabiq müdiri Nəsimi Əliyev və filialın bəzi əməkdaşları tərəfindən 2010-cu ilin yanvar ayından 2012-ci ilin aprel ayınadək olan dövr ərzində ciddi qanun pozuntularına yol verilərək ayrı-ayrı vətəndaşların adlarına saxta sənədlər əsasında qanunsuz olaraq kreditlər verilib.

"KredAqro" bank olmayan kredit təşkilatının Şəki filialının vəzifəli şəxsləri barəsində Cinayət Məcəlləsinin 308.1-ci (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb.

Dosentə üç il cəza

Dünən Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində Təfəkkür Universitetinin dosenti və həmkarlar komitəsinin sədri vəzifəsində işləyən Rüstəmov Rüzbeh Nadir oğlunun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi başa çatıb. APA-nın məlumatına görə, prosesdə hökm oxunub. Hökmə əsasən, onun barəsində olan cinayət işi 311.3.3-cü (rüşvət alma) maddədən 178-ci (dələduzluq) maddəyə tövsif olunub və barəsində Cinayət Məcəlləsinin 62-ci (cinayətə görə qanunda nəzərdə tutulan cəzadan daha yüngül cəza təyin etmə) maddəsi tətbiq olunub. Məhkəmənin hökmü ilə R. Rüstəmov 3 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Qeyd edək ki, ötən prosesdə çıxış edən dövlət ittihamçısı təqsirləndirilən şəxsin 10 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib.

Xatırladaq ki, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsi tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat tədbirləri nəticəsində R. Rüstəmov 9 dekabr 2011-ci il tarixdə universitetin Bakı şəhəri, Təbriz küçəsi, 19 sayılı ünvanda yerləşən inzibati binasındakı xidməti otağında rüşvət alarkən tutulub.

"Demokratik Birlik" fraksiyasının iclası keçirilib

Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyası (KXCP) daxilində fəaliyyət göstərən "Demokratik Birlik" fraksiyasının iclası keçirilib. Fraksiyanın həmtəsisçisi, KXCP Salyan rayon təşkilatının sədri Ədalət Yusubovun APA-ya verdiyi məlumata görə, yığıncaqda fraksiyanın fəaliyyət istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi məsələsi ciddi şəkildə müzakirə olunub.

Iclasda fraksiyanın əsasnaməsinin, o cümlədən hüquqi-normativ sənədlərinin hazırlanmasına dair qərar qəbul olunub. Iclasda bu sənədlərin hazırlanması həmtəsisçilər Ədalət Yusubov və Qaya Əliyevə tapşırılıb.

Yığıncaqda həmçinin KXCP sədrinin keçmiş müavini, fraksiyanın həmtəsisçisi Fikrət Cəfərovun partiyaadan çıxarılmasından

sonra fraksiya adından yayılan bəyanat müzakirə olunub. Iclasda bununla bağlı fikir ayrılığı yaranıb. Bəzi fraksiya üzvləri bəyanatın həmtəsisçilərlə razılaşdırılmadan verilməsi, o cümlədən mətnlə bağlı iradlarını bildirsələr də, digərlərinin bu məsələyə olan mövqeyi fərqli olub. Müzakirələrdə hər kəsin bəyanata olan müstəsna münasibət hüququ tanınıb.

Elçibəyin qəbri açıla bilər

HÜQUQ-MÜHAFİZƏ ORQANLARININ BUNUNLA BAĞLI HAZIRLIQ İŞLƏRİ APARDIĞI BİLDİRİLİR

Azərbaycanın keçmiş prezidenti Əbülfəz Elçibəyin zəhərlənməsi üzrə açılmış cinayət işində şok məlumatlar ortaya çıxıb. Modern.az saytına hüquq-mühafizə orqanlarındakı mənbənin verdiyi məlumata görə, istintaq qrupu mərhum eks-prezidentin qəbrinin açılması ilə bağlı hazırlıq işləri aparır.

"Cinayət işi ilə bağlı dindirilənlərin ifadələrinin yekun nəticəsi olaraq mərhum Elçibəyin qəbrinin açılması ilə bağlı iklim müzakirələr aparılıb" - deyə mənbə bildirib.

Eks-prezidentin qardaşı Almurad Əliyevin də ötən həftə Respublika Prokurorluğuna çağırılması da təsadüfi olmayıb. Müstəntiqlər bu məsələdə eks-prezidentin ailəsinin mövqeyi ilə bağlı A.Əliyevlə müzakirə aparıb.

Qanunvericiliyin tələblərinə görə, mərhumun qəbrinin açılmasına ailəsinin mütləq razılıq verməsi lazımdır.

Almurad Əliyev ötən həftəki dindirmədən sonra Modern.az-a verdiyi açıqlamada müstəntiqlərin onu Elçibəyin ailə məsələləri ilə bağlı sorğu-sual etdiyini bildirmiş-

di.

Qeyd edək ki, Bakı şəhər prokurorluğu Müasir Müsavat Partiyasının sədri Hafiz Hacıyevin müraciəti əsasında Əbülfəz Elçibəyin qəsdən zəhərlənməsinin araşdırılması məqsədilə Cinayət Məcəllə-

sinin 29, 120.1-ci (qəsdən adam öldürməyə cəhd) maddəsi ilə cinayət işi açıb. Hazırda iş üzrə istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Əbülfəz Elçibəy 1992-1993-cü illərdə Azərbaycanın prezidenti olub.

Müəllimlərin fəaliyyətinin monitorinqi aparılacaq

Müəllimlərin fəaliyyətinin monitorinqinin keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Təhsil Nazirliyinin Qiymətləndirmə və monitorinq şöbəsinin müdiri Tərənə Hacıyevanın sözlərinə görə, monitorinqin məqsədi yeni məktəbdaxili qiymətləndirmənin bütün məktəblərdə eyni səviyyədə aparılıb-aparılmadığını, müəllimlərin təlim, daha çox isə qiymətləndirmə strategiyasını öyrənməkdir. Monitorinq zamanı müəllimlərin digər bacarıqları, yeni təhsildəki islahatları nə dərəcədə reallaşdırma bilməsi, bu islahatlardan nə dərəcədə xəbərdar olması, hüquqi-normativ sənədlər barədə məlumatlılıq səviyyəsi, şagirdlərlə təlimi, şagirdə diferensial yanaşmanı təmin edə bilməsi, fəal təlim metodlarından hansı formada istifadə etməsi, qiymətləndirməni necə həyata keçirməsi, ənənəvi qiymətləndirmədən uzaqlaşaraq yeni qiymətləndirməni tam mənimsəyib həyata keçirə bilib-bilməməsi də öyrəniləcək: "Bu aspektlərdən müəllimlərin fəaliyyətinin monitorinqi, yeni müşahidəsi aparılacaq. Biz fikirləşirik ki, bu müşahidələr həm yazılı, həm də şifahi formada olsun. Monitorinqin keçirilməsindən ötrü müəllimlər üçün sorğu-anketlər də tərtib ediləcək". Şöbə müdiri əlavə edib ki, monitorinqin məqsədi müəllimləri cəzalandırmaq deyil, əksinə, onlara kömək etməkdir. Buna görə də monitorinq yekunlaşdıqdan sonra müəllimlərin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün tövsiyələr hazırlanacaq. Onun sözlərinə görə, monitorinqin aparılması və tövsiyələrin hazırlanmasının bu dərəcədə reallaşması nəzərdə tutulur: "Bunun bütün ölkədə eyni zamanda həyata keçirilməsi çətinidir. Zaman-zaman bunun coğrafiyası daha da genişləncək. Vacib deyil ki, bütün müəllimlərin fəaliyyəti izlənilsin. Məsələn, qabaqcıl, yüksək səviyyəli, yaxud kənd məktəblərinin təcrübəsi bir neçə məktəbin təmsilində öyrəniləcək. Seçmə yolu ilə ümumi bir rəy yaranacaq ki, müəllimlərimiz bir neçə il əvvəldən tətbiqinə başlanılan bu yeniliklərdən, təlimlərdən öyrəndiklərini praktikada necə tətbiq edirlər".

S.QARAYEVA

Polis şöbəsindəki intiharla bağlı araşdırma aparıldı

İşğəncələrə Qarşı Azərbaycan Komitəsi regional şöbəsinin nümayəndəsi oktyabrın 18-də Masallı rayon Polis Şöbəsinin Müvəqqəti Saxlanma Təcridxanasında baş vermiş intihar hadisəsi ilə bağlı araşdırma aparıb. Bu barədə APA-ya komitə sədri Elçin Behbudov məlumat verib.

E. Behbudov komitənin Masallı şöbəsinin nümayəndəsi Ağakərim Kərimovun təcridxanada araşdırma apardığını deyib: "Araşdırma nəticəsində məlum olub ki, oktyabrın 18-də saat 14: 30 radələrində Masallı sakini 1980-ci il təvəllüdü, Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi ilə təqsirli bilinən Vüqar Ələkbərov təcridxananın kamerasında özünü mələfə ilə asaraq intihara cəhd edib. O, xəstəxanaya çatdırılsa da, orada dünyasını dəyişib. Bizdə olan məlumata görə, Vüqar Ələkbərov əvvəllər də iki dəfə məhkumluq həyatı yaşayıb. Onun üzərinə bəxış keçirilərkən hər hansı işğəncə faktı aşkar olunmayıb. Orada əməkdaşımıza bildirdikləri ki, Vüqar kriminal avtoritetlərdən birinin yaxın qohumu olan qızı qaçıdırıb. Həbsxanadan da ona xəbər göndəriblər ki, sən həbsxanaya gələn kimi qulaqlarını kəsəcəyik. Ola bilsin Vüqar da bundan qorxub. Hazırda Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşları da hadisənin baş vermə səbəblərini araşdırırlar. Hadisənin hansı səbəbdən baş verdiyi bütün araşdırmalar başa çatandan sonra bilinəcək".

Qeyd edək ki, oktyabrın 12-də Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin 1 sayılı İstintaq Təcridxanasından Masallı Rayon Polis Şöbəsinin Müvəqqəti Saxlama Təcridxanasına etap edilmiş Vüqar Ələkbərov oktyabrın 18-də təcridxananın pəncərə barmaqlığından mələfə ilə özünü asmağa cəhd göstərib. O, təcilli olaraq xəstəxanaya yerləşdirilsə də, orada dünyasını dəyişib.

Daha dörd vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzi istifadəyə verildi

Oktyabrın 17-də Neftçala və Yardımlı, oktyabrın 18-də Astara, oktyabrın 19-da isə Lerik şəhərində Vergilər Nazirliyinin nümayəndələrinin, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, sahibkarların və ictimaiyyətin nümayəndələrinin, iştirakı ilə yeni istifadəyə verilən Vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərinin açılış mərasimi keçirilib.

Açılış mərasimlərində çıxış edən vergilər nazirinin müşaviri Ələkbər Məmmədov tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırıb ki, vergilərin könüllü ödənilməsi sisteminin və sahibkarlığın inkişafı vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədilə Vergilər Nazirliyi tərəfindən regionlarda, xüsusilə vergi orqanı olmayan iri şəhər və rayonlarda vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzi yaradılıb. Hazırda respublikada müasir standartlara cavab verən 36 xidmət mərkəzi fəaliyyət göstərir və hazırkı yeni mərkəzlərin açılışından sonra onların sayı 40-a çatacaq. Bu mərkəzlərdə vətəndaşlara vergi qanunvericiliyinin tətbiqi barədə izahatlar verilir, vergi bəyannamələrinin elektron formada tərtib edilməsi və göndərilməsi, vergi ödəyiciləri ilə vergi orqanı arasında elektron sənəd mübadiləsinin aparılması ilə bağlı xidmətlər göstərilir, sahibkarlıq fəaliyyətinə yeni başlamaq istəyənlər üçün təlimlər keçirilir.

Oktyabrın 18-də Lənkəran şəhərində yerli vergi ödəyiciləri ilə görüş keçirilib. Görüşü vergilər nazirinin müşaviri Ələkbər Məmmədov açaraq vergi ödəyiciləri ilə vergi orqanları arasında partnyorluq münasibətlərinin qurulması istiqamətində görülməli işlərin Azərbaycan

Respublikasının vergi sistemində aparılan islahatların mühüm istiqamətlərindən biri olduğunu vurğulayıb və "Vergi ödəyicilərinin vergi xidmətlərindən istifadə imkanlarının artırılması və vergi xidmətinin ünvanlılığının təmin olunması Layihə"si barədə məlumat verib.

Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş idarəsinin rəisi Akif Musayev Vergilər Nazirliyinin aparatında və yerli vergi orqanlarında aparılmış islahatlardan söz açıb. Natiq ölkəmizdə həyata keçirilən vergi siyasəti nəticəsində biznes mühitininildən-ile yaxşılaşdığını, fəaliyyətə başlayan sahibkarların sayının artıdığını qeyd edib. A.Musayev hazırda vergi qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi üzərində aparılan işlərin davam etdiyini, bu prosesin vergi ödəyicilərinin fəaliyyətinin daha da asanlaşmasının vergi yukuunun azaldılmasına xidmət etdiyini vurğulayıb.

Vergi ödəyicilərinə xidmət idarə-

rəsinin rəisi Elçin Məmmədov vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin çeşidi, 2011-2015-ci illəri əhatə edən "Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin inkişafı Konsepsiyası"nda nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsi vəziyyəti haqqında görüş iştirakçılarını məlumat verib. E.Məmmədov vergi sistemində informasiya texnologiyalarının tətbiqinə diqqətini artırıldığını, bunun nəticəsində vergi ödəyicilərinə hazırda 50-dək elektron xidmətin göstərildiyini, bu rəqəmin gələcəkdə daha da artacağını qeyd edib.

Görüşdə yerli vergi ödəyicilərinin və sahibkarların ictimai təşkilatlarının nümayəndələrini maraqlandıran suallar ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Sahibkarlar vergi sistemində tətbiq edilən elektron xidmətlərin onların işini yüngülləşdirdiyini xüsusi vurğulayaraq bəyannamələrin göndərilməsində daha asan proqram təminatlarının tətbiq olunmasını təklif ediblər.

Ceymstaun Fondunun təmsilçisi SAM-ın tədbirində ABŞ-ı sərt ittiham etdi

VLADİMİR SOKOR: “ABŞ QARABAĞ MƏSƏLƏSİNİN HƏLLİNİ ÖZÜNÜN AZƏRBAYCANLA OLAN STRATEJİ ƏMƏKDAŞLIQ KONTEKSTİNƏ DAXİL ETMƏYİB”

Oktyabrın 19-da Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin (SAM) təşəbbüsü ilə “Regional sülh və təhlükəsizliyin bərqərar olunmasında Azərbaycan-Amerika əməkdaşlığının rolu” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib. Konfransda çıxış edən Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının (PA) Siyasi təhlil və informasiya təminatı şöbəsinin rəhbəri Elnur Aslanov deyib ki, yalnız yetkin və güclü dövlət öz vətəndaşlarının hüquqlarını qorumağa, qanunu tətbiq etməyə, azadlığı, sosial sabilliyi və regional təhlükəsizliyi təmin etməyə qadirdir. O qeyd edib ki, Azərbaycan regionda ən böyük ordusu ilə NATO-nun Cənubi Qafqazda önəmli tərəfdaşdır:

“Azərbaycan 1992-ci ildə Şimali Atlantik Əməkdaşlıq Şurasının üzvü seçildi və 1994-cü ildə NATO-nun Sülh üçün Əməkdaşlıq Proqramına qoşuldu. Azərbaycan qoşunları İraq, Kosovo və Əfqanıstanda ABŞ qoşunları ilə çiyin-çiyinə durdu”.

“Azərbaycan regional təhlükəsizliyin təmin olunmasında və ABŞ-ın bu məsələyə yanaşmasında konstruktivlik nümayiş etdirir”.

Bunu konfransda çıxışında SAM direktoru Fərhad Məmmədov deyib.

O qeyd edib ki, ölkəmiz indiyədək dünyanın aparıcı transmilli şirkətləri ilə birlikdə bir sıra iri geoiqtisadi layihə - Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft və qaz kəmərlərinin tikintisini reallaşdıraraq, həm Azərbaycanın, həm də Gürcüstanın davamlı inkişafını təmin edib: “Azərbaycan özünün milli maraqlarına uyğun olaraq, bir sıra aktual fəaliyyət istiqamətləri üzrə ABŞ-ın yaxın tərəfdaşı, məsələn, antiterror koalisiyasında fəal müttəfiqlərdən biridir. Çünki terrorçuluq Azərbaycanın da milli təhlükəsizlik mənafeələrinə qarşı yönəldilmiş təhdiddir və ölkəmiz dəfələrlə Ermənistan tərəfindən törədilən terror aktlarına məruz qalmışdır”.

“ABŞ-Azərbaycan hərbi əməkdaşlığı uğurla davam edir. Xüsusilə, bu əməkdaşlıq Əfqanıstanda sülh yaratma əməliyyatında hərbiçilərimizin birgə iştirakı ilə bağlıdır”.

Bu fikirləri konfransda çıxış edən ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirinin müavini Adam Sterlinq bildirib.

O qeyd edib ki, son 10 ildə əsas çağırış ABŞ üçün Əfqanıstan məsələsi olub.

“Bizim hərbiçilərimiz bu əməliyyatlarda birgə iştirak ediblər, çiyin-çiyinə olublar. Eyni zamanda Azər-

baycan Əfqanıstan təhlükəsizlik qüvvələrinin maliyyələşdirilməsində də rol oynayır. Azərbaycan tərəfindən bu məsələyə xeyli maliyyə vəsaiti ayrılıb” - deyir, A.Sterlinq bildirib.

Millət vəkili Asim Mollazadə konfransda çıxışı zamanı ABŞ-ın onunla strateji müttəfiq olan Azərbaycanla viza rejimini ləğv etməyə dəvət edib. Onun sözlərinə görə, ABŞ Rusiya ilə viza rejimini ləğv etməyə hazırlaşır və bu yöndə hətta, iki ölkə arasında sənəd də imzalanıb: “Ona görə yaxşı olardı ki, ABŞ ilk növbədə öz müttəfiqi olan ölkələrlə, o cümlədən, Azərbaycanla viza rejimini ləğv etsin və bununla bağlı indidən hazırlıq işlərinə başlasın”.

ABŞ-ın Qlobal Təhsil Mərkəzinin direktoru Ceyms Koyl bildirib ki, İran rejimi ölkənin şəriət qanunları ilə idarə olunduğunu iddia etsə də, islamın əsas qaydalarına sadıq deyil: “Bu ölkə nəhayət, MAQATE ilə əməkdaşlığını əməli şəkildə davam etdirməli və uranın zənginləşdirilməsindən imtina etməlidir”.

Avropa Tədqiqatlar Mərkəzinin rəhbəri Çağrı Erhanın sözlərinə görə, Cənubi Qafqaz, Aralıq dənizi, Fars körfəzi ölkələri və Əfqanıstan birlikdə azad zonalara elan olunmalıdırlar, yoxsa, bu məkanda dağıdıcı müharibə qaçılmaz olacaq.

SAM-ın direktor müavini Gülşən Paşayeva öz növbəsində konfrans iştirakçılarına Qarabağ münaqişəsinin yaranma səbəblərindən və münaqişənin mövcud durumundan bəhs edib və deyib ki, keçmiş SSRİ dövründə alovlanan bu münaqişə 24 ildir ki, öz həllini tapmayıb.

Ceymstaun Fondunun təmsilçisi Vladimir Sokor isə ABŞ-ı strateji müttəfiq hesab etdiyi Azərbaycana Qarabağ məsələsinin həllində əməli dəstək verməkdə ittiham edib. O, bildirib ki, ümumiyyətlə, ABŞ Qarabağ məsələsinin həllini özünün Azərbaycanla olan strateji əməkdaşlıq kontekstinə daxil etməyib.

Kamil HƏMZƏOĞLU

Zahid Oruc: “İctimai Palatadakı istefalar bu qurumun dəqiq prinsiplər üzərində formalaşmadığını özündə əks etdirir”

“İctimai Palatadakı son istefalar bu qurumun dəqiq prinsiplər üzərində formalaşmadığını, idarəçilikdəki qeyri-demokratik tendensiyaları və bədbin perspektivə dair gerçəkliyi özündə əks etdirir”. Bunu mətbuata açıqlamasında millət vəkili Zahid Oruc dilə gətirib. Onun dediyinə görə, alternativ hakimiyyət komandası iddiası ilə meydana çıxanların dövlət və millət həyatındakı iştirakı systemsiz bəyanatlar və mitinqlərin təşkili üzrə qərarqah fəaliyyətindən başqa bir iş olmadı.

Millət vəkili bildirib ki, ölkənin siyasi və iqtisadi gələcəyinə dair fərqli gündəm yaradacaqlarını bəyan edən bu insanlar yalnız məhəlli miqyasda malik olan təhlilçiləri və ənənəvi intriqaları ilə diqqəti cəlb ediblər.

Z.Orucun fikrincə, aparıcı ideya və siyasi təşəbbüslərdən məhrum olan istənilən təsisat heç bir cazibədar adlar və vədlərlə milli düşüncədə yaşaya bilməz, üstəlik, İctimai Palataya daxili olanların təmsilçiliyi, statusu onu deməyə əsas verirdi ki, xalqın bütün təbəqələrinin ehtiyac və mənafeələrini deyil, yalnız ora daxil olaraq müxalifətin liderinə çevrilmək istəyənlərin dayağ dəstəsinə, təsir qrupuna

və zərbə qüvvəsinə çevrilmək durumu uzunmüddətli siyasi gələcək yaratmır:

“Məhz buna görə də ictimai fikirdə və kütləvi şüurda yaşarlılıq qazanılmadı və siyasi həyatın müəyyənlişməsində həlledicilik, müstəsnaqlıq əldə etmək mümkün olmadı. Bu o deməkdir ki, müxalif liderlik real mənə kəsb etmir və xalqdan kənarında mövcud olan virtual səlahiyyətlərdir. Beynəlxalq təşkilat və səfirliklərin inteqrasiya etməyə çalışdıqları antihakimiyyət düşürgəsini belə qüvvələrdən

təşkil etmək və onları hazır təlimatlarla idarə etmək qeyri-mümkündür.

Daxili intriqaları hakimiyyətlə mübarizəyə görə dondurmaq xətti müəyyən müddət mümkün olsa da, göründüyü kimi fərqli şəraitlərdə tam miqyası ilə ortalığa çıxır. İctimai Palatanın demokratiya səhnəsi kimi təqdim etdiyi proseslər keçmişdə özünü göstərən ziddiyyətlərin bir partiya içərisindən çıxıb bu quruma daşınması demək idi.

Dəqiq hədəflərə və konkret mübarizə prinsiplərinə malik olmayan bir təşkilat millətin gələcəyinə yönəlik deyil, özünün siyasi sabahına dair “Yol xəritəsi”nə ehtiyacı var. Bu qarışıq təkəkkürü və davakar mühiti özündə əks etdirən İctimai Palatanı qeyri-müəyyənlikdən qurtarar, onu ya Cəbhənin, ya da Müsavatın palatasına çevrilmək kimi həqiqi bir təyinatla sahib edərdir”.

Millət vəkili sonda onu da bildirib ki, fərdi şəxslər kimi ora daxil olanlar üzərində lordlar palatasına çevrilmiş partiya təmsilçilərinin nəhayət ki, üstün hüquq və səlahiyyətləri başa çatdır, faktiki ikipalatalılığa-plebeylərə patrisiyalıların mübarizəsinə son qoyulardı.

Kamil HƏMZƏOĞLU

Türkiyə mediası Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barəsində ətraflı məlumatlandırılacaq

“Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Bölgəsinin Azərbaycanlı İcması” İctimai Birliyinin (İB) Əlaqələndirmə Şurasının sədri Orxan Əkbərov Türkiyədə səfərdədir. İB-dən qəzetimizə verilən məlumata görə, səfər çərçivəsində bir neçə gün ərzində O.Əkbərov Türkiyənin nüfuzlu “TvNet”, “ÜlkeTV”, “TV8”, “TRT”, “NTV” kanallarının qonağı olacaq. Əlaqələndirmə Şurasının sədri görüşlərdə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı danışıqlar prosesində işğalçı ölkənin tutduğu qeyri-konstruktiv mövqə barədə ətraflı söhbət açacaq. Görüşlərin əsas məqsədi Ermənistanın işğalçılıq siyasəti nəticəsində Azərbaycan ilə yanaşı, bütövlükdə bölgədə yaranmış qeyri-sabit vəziyyəti, eləcə də Dağlıq Qarabağın Azərbaycanlı İcmasının bu istiqamətdə gələcək fəaliyyətinin məqsəd və məramı haqqında Türkiyə mediası vasitəsilə qardaş ölkəni və dünya ictimaiyyətini məlumatlandırmaqdır.

S.MÜRVƏTQIZI

Qoran Lenmarker: "Ermənistan üçün yeganə həll variantı qonşularla, xüsusilə də Azərbaycanla münasibətdə harmoniyada yaşamaqdır"

"Son illər ATƏT Parlament Assambleyasında Qarabağ münaqişəsi ilə məşğul olduğum dövrdən indiyə kimi problemin nizamlanmasında xüsusi olaraq heç nə dəyişməyib. Lakin mən hesab edirəm ki, münaqişə olduqca tez bir zamanda öz həllini tapa bilər. Burada əsas məsələ həll variantını tapmaq istəyidir". Belə bir açıqlama ilə ATƏT Parlament Assambleyasının Qarabağ münaqişəsi üzrə keçmiş xüsusi nümayəndəsi, hazırda isə Stokholm Beynəlxalq Dünya Problemlərinin Tədqiqatı İnstitutunun (SIPRI) idarə heyətinin sədri Qoran Lenmarker mətbuata açıqlamasında çıxış edib. Problemin həllindən danışan diplomat deyib ki, sülh yolu ilə həll o deməkdir ki, hər iki tərəf razılaşıdırılmış variant əldə etməlidir. Əks təqdirdə sülh yolu ilə həll mümkünsüzdür. Zənnimcə hər iki tərəfin qarşı tərəf üçün məqbul olan həll yolu axtarması ən mühüm məsələdir "Belə olan halda güzəştə getmək lazımdır. Tərəflərdən birini 100 faiz qane edəcək həll variantı tapmaq mümkün deyil. Zənnimcə belə bir həll yolu tapmaq o qədər də çətin deyil". Azərbaycana Bakı Beynəlxalq Forumunda iştirak etmək üçün gəldiyini deyən Q.Lenmarker bildirib ki, hər dəfə Azərbaycana gələndə daha hündür binalar, inkişaf etmiş infrastruktur görürəm: "Ola bilsin ki, Azərbaycan dünyada ən tez dəyişən ölkədir. Bu ölkənin iqtisadi inkişaf tempindən görünür. Bu çox mühimdir. Hesab edirəm ki, bu gün təhsil, demokratik islahatlar zamanıdır. Azərbaycanın uğurlu iqtisadi inkişafının Qarabağ münaqişəsinin həllini sürətləndirə bilməsinə də toxunan diplomat vurğulayıb ki, bu mümkündür: "On ildir bu regiona belədən insan kimi deyə bilərəm ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı son illər kifayət qədər inkişaf edib. Azərbaycan prezidenti çox mühüm bir şeydən - "qara qızıl"ın "insan qızılı"na çevrilməsindən danışır. Bu əlbəttə ki, Azərbaycanın istənilən digər ölkələrdə olduğu kimi düzgün inkişafının göstəricisidir. İnsan resursları, təhsil və elmi inkişafı zəruridir. Eyni zamanda, belə bir mühitdə güzəştləri anlamaq da-

ha yüngüldür. Yalnız güclü dövlət razılaşıdırılmış həll variantının əldə olunmasına həqiqətən hazır ola bilər. Bu həm 1 milyon vətəndaşı doğma torpaqlarına qayıtmaq istəyən Azərbaycan üçün, həm də özlərini təhlükəsizlikdə hiss etmək istəyən ermənilər üçün mühimdir. Məsələ elə ermənilərin Ermənistanın balaca və əhalisinin sağ qalmaq sualı qarşısında qaldığı bir kasıb ölkə olması ilə bağlı narahatçılığındadır". Onun fikrincə, bu gün erməni diasporu bəzi problemlər yaradır: "İş orasındadır ki, Ermənistanda yaşayan ermənilər sülh istəyirlər. Çünki onlar regionun özündə yaşayırlar. Diaspora isə onun sərhədlərindən çox uzaqlarda - Kaliforniya və digər ölkələrdə yaşayırlar. Bilavasitə Ermənistanda yaşayan ermənilərlə bu erməniləri müqayisə etdikdə, onlar daha çox sözün pis mənasında millətçidirlər. Ermənilər dərk etməlidirlər ki, Ermənistan üçün yeganə həll variantı qonşularla, əlbəttə ki, xüsusilə də Azərbaycanla münasibətdə harmoniyada yaşamaqdır".

PƏRVANƏ

Mübariz Qurbanlı: "Azərbaycan bölgədə faktiki olaraq bütün problemləri həll etmək iqtidarındadır"

"Azərbaycan xalqı zaman-zaman müxtəlif siyasi proseslərə qatılıb, bölgədə baş verən hadisələrdə aparıcı rolunu möhkəmləndirib". Belə bir açıqlama ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) icra katibinin müavini, millət vəkili Mübariz Qurbanlı çıxış edib. O deyib ki, 1918-20-ci illərdə Azərbaycan xalqının Bakı paytaxt olmaqla Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini yaratması tarixi bir hadisə idi: "Daha sonra yenə biz bolşevik istilası nəticəsində şimalda yaratdığımız bu dövləti itirmişik. Ancaq uzun illər Azərbaycan xalqının yaddaşında dövlət müstəqilliyi, müstəqil dövlət yaratmaq ideyası yaşayıb və bu istiqamətdə mübarizə gedib".

M.Qurbanlı deyib ki, məhz ulu öndər Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycan tarixində dönüş nöqtələrindən biri sayıla bilər. "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi 1991-ci il 18 oktyabrda Azərbaycan Respublikası Ali Sovetində Konstitusiyaya aktının qəbul edilməsi ilə bəyan edildi. Bu dövlət müstəqilliyinin bərpası idi. Çünki bizim dövlət müstəqilliyimiz var idi və biz bunu bərpa etdik. Bu tarixi bir hadisə idi və bunu hər kəs sevinc hissi ilə qarşıladı. Məhz dövlət müstəqilliyinin bərpasına gedən yol ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil dövlət yaratmaq ideologiyasının formalaşması istiqamətində yaratmış olduğu mühit dahi şəxsiyyətin hakimiyyətdə olduğu dövrdə özünə yol tapa bilmişdir. Biz dövlət müstəqilliyimizin bərpası ilə yeni mərhələyə qədəm qoyduq".

YAP icra katibinin müavini bildirib ki, ötən 21 il ərzində Azərbaycan tarixi bir yol keçib: "Biz iqtisadi, siyasi cəhətdən müstəqil olan dövlət kimi özümüzü dünyaya tanıtdırıyıq. Bununla belə Azərbaycanın Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qalmasına baxmayaraq Qafqaz bölgəsinin ən aparıcı ölkəsinə, lider dövlətinə, bölgədə söz sahibinə çevrilib. Bütün bunlar dahi şəxsiyyətdən başlanan siyasətin Prezident İlham Əliyev tərə-

findən uğurla davam etdirilməsidir. Bu strategiyanın əsasında güclü, qüdrətli Azərbaycan dövləti dayanır. Bu, cənab Prezident İlham Əliyevin strategiyasının ana xəttini təşkil edir. Təsəffü deyil ki, bu gün Cənubi Qafqaz bölgəsində mövcud olan dövlətlərin iqtisadi potensialının 80 faizi Azərbaycanın payına düşür. Azərbaycan bu gün ölkənin cəlbedici dövlətidir".

M.Qurbanlı deyib ki, Azərbaycan bölgədə faktiki olaraq bütün problemləri, məsələləri həll etmək iqtidarındadır: "Biz heç kimin dəstəyi olmadan istənilən iqtisadi layihəni həyata keçirə bilərik və keçirməkdəyik. Məsələn, bu gün Bakı-Tbilisi-Qars dəmiryolu xətti heç kimin köməyi olmadan Azərbaycanın öz hesabına reallaşır. Eyni zamanda Azərbaycan özünün təbii sərvətlərinə nəzarəti həyata keçirməkdədir. Bizim təbii qaz, neft ehtiyatlarımızın dünya bazarına çıxarılmasında istənilən marşrutu seçməyə və onu həyata keçirməyə qadir olduğumuzu sübut etmişik. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Subsa neft kəməri, TANAP qaz xətti ilə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında imzalanan saziş buna nümunə ola bilər".

PƏRVANƏ

Azərbaycanın Milli Müstəqillik Günü Türkmənistanda qeyd olunub

Azərbaycanın Türkmənistandakı səfirliyində 18 oktyabr - Dövlət Müstəqilliyi Günü'nə həsr olunmuş mərasim keçirilib. Şəhər ictimaiyyətinin nümayəndələrinin, Türkmənistandakı diasporumuzun üzvlərinin iştirak etdiyi mərasimdə səfir Vəhdət Sultanzadə tədbir iştirakçılarına Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının ilk illərində ölkəmizdə mövcud olmuş ağır ictimai-siyasi vəziyyət, müstəqilliyimizin qorunmasında və möhkəmləndirilməsində ulu öndər Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri barədə ətraflı məlumat verib: "Hazırda ulu öndərin müdrik dövlət quruculuğu siyasətini əzmlə davam etdirən Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində Azərbaycanda əhalinin rifahı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşıb, ölkədə quruculuq işlərinin əhatəsi genişləniib, beynəlxalq inteqrasiya prosesi respublikamıza böyük uğurlar gətirib. Dövlətimizin həyata keçirdiyi mehriban qonşuluq və səmimi dostluq siyasəti Azərbaycan-Türkmənistan münasibətlərində də özünü göstərib. Səfir hazırda dövlətimizin dünya birliyində özünə layiqli yer tutmasından, bölgədə geosiyasi mövqelərinin möhkəmləndirərək beynəlxalq nüfuz qazanmasından, Prezident İlham Əliyevin ölkəmizin inkişafı naminə həyata keçirdiyi islahatlardan, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın çoxşaxəli fəaliyyətindən söhbət açıb.

Tədbirin sonunda Azərbaycanın tarixini, mədəniyyətini, sosial-iqtisadi inkişafını əks etdirən sənədli film nümayiş etdirilib.

S.MÜRƏTQIZI

"Azərbaycanda səmalara çatmaq üçün"

Misirdə ingilisdilli "Egyptian Mail" qəzetində ölkəmizin Dövlət Müstəqilliyi Günü ilə əlaqədar "Azərbaycanda səmalara çatmaq üçün" adlı məqalə dərc olunub. Azərbaycanın Misirdəki səfirliyindən verilən məlumata görə, məqalənin müəllifi əslən britaniyalı jurnalist İdris Taviq müstəqilliyini bərpa etdiyi 21 il ərzində ölkəmizin çox böyük uğurlara nail olduğunu bildirir: "Müəllif Azərbaycan əhalisinin paytaxt Bakıda yeni tikilən möhtəşəm "Alov qüllələri" kimi yüksəkliklərə ucalaraq səmaları fəth etmək iqtidarında olduğunu qeyd edir. "Alov qüllələri"ni Kuala Lumpurda "Petronas" qülləsi ilə müqayisə edən müəllif Azərbaycanın "Eurovision 2012" mahnı müsabiqəsinə yüksək səviyyədə ev sahibliyi etdiyini vurğulayır.

İdris Taviq 1918-ci ildə yaranan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 23 aylıq fəaliyyətinin ölkənin tarixində dərin iz buraxdığını diqqətə çatdırır. Qeyd edilir ki, Şərqdə ilk demokratik parlament respublikası olan Azərbaycanda hələ 1918-ci ildə qadınlara səsvermə hüququ verilib. Yazıda Azərbaycanın zəngin neft-qaz ehtiyatlarına, təbii gözəlliyə, qədim tarixə və mədəniyyətə malik olduğu vurğulanır.

Məqalədə Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü haqqında da oxuculara məlumat verilib.

S.MÜRƏTQIZI

Romada keçirilən Diplomatiya Festivalında Azərbaycan da təmsil olunub

İtaliyanın Roma şəhər meriyasının təşəbbüsü ilə təşkil edilən "Diplomatiya festivalı" (Festival della Diplomazia) çərçivəsində Azərbaycanın İtaliyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə "Azərbaycan: Gələcəyi təsəvvür etmək" (Azerbaijan: Immaginare il futuro) mövzusunda tədbir keçirilib. Azərbaycanın İtaliyadakı səfirliyindən verilən məlumata görə, tədbirdə Azərbaycandakı iqtisadi və siyasi sahədə qazanılan uğurlardan geniş bəhs olunub.

Media nümayəndələrinin, biznesmenlərin, xarici ölkələrin İtaliyadakı diplomatik nümayəndəliklərinin əməkdaşlarının iştirak etdiyi tədbirdə Azərbaycanın İtaliyadakı səfiri Vaqif Sadıqov, BDU-nun beynəlxalq münasibətlər kafedrasının müəllimi Bəxtiyar Aslanbəyli, Roma merinin diplomatik müşaviri Filippo La Roza, İtaliyanın aparıcı qəzetlərdən olan "Solo 24 Ore" qəzetinin xarici siyasət məsələləri üzrə jurnalisti Alberto Neqri, İtaliyanın Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunun Qafqaz bölgəsi üzrə tədqiqatçısı Nona Mikelidze və İtaliya-Azərbaycan İqtisadi Assosiasiyasının sədri Manuela Traldi çıxış ediblər.

Bəxtiyar Aslanbəyli çıxışında Azərbaycanın qədim tarixi, mədəniyyəti, ölkəmizin ənənəvi dini dözümlülüyü, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi kökləri, münaqişənin sülh yolu ilə həlli üçün aparılan danışıqlar prosesi, danışıqların hazırkı vəziyyəti, enerji siyasəti və Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatında Azərbaycanın təşəbbüsünü olduğu layihələr barədə tədbir iştirakçılarında geniş məlumat verib. Toplantıda Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, Azərbaycan ilə İtaliya arasındakı tarixi-mədəni, iqtisadi əlaqələrdən və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ölkəmizə və ümumiyyətlə, bölgənin təhlükəsizliyinə vurduğu zərardan danışılıb. Tədbirin sonunda iştirakçıları maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

S.MÜRƏTQIZI

Elnur Aslanov: "Azərbaycanda demokratik islahatların inkişafını daha da yüksək zirvələrə çatdırmaq istəyirik"

"Azərbaycan-2020" İnkişaf Konsepsiyası ilə bağlı proqram üzərində işlər başa çatmaq üzrədir. Bu proqram tamamlanaraq dekabr ayının sonlarında ölkə rəhbərliyinə təqdim olunacaq". Bu fikirləri Prezident Administrasiyasının Siyasi təhlil və informasiya təminatı şöbəsinin müdiri Elnur Aslanov bildirib. Onun qeyd etdiyinə görə, bu sənəddə Azərbaycanda demokratik islahatların, demokratik təsisatların daha yüksək səviyyəyə qaldırılması nəzərdə tutulur: "Bu konsepsiyadan irəli gələrək Azərbaycanda demokratik islahatların inkişafını daha da yüksək zirvələrə çatdırmaq istəyirik. Azərbaycanda demokratik islahatlar çox açıq və şəffaf şəkildə həyata keçirilir". PA rəsmisinin qeyd etdiyinə görə, Azərbaycan demokratik, eyni zamanda gənc, müstəqil dövlətdir:

"Bildiyimiz kimi, müstəqilliyimizin cəmi 21 yaşı var. Dünən müstəqilliyimizin 21-ci ilini qeyd etdik. Bu, çox əlamətdar hadisədir. Ötən 21 il ərzində Azərbaycanda demokratiyanın inkişafı, demokratik islahatların həyata keçirilməsində böyük məsafə qət edilib. Bu sahədə böyük uğurlar, nailiyyətlər qazanmışıq və onu növbəti illərdə daha da inkişaf etdirəcək, daha yüksək zirvələrə qaldırmaq istəyirik".

ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində prioritetlərin nədən ibarət olmasına gəlincə, E.Aslanov bildirib ki, burada ilk öncə enerji layihələri, enerji təhlükəsizliyi məsələsi dayanır. Onun bildirdiyinə görə, eyni zamanda, o prioritetlər içərisində ən önəmli yerlərdən birini siyasi-iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi tutur.

Bununla yanaşı, o deyib ki, bu prioritetlər sırasında hərbi sahədə əməkdaşlıq məsələsi də önəmli yerlərdən birini tutur: "Bildiyiniz kimi, Azərbaycan ABŞ-la birgə antiterror koalisiyasının üzvüdür. Azərbaycan hərbiçiləri beynəlxalq sülhyaratma əməliyyatlarında ABŞ hərbiçiləri ilə birgə işləyirlər. Buna misal olaraq Kosovanı, İraqı, Əfqanıstanı qeyd etmək olar. Eyni zamanda, Azərbaycan hava məkanından Əfqanıstana reyslərin həyata keçirilməsi məsələsi ortadadır. Yəni, demək istəyirəm ki, biz Azərbaycan dövləti olaraq bu prioritetlərin həyata keçirilməsində, reallaşmasında öz üzərimizə düşən işləri vaxtında yerinə yetiririk".

"Ermənistan və Azərbaycan arasında uzun müddət davam edən münasibətlərin həllində ABŞ-ın daha fəal rolunu görmək istərdik". Bunu da jurnalistlərə

açıqlamasında E. Aslanov deyib. O qeyd edib ki, biz ABŞ-ı etnik siyasətin girovu olmayaraq regionumuzda öz milli maraqların uyğun fəaliyyət göstərən görmək istəyirik: "Biz təkid edirik ki, məsələ təcavüz və işğala gəldikdə ABŞ hər şeyi öz adı ilə çağırırsın. Bizim ABŞ-ın bünövrəsini təşkil edən həqiqi dəyərlərə və prinsiplərə sadiqliyimiz Qafqaza ABŞ-a davamlı, möhkəm və uğurlu dayaq nöqtəsi gətirəcək". E.Aslanov vurğulayıb ki, Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin tez bir zamanda həlli üçün edilən siyasi cəhdlərə baxmayaraq, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarındakı fəaliyyətlər beynəlxalq qanunu ciddi şəkildə pozur və status-kvonun daha da möhkəmlənməsinə xidmət edir, etnik təmizləmə siyasətinin nəticələrini saxlayır, işğal olunmuş ərazilərdə demokratiyanı süni şəkildə dəyişir və münasibətlərin sülh yolu ilə həllinə ciddi şəkildə mane olur:

"Bir hökumət nümayəndəsi kimi bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, Azərbaycan öz ərazisi çərçivə-

sində Dağlıq Qarabağın statusunu müəyyən edilməsi üçün danışıqları inamla davam etdirməyə hazırdır. Hətta ATƏT-in Minsk qrupunun 20 il ərzində vasitəçilik cəhdlərinin hələ də səmərəsiz olmasına baxmayaraq, Azərbaycan münasibətlərinin sülh və konstruktiv yolla həllinə sadiq olmaqda davam edir. Bizim strategiyamızın məqsəd işğal edilmiş torpaqları azad etmək, məcburi köçkünləri öz yurdlarına qaytarmaq və bütün Cənubi Qafqazda uzunmüddətli sülh və stabilliyin bərqərar olunmasından ibarətdir". O, təəssüflə qeyd edib ki, Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin axtarışının həllinə gəldikdə danışıqlar stolunun digər tərəfində dağıdıcı və bəzən də xalis qorxaq münasibətlə üzləşirik: "Bir müddət öncə Ermənistan prezidenti öz bacarıqsızlığı və acizliyi üzündən bütün antiAzərbaycan qüvvələrinə Azərbaycanlı diplomatlara hədə-qorxu gəlməyi təhrik etdi. 21-ci əsrdə dövlət başçısından belə qana susamış hədə-qorxular və dözümsüzlüyə çağırışlar eşitmək bir az qəribədir. Əlavə etmək istərdim ki, erməni xalqı öz rəhbəri tərəfindən şəxsi məqsəd üçün idarə olunan oyuncaq olmağa layiq deyil. Ermənistanda gördüyümüz qeyri-stabillik dövründə yetişməkdə olan daha bir tamamlanmamış nəsildir. Mən xüsusən də "itirilmiş gənc nəsil" haqqında danışiram. Halbuki onlar daha yaxşı gələcəyə, daha yaxşı təhsil və iş imkanlarına, daha yaxşı sosial-iqtisadi vəziyyətə malik olar bilərdilər". E.Aslanov bildirib ki, Dağlıq Qarabağ münasibətlərinin həllində Azərbaycanın ABŞ-ın köməyinə ehtiyacı var: "ABŞ-ın enerji ehtiyatları və coğrafiyasına görə Azərbaycanda güclü iqtisadi və strateji maraqları var. Azərbaycan ilə potensial Amerika tərəfdaşlığı Vaşinqtonun Qafqaz-Xəzər regionunda strateji iştirakını gücləndirmək ehtiyaclarına cavab verir. Azərbaycanın unikal mövqeyi onu önəmli geosiyasi, geostrateji və geoiqtisadi mərkəzə çevirdiyi halda, bu gün ABŞ-ın Bağdaddan sonra ən böyük səfirliyi İrəvanda yerləşir. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (USAN) bütün Azərbaycanlı amerikan seçicilərinə bir araya gətirən ilk və yeganə, kütləni təmsil edən siyasi təhsil layihəsi olduğu halda, Azadlığa Dəstək Aktındakı 907-ci əlavə əlaqələrin indiki vəziyyətini əks etdirmir və strateji əlaqələrin genişləndirilməsində maneələr yaradır".

KAMİL

Adam Sterling: "Cənubi Qafqazda sülhün təmin edilməsi ABŞ-ın prioritetləri sırasındadır"

"ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr kimi ABŞ Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin tənzimlənməsinin yeganə həll yolu kimi sülh danışıqlarını görür. Bu münasibət dinc danışıqlar yolu ilə və sülhlə həll olunmalıdır". Bu fikirləri oktyabrın 19-da "Azərbaycan-ABŞ əməkdaşlığının regionda sülhün və təhlükəsizliyin təmin edilməsində rolu" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransda çıxışı zamanı ABŞ-ın Azərbaycanadakı səfirinin müavini Adam Sterling dilə gətirib. Onun sözlərinə görə, Cənubi Qafqazda sülhün və təhlükəsizliyin təmin edilməsi məsələsi də ABŞ-ın prioritetləri sırasındadır: "Bu regiondakı münasibətlər, o cümlədən Azərbaycan-Ermənistan münasibəti bölgənin inkişafına və burada uzunmüddətli sabitliyin əldə edilməsinə başlıca maneədir. Çox təəssüflər olsun ki, ötən illər ərzində bu münasibət öz həllini tapmayıb. Bu problemin həllini kənardan da gətirmək mümkün deyil. Çünki bu problem çox mürəkkəb bir problemdir. Ancaq ABŞ bir həmsədr dövlət olaraq çalışır

ki, elə bir şərait və imkan yaradılsın ki, münasibət tərəfləri problemin sülh ilə həllinə nail olmağı bacarsınlar. Bu problemin yeganə həll yolu sülh yoludur və biz bu yöndə bütün səyləri dəstəkləyirik. O cümlədən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyinin fəaliyyətini dəstəkləyirik və münasibətlərin dinc danışıqlar yolu ilə həllində onlara lazım olan bütün dəstəyimizi veririk".

"ABŞ-Azərbaycan hərbi əməkdaşlığı uğurla davam edir. Xüsusilə, bu əməkdaşlıq Əfqanıstanda sülh yaratma əməliyyatında hərbiçilərimizin birgə iştirakı ilə bağlıdır". Bu fikirləri də çıxışı zamanı A. Sterling bildirdi. O qeyd edib ki, son 10 ildə əsas çağırış ABŞ üçün Əfqanıstan məsələsi olub. "Bizim hərbiçilərimiz bu əməliyyatlarda birgə iştirak ediblər, çiyin-çiyinə olublar. Eyni zamanda Azərbaycan Əfqanıstan təhlükəsizlik qüvvələrinin maliyyələşdirilməsində də rol oynayır. Azərbaycan tərəfindən bu məsələyə xeyli maliyyə vəsaiti ayrılıb" - deyərək, A. Sterling bildirdi. Səfir müavini bu vəsaitin ayrılmasının

2014-cü ildə başa çatması nəzərdə tutulduğunu, ancaq Azərbaycan tərəfindən həmin vaxtdan sonra da maliyyə yardımının ayrılmasının gözlənilmədiyini qeyd edib.

"Suriya məsələsində Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi rolu və səsi xüsusi əhəmiyyətə malikdir". Bu fikir də A. Sterlingə məxsusdur. Onun qeyd etdiyinə görə, Suriyadakı Bəşər əl-Əsəd rejiminin qəddarlığı nəticəsində 20 minə yaxın insan ölüb. O qeyd edib ki, hazırda bu ölkədə 2,5 milyon insanın humanitar yardıma ehtiyacı var: "Ancaq burada əsas məsələ siyasi vəziyyətin və problemin həll edilməsi məsələsidir. Suriyada demokratiyaya dinc keçid təmin olunmalıdır. İnsanlara bu imkanlar verilməlidir və nəhayət, burada demokratiya təmin olunmalıdır". İrəvanın nüvə proqramına toxunan A. Sterling qeyd edib ki, İran bu proqramın həyata keçirilməsindən, uranın zənginləşdirilməsindən imtina etməli, bu məsələdə dünya birliyinin, beynəlxalq ictimaiyyətin narahatlığını

nəzərə almalı və bu narahatlıqlara cavab verməlidir. Onun sözlərinə görə, İrana tətbiq olunan sanksiyalar artıq öz nəticəsini göstərməkdədir:

"Bir daha qeyd edirəm ki, İrana tətbiq olunan sanksiyaların effekti ortadadır. Düşünürük ki, bu sanksiyalar o vaxta kimi davam etməlidir ki, İran danışıqlar masası arxasına keçsin. İnanırıq ki, İrəvan nəhayət, sanksiyalar yolu ilə danışıqlar masası arxasına keçirmək mümkün olacaq".

Kamil HƏMZƏOĞLU

Xalq Əmanəti Səttar Bəhlulzadə

1. OLIMP... ALTINCI KITAB

Bakının bir Olimpi var - düzdür, Yunan əsətlərinə aid olmasa da, demək olar ki, paytaxtın əksər yaradıcı adamları bura toplaşır. Çünki prospektin bir tərəfində rəssamların emalatxanası, onunla üz-üzə isə İncəsənət Akademiyası yerləşir. Olimp, klassiklər və müasirləri bir vərəqin iki səhifəsinə çevirib. Bir az aralıda- meydana reklam lövhəsində Səttar Bəhlulzadənin "Torpaq, Su, Günəş və Zəhmət" tablosunun əksi görünür. 1961- ci ildə yaradılan bu tablo 2012- ci ilin səs- küylü prospektində zamanın rəmzi kimi nəzərə çarpır. Payızın işıqlı rəngləri, yarpaqların xışıltısı və kölgəsi, alatoranın işıqları onun üzərində oynayır; nə vaxtsa Səttarın emalatxanasında- pəncərədə, divarda, mölbərtin üzərindəki kətdə oynadığı kimi. Amma boş emalatxanada Səttar gözə dəymir. 1974- cü il oktyabrın 12- dir. Düz iki gündən sonra rəssam Moskvada, onu sənətə çağıran, rəngkarlığın əsaslarını, təsvirin qanunlarını öyrədən və xoşbəxt tələbə həyatı yaşadan şəhərdə gözlərini yumacaq. Arseni Tarkovskinin misralarını yadıma salıram. "Əbəs yerə nə şər, nə də xeyir itəcək. Hər nə varsa, işıqlıdır. Amma bu da azdır".

Prospektlə yuxarı qalxıb sənət olimpi ilə qonşuluq edən "Xalq Bank"a tərəf tələsərəm. Bu gün "Xalq Əmanəti" silsiləsindən altıncı kitabın, Səttar Bəhlulzadəyə həsr olunmuş albomun təqdimatıdır. Altı silsilənin sonuncu nöqtəsi deyil. Nədənə, bu rəqəm mənə qədim müdriklərin "Altı hikmət piyaləsi"ni xatırladır. Altıncı piyalə tənha dərvişin- Səttarın qismətinə düşüb. Onun yaradıcılığı qəliblərdən, qaydalardan yan ötürək, mistik yaşantıları ilə sıx bağlıdır. Elə bu ölçüdə Səttarı nə ənənəvi məktəblərə, təlimlərə, nə də müasir cərəyanlara bağlamaq olmur. Səttar "tənha ustadlara" bənzəyir. Çantasını çiyinə salıb, yolu qabağına qatan, səyahətdə başlanğıc və son nöqtə olmayan qədim sənətkarlara oxşayır.

TƏNHALIQXATIRLANMA

Tədbir, çıxışlar Səttar Bəhlulzadənin iki böyüdülmüş fotosu fonunda başlayır. Alın yazısını Ali Yaradan təsdiqləyir. İnsanlar, sadəcə olaraq oradan epizodların surətini çıxarıb, söhbətə, çıxışa, yazıya çevirir. İşıqlı zallarda asılmış əsərlər isə, balaca çayların nəgməsinə bənzəyir. Onlar müxtəlif kolleksiyalardan axıb gələrək Səttar dənizində birləşib. "Xalq Əmanəti" layihəsi onları bir zaldə müvəqqəti, bir kitabda isə həmişəlik görüşdürüb. Albomda Səttarın qərribə bir şəkli var. Pəncərənin qarşısında dayanıb müştüyünü tüstülədir. Bu ağ- qara fotoda qeyri- adı bir kədər hiss olunur. Elə bil, öteri, fani həyat mənzərələrindən qıraqda tamam başqa bir dünya var, rəssam ora baxır. O yerə ki, tənhalığa alışıq qəlbi alın yazısı haqqında düşünür. Onu duymaq üçün gərək Səttarın ağılasıqmayan bir kədərle Kəpəzin göz yaşlarına tamaşa etməyini görsən. Mark Şaqal çəpər dibində, yel ağzında titrəyən yarpıza baxanda kövrəlib, şair dostuna "mən bu mənzərəni görmək üçün nə boyda yol gəlmişəm" deyib. Basyo isə ondan halını soruşan ustasına belə cavab verib: "Dünənki uşağından sonra elə bil mamır böyüyüb. Mən onun bu qədər yaşlı olduğunu bilmirdim". Əvvəlcə albomda Səttarın tənha dərvişin obrazına baxıram. Sonra bu obraz mənə kömək edəcək ki, nəhəng sənət nümunələrinə heyretlən-

mək fikrindən yan keçim. Ruhun səsi, taleyin sirri yaradır tablonu. Albom, sanki Səttarın mənəvi qütübünü və onun ətrafında dolanan yaşantılarını cəm etmək istəyir. Çünki insan əməlinə verilən sonuncu qiymət kitabdır. Görəsən, bizdən sonra kimlər vərəqləyəcək bu kitabı, uşaq kimi sadəlöhv və iddiasız, bir az da tərki dünyə rəssamın yaşantıları haqqında düşünəcək? Səttar Bəhlulzadə bütün bəşərin mədəni irsinə aiddir. Amma o, həm də Azərbaycan xalqının əmanətidir.

XALÇA, MİNİATÜR, FÜZULİ

Heç kim deyə bilməz ki, sənətkar nə zaman onu yetirən mədəniyyətin simvoluna çevrilir. O, bu mədəniyyətin içində varlıq və gerçəklik hissini o qədər dərinə yaşayır ki, taleyi ilə onu təsdiqləsin. Kitabın ilk səhifəsinə ön söz kimi Səttarın "tale üçbucağına" verdiyi yozum götürülüb. Birinci nöqtə- Xalça, ikinci nöqtə- Miniatur, üçüncü nöqtə- Füzuli. "Onlar mənə sənətkar kimi yetişdirib"- deyir Səttar. Görünür, ruhunu işıqlandıran fikirləri rəssam zahiri əkslərlə yozmaq istəyir. Xalçanın üzərinə düşən işıq kimidir "Torpağın arzusu" əsəri. Xatirələrin, yaddaşın üzərinə düşən nurdur "Azərbaycan nağılı"- qədim miniatürlərin sirlə əks- sədasıdır. Füzuli isə daha çox qeyri- müəyyən işarələrin içindədir elə bil. Həqiqətən rəsm əsərini yozmaq, yuxuları gerçəyin dilinə çevirmək cəhdi kimi uğursuzdur. Dağlar, meşələr, göllər və bütün bu sirlə kainatın arxasında dayanan başqa bir fəzanabatlar, səmənilər, güləbi qabları, şamlar, kələğayılar-nə vaxtsa başlayan və zamanın sonuna qədər bitməyən bir misteriyanın rəmzlərini yozmaq qeyri- mümkündür. 124-cü və 125- ci səhifəni əhatə edən "Gülüstən" əsərinin illüstrasiyasına baxıram. Heç bir sual yoxdur. Qərribə bir bərişiqə, ilahi möcüzəyə tabe olmaq hissi görünməyən, eşidilməyən bir ənginliyi duymaq və onu vəsf etmək eşqi var bu əsərdə. Sonra kitabda Füzulinin təsvirlərinə baxın, rəngli və qrafik təsvirlərə. Keçmişə reminissensiya etsək, bütün bu, "ovsunlayan nə isə"nin insanda təzahürünü görürük- bu, sonuncu insanın birinci Adəmə qayıdışının əksidir. Səttar "piramidalarının" zirvə nöqtəsi Füzulidir. Onun Füzuliyə olan məhəbbətini emalatxananın divarlarında yazdığı, qeyd kitabçasına köçürdüyü qəzəllərdə axtarmaq sadələhvlük olardı. Füzuli İraqın Xillə adlanan qəsəbəsində, Səttar isə

na aldanan uşaq kimi.

Albomda Məcnunun bir neçə əksi var. Səttar üçün bu obraz heç vaxt açılmayan düyün kimi təsvirdən- təsvirə ötürülüb. Eşqin məqamları, halları kimi hər dəfə başqa- başqa surətlərdə peyda olub. Sanki Məcnun lövhə üzərində qoca ustadın yazdığı addır. O, heç vaxt gerçək olmayıb. Kainatın ağ və qara çərçivəsində yeganə gerçək eşqdır. Səttar təsvirin qırağında "Nun" hərfini elə bil, qəsdən uzadır (səh.136). Bu kosmik işarə Zünnunun xilasını, Yunusun "qiyamət xəbəri"ni əks etdirir. "Nun" hərfi qədim miniatürlərdən tutmuş, müasir xəttatlıq işlərində də böyük bir simvol kimi istifadə olunur. Bir anlığa təsəvvür edək ki, Səttar üçün bu, sadəcə olaraq hərf deyil. Çünki onun üzərindəki nöqtə işarəsinə başqa bir tərəfdən də baxmaq olar. Müqayisə edək bu əsəri qədim Kəşmir miniatürü ilə. Vəzir Asef bir gənc oğlanla üz- üzə

Abşeronun Xillə kəndində doğulub. 197- ci səhifədəki Füzulinin portretinə baxın, başını azca aşağı eyib, gözlərini yuman Şairin obrazına diqqət yetirin. Lap sonda isə əvvələ qayıdaq, kitabın ilk səhifəsinə. Ərimiş şamların qarşısında siqaretini tüstülədən Səttara nəzər yetirək. Bütün bu əkslərin, elə bil, bir surət olduğunu görürük. Səttar öz əksini çəkib- dünyadan küskünlüyünü, dünyanın mənzərələri ilə vəsf edən yorğun rəssamın surətini. Onun yaşadığı ehtirasları, iztirabları anlamalısan ki, "Laza şələlələri" əsərini seyr edəndə, suyun səsini, müqəddəsliyini, məhəbbətini duyasan - biləsən ki, həqiqi istedad ruhun nəfəsi ilə oyanır.

İŞIQ VƏ KÖLGƏ- QRAFİKA

Səttarın qrafikası qərribə təsir gücünə malikdir. Sağlığında dostlarına, tələbələrinə deyirdi ki, mənim qrafik işlərimin zamanı hələ gələcək. Zaman Səttar üçün nisbi bir anlayış idi. O, elə bil bu sözlə kəse yol varkən, uzun yolu seçən səyyahı nəzərdə tuturdu. Qədim rəssamlar tuşun nəcibliyi haqqında çox yazıblar. Tənhalığı, poeziyanı, qərribəməyi, kədərin sonsuzluğunu tuş kimi nəcib bir vasitə daha çox ehtiva edir. Düşünürsən ki, səsin təsviri əlifbadır. Birinci sinif uşağının ilk hərfi əyri- üyrü yazdığı ilə, eynəyin arxasından yazdığına baxa- baxa özündə səhv axtaran qocaya baxın. Onların nə qədər bir- birinə oxşadığını müşahidə etmək çətin deyil. Hər dəfə biz, həyatın əlifbasını yenidən öyrənirik. Kimsə onu yazır, kimsə onun sadəcə olaraq şəklini çəkir. Səttar ruhani bir sükutun şəklini çəkirdi, həm müdrik qoca, həm də öz oyunu-

əyləşib. Oğlan diqqətlə Asefin ovcunda görünən nöqtəyə baxır. Zərrəbin lazımdır ki, görsən. Bu nöqtə deyil, qarışqadır. Yaradan Adəmə anladığı ki, nöqtə yoxdur, mərkəz var. Rəssam fikrin bitdiyi, qələmin durduğu yerdə nöqtə qoymur. Qövsvari işarənin üzərində nöqtə yox, mərkəzi tanısın, "Nun" tamamlanacaq. Məcnunun eşqi xilas olacaq. Əgər təsviri çevirib, bir azca yana əysək, Məcnunun simasında bu işarənin təkrarını görürük.

Səttar kağızın, tuşun dili ilə yaratdığı mənzərələrdə simvolik bütövlük prinsipini saxlaya bilər. "Qafqaz harmoniyası", "Daşlı meşə", "Qubadan Şahdağın görünüşü"... Gerçəkliyin poeziyasına metaforik yozum verməkdə Səttar böyük ustad idi. "Nə qərribə adamdır" sualını, "necə qərribə görünür" sualına çevirmək lazımdır deyil. Səttarın qiyafəsi ilə, qrafikası bir- birini tamamlayır.

PAYIZ, SƏTTAR

Albomu vərəqləyirəm. Elə bil, elektirik qatarını, perronu, Əmircan mənzərələrini, bir də Səttarın çiyində etüd çantası, vaqondan düşdüyünü görürəm. Mənə elə gəlir ki, ağ- qara kadrlar tələsir- sənətin öz işarələri, taleyin öz qrafikası var. Salonun iri pəncərələrindən ağır- ağır düşən axşama baxıram. Deyəsən, onu uzaqda, qum təpələrinin arasında etüd çantasını yerə qoyub papirosunu tüstülədən və nə haqda isə öz- özüylə mübahisə aparın görürəm. Bir dəstə qağayı onun başı üzərindən ötüb keçir. Və elə bil, payız yarpaqları iri, qabarlı ovuclar kimi, bir azdan rəssamın mavi gözlərini örtəcək.

Vəli NOVRUZOĞLU

"Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal siyasət həyata keçirir"

Müsahibimiz Milli Məclisin (MM) Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlararası əlaqələr komitəsinin sədr müavini Sevinc Fətəliyevadır.

- Məlum olduğu kimi, bu günlərdə "Avronest" Parlament Assambleyası (PA) çərçivəsində Avropa Xalqları Partiyasının (EPP) iclasında iştirak etmişiniz. İlk öncə bu tədbir haqqında məlumat verməyinizi xahiş edirik...

- Avropa Xalqları Partiyasının tədbiri Moldovanın paytaxtı Kişinyov şəhərində keçirildi. İclasın əsas müzakirə mövzusu "Şərqi tərəfdaşlığı" ölkələrində siyasi vəziyyət haqqında idi və hər bir ölkənin nümayəndələri bu mövzuda çıxışlar etdilər. Azərbaycandan bu toplantıda Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndə heyəti olaraq Milli Məclisin deputatları Mələhət İbrahimqızı, Sevinc Hüseynova və mən iştirak edirdik. Toplantıda müzakirələr çox əhatəli şəkildə keçdi və ölkələrin nümayəndələri həmçinin, gələcək əməkdaşlığın perspektivləri haqqında fikirlərini bölüşdülər. Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri də müzakirələrdə çox fəal iştirak edərək dövlətimizin müxtəlif məsələlərlə bağlı mövqeyini ifadə ediblər. Ümumiyyətlə, hesab edirəm ki, belə toplantılar gələcək əməkdaşlıq baxımından faydalıdır. Azərbaycan daim bütün ölkələrlə, beynəlxalq qurumlarla normal əməkdaşlığa maraqlıdır və bu mənada sözügedən toplantı əhəmiyyətli qiymətləndirilə bilər.

- Sevinc xanım, toplantıda ölkəmizdəki mövcud siyasi durum haqqında məlumat iştirakçılar tərəfindən necə dəyərləndirildi?

- Bu mövzuda mən çıxış etdim və Azərbaycanda ictimai-siyasi durum haqqında tədbir iştirakçılarında ətraflı məlumat verdim. Çıxışmda qeyd etdim ki, 21 ildir Azərbaycan müstəqil dövlətdir və ötən dövrdə ölkəmiz sürətlə inkişaf edib. Azərbaycan siyasi və iqtisadi cəhətdən sabit dövlət kimi inkişaf edərək, hər bir sahədə uğurlar əldə edir. Azərbaycanda güclü siyasi sabitlik mövcuddur. Eyni zamanda, demokratik islahatlar uğurla həyata keçirilir və çoxpartiyalı sistem mövcuddur, parlamentdə 10-dan artıq siyasi partiya təmsil olunur.

Azərbaycan demokratik dəyərlərin bərqərar olduğu müasir hüquqi dövlətdir. Demokratik, hüquqi dövlət, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu, dünya birliyinə fəal inteqrasiya müstəqil Azərbaycanın əsas hədəflərindən biri kimi elan olunub. Ölkə rəhbərliyi tərəfindən məqsədli şəkildə həyata keçirilən demokratikləşmə prosesi sosial, siyasi, iqtisadi olmaqla cəmiyyət hə-

yatının bütün sferalarını əhatə edir. 21 illik müstəqilliyi dövründə bir çox çətinliklərlə üzləşməsinə baxmayaraq, Azərbaycan hüquqi dövlət, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunda yüksək nailiyyətlər əldə edib. Həmçinin, qeyd etdim ki, Azərbaycan demokratik dövlət kimi söz və mətbuat azadlığını da tam təmin edib. Nəzərə alsaq ki, bütün dünyada bu amil xüsusi diqqət mərkəzindədir, onda ölkəmizdə söz və fikir azadlığının təminatına böyük önəm verilməsi böyük əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycanın seçdiyi yol, demokratiya yoludur və bu yol ilə inamla irəliləyir. Əlbəttə ki, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyət toplantı iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılandı. Bir sıra çıxışlarda ölkəmizin regiondakı mövqeyi, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfələr xüsusi vurğulandı.

- Bəs Azərbaycanın iqtisadi inkişafının hazırkı durumu və perspektivinə dair hansı qənaətlər ifadə olundu?

- Azərbaycan son illər sürətlə inkişaf edir və həyatın bütün sahələrində ciddi dəyişiklər müşahidə olunur. Təbii ki, qazanılan nailiyyətlərin əsasında ölkəmizdə həyata keçirilən uğurlu siyasət dayanır. Müstəqilliyini 20 il əvvəl bərpa etmiş Azərbaycanda həyata keçirilən uğurlu sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində bazar iqtisadiyyatı üçün səciyyəvi qanunvericilik bazası yaradılıb, iqtisadiyyatda mülikiyyətin çoxnövümlüyü təmin olunub, bazar institutları formalaşdırılıb. İnzibati-planlı iqtisadi sistemdən liberal bazar iqtisadiyyatına keçid dövrünü başa vurmuş ölkəmiz yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Yeni inkişaf mərhələsinin məqsədi ilk növbədə xarici və daxili sosial-iqtisadi çağırışları qarşılıya biləcək rəqabətqabiliyyətli, ixrac yönümlü, çoxşaxəli, səmərəli, innovasiya yönümlü iqtisadiyyatın formalaşdırılmasıdır. Bu isə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müəyyən etdiyi kimi, iqtisadiyyatın modernləşdirilməsi siyasəti vasitəsilə mümkündür. Modernləşmə siyasətinin səciyyəvi xüsusiyyətini ölkənin uzunmüddətli dayanıqlı iqtisadi inkişafının təmin edilməsi, bilik iqtisadiyyatının formalaşdırılması, elmtutumlu texnologiyaların tətbiqinin sürətləndirilməsi, innovasiya fəallığının yüksəldilməsi yolu ilə rəqabətqabiliyyətli məhsulların istehsalının stimullaşdırılması təşkil edir. Azərbaycan iqtisadiyyatının modernləşdirilməsi zərurəti və onun əsas istiqamətləri həm də dünya iqtisadiyyatının inkişaf meyillərindən qaynaqlanan ciddi sosial-iqtisadi çağırışlarla şərtləndirilir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan iqtisadiyyatının sürətli inkişafı bütün dünyanın gözü qarşısında baş verir. Bilirsiniz ki, son 10 il ərzində iqtisadiyyatımız 3 dəfə artıb, yoxsulluq 50 faizdən 7 faizə düşüb, 1 milyon yeni iş yeri açılıb. Hazırda ölkə iqtisadiyyatının 83 faizi özəl sektorun payına düşür. Qısa zamanda Azərbaycan investisiya olunan ölkədən, investor ölkəsinə çevirilib, Avropanın enerji təminatçılarından birinə çevrilib. Mən çıxışmda təsadüfən iqtisadi inkişafdan söz salmadım, heç kəsə sirr deyil ki, stabil iqtisadiyyat, stabil siyasi durumdan asılıdır. Bizim prioritetimiz cəmiyyətin fəal üzvü olmaqla yanaşı, öz vətəndaş mövqelərini və düşüncələrini ifadə edən vətəndaşlar yetişdirməkdir.

Azərbaycan həm Avropa Şurasının, həm də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvüdür. Azərbaycan tolerant ölkədir. Əsrlər boyu Azərbaycanda müxtəlif millətlərin və dinlərin nümayəndələri sülh və bir-birlərini anlama şəraitində yaşayıb. Bu gün biz bütün gücümüzü regionda stabilliyin qorunması ilə yanaşı, insanlar arasında əməkdaşlıq və dostluğun inkişaf etməsinə yönəlmişik. Azərbaycan dünyaya açıq ölkədir və məqsədimiz dostlarımız üçün maraqlı və faydalı tərəfdaş olmaqdan ibarətdir. Bununla belə, Azərbaycanın üzleşdiyi problemlər, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü inkişafa mane olur. Qeyd etdim ki, Azərbaycan işğal faktorundan əziyyət çəkir. Bütün dövlətlər, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyi halda, Ermənistan beynəlxalq birliyin çağırışlarına hələ də əməl etmir. Bunun nəticəsində hələ də, torpaqlarımızın 20 faizi işğal altındadır, bir milyondan çox azərbaycanlı öz daimi yaşayış yerlərindən zorla qovulmuş və ya həmin yerləri tərk etməyə məcbur olmuşlar. Biz hesab edirik ki, bu münaqişənin həll olunması regional əməkdaşlığın daha da genişlənməsi üçün böyük üfüqlər açacaq.

- Sizin bu fikirlərinizə qarşı Ermənistan nümayəndələri hər hansı münasibət bildirdilərmə?

- Bəli, Ermənistan nümayəndələri mənə zabitimiz Ramil Səfərov və bu hadisənin tolerantlıq mühitinə təsiri məsələsi ilə bağlı suallar ünvan-

ladı. Sualı verən deputat AŞPA-da da təmsil olunur. Mən onun nəzərinə çatdırdım ki, bu haqda artıq AŞPA-da kifayət qədər müzakirələr aparılıb, yenidən təkrar etdim ki, ekstradisiya və əfv etmə prosesində nə beynəlxalq konvensiyanın, nə beynəlxalq hüququn, nə də Azərbaycan qanunları pozulmayıb. Biz beynəlxalq qanunlara həmişə hörmətlə yanaşmışıq və riayət etmişik. Hüquqşunas olmayan da başa düşməlidir ki, əfv anlayışı - cinayətlərin və əfv tanınmasıdır. Ramil Səfərov törətdiyi cinayətə görə 8 il həbsdə olub. Ölkə rəhbərliyi bu müddətin yetərli olduğunu hesab edərək, qanun çərçivəsində onu əfv edib. Belə hadisələr ancaq bizim torpaqlarımız işğaldan azad olunandan sonra bitəcək. R.Səfərov məsələsinə Dağlıq Qarabağ məsələsindən ayrı baxıla bilməz, ona görə ki, o hadisənin arxasında məhz Qarabağ məsələsi durur. R.Səfərov məsələsi nədən hələ də gündəmdədir? Bu kontekstə niyə digər məsələlərə diqqət yönəlmir? Məhz, erməni terrorçunun Orli aeroportunda Türk Hava Yollarının ofisini partlatmasından sonra terrorçunun məsələsi, 8 yaşlı günahsız uşağın erməni snayperi tərəfindən güllələnməsi nədən müzakirə edilmir?! Tolerantlıq məsələsinə gəlincə, Azərbaycan Ermənistanla müharibə şəraitində olmasına baxmayaraq, ölkəmizdə hazırda 30 000-dən çox erməni yaşayır və onlar rahat yaşayırlar. Bu tolerantlığın ən gözəl göstəricisidir.

- Sevinc xanım, YAP-ın EPP ilə əməkdaşlığının perspektivini necə görürsünüz? Bu əməkdaşlığın əhə-

miyyəti nədən ibarətdir?

- Avropa Xalqları Partiyası Avropa Birliyinin qrup partiyasıdır və özündə bu qitənin nüfuzlu siyasi təşkilatlarını birləşdirir. Avropa Xalqları Partiyasına Avropa Birliyinə üzv olan dövlətlərin sağ-mərkəz yönümlü siyasi partiyaları üzvdür. Yeni bu təşkilat özündə şəxsləri deyil, partiyaları birləşdirir. Bu qrupa Avropanın 39 ölkəsini təmsil edən 70-dən çox partiya daxildir.

YAP ilə EPP arasında yaxşı əlaqələr var. Bunu təsdiq etmək üçün deyə bilərəm ki, partiyamızın nümayəndə heyəti 2009-cu ilin dekabr ayında Bonn şəhərində EPP-in qurultayında iştirak ediblər. Bundan əlavə, ötən il YAP nümayəndə heyəti Brüsselə səfər edərək təşkilatın rəhbər şəxsləri ilə səmərəli görüşlər keçirdi. Eyni zamanda, partiyamızın Gənclər Birliyinin üzvləri də EPP-in dəvəti ilə Brüsseldə səfərdə olublar.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin qurucusu olduğu Yeni Azərbaycan Partiyası yarandığı vaxtdan bu günədək böyük inkişaf yolu keçib. Bu gün cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə partiyamız yeni-yeni uğurlara imza atır. YAP nəinki ölkəmizin, eyni zamanda Cənubi Qafqaz bölgəsinin ən böyük siyasi qüvvəsidir. Dünyanın bir sıra nüfuzlu partiyaları ilə ikitərəfli və beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində əməkdaşlıq edirik. Bu baxımdan, çox nüfuzlu Avropa Xalqları Partiyası ilə əlaqələr böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu, beynəlxalq əlaqələrin daha da genişləndirilməsi ilə yanaşı YAP-ın fəaliyyəti haqqında da Avropaya geniş bilgiler verir.

"Sənədsiz mənzillər-vətəndaş məsuliyyəti" mövzusunda seminar keçirilib

"Bələdiyyələrin fəaliyyətinin təbliği" İctimai Birliyinin Prezident yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə yardımı ilə "Sənədsiz mənzillər, onların hüquqi statusu və sosial-məişət xidməti hüquqları ilə bağlı televiziya verilişləri və teledebatların təşkili" mövzusunda olan layihəsi çərçivəsində Suraxanı rayonu Qaraçuxur bələdiyyəsində "Sənədsiz mənzillər-vətəndaş məsuliyyəti" mövzusunda seminar keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə qurumun sədri Vüqar Tofiqli açaraq layihənin icrası ilə bağlı iştirakçıları məlumatlandırıb və bu istiqamətdə aparılan təhlil və araşdırmalar haqqında danışıb. QHT sədrinin sözlərinə görə, maliyyə problemləri ilə üz-üzə qalan bələdiyyə sisteminin inkişafında hüquq statusu olmayan evlərin, mənzillərin sənədləşdirilməsi sistemin inkişafına təkan verə biləcək addım kimi sayıla bilər: "Bu gün paytaxtda faktiki olaraq sənədsiz 500 min ətrafında olan mənzilin 350 mininin sənədləşdirilməsi mümkündür. Və sənədləşdirmədən bələdiyyə büdcəsinə kifayət qədər maliyyə vəsaiti daxil ola bilər. Bununla yanaşı, hər il paytaxtın 52 bələdiyyəsi mənzillərin sənədləş-

dirilməməsi hesabına 10 milyon manata yaxın vəsaiti itirir".

QHT sədri bildirib ki, seminarın keçirilməsində əsas məqsəd vətəndaşları debatlar vasitəsi ilə maarifləndirilmək, əhalinin mülkiyyət hüquqlarının qorunması, qanunsuz mənzillərin tikintisinə maraq göstərən vətəndaşlara bu addımın gələcəkdə onlar üçün yaradacağı problemlər barədə izahat işlərinin aparıl-

masıdır.

Tədbirdə həmçinin QHT-nin bu istiqamətdə Suraxanı və Binəqədi ərazisində apardığı araşdırmaların nəticəsi də açıqlanıb.

Seminarla çıxış edən Prezident yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının üzvü, "Mülk" Assosiasiyasının prezidenti Dilrə Vəliyeva sözügedən problemin həllinin həm bələdiyyələr, həm də vətəndaşlar üçün

həlli vacib bir məsələ olduğunu qeyd edib. D. Vəliyevanın sözlərinə görə, bu prosesə şəhərdə çoxmərtəbəli yaşayış binalarında artırımların da əlavə edilməsi zəruri sayılmalıdır: "Bununla da problem birdəfəlik həllini tapmış olacaq".

Tədbirdə söz alan Qaraçuxur bələdiyyəsi Büdcə komissiyasının sədri İxtiyar Nəcəfov çalışdığı bələdiyyənin bu istiqamətdə atdığı addımlardan danışıb və qeyd edib ki, hazırda bələdiyyə ərazisində olan 4500 fərdi yaşayış mənzilinin 2500-dən çox hissəsi sənədsizdir: "Bunun nəticəsində bələdiyyə kifayət qədər maliyyə vəsaiti itirir. Nəticədə seçicilərimizin qarşılaşdığı problemlərin həllində çətinlik yaranır".

Suraxanı rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatı dəstəyi ilə keçirilən seminarla mövzu ətrafında aparılan müzakirələrdə Hövsan, Zığ, Bülbülə, Əmircan bələdiyyələrinin üzvləri və sakinlərlə geniş fikir mübadiləsi aparılıb və onları maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Qeyd edək ki, layihənin yekunu olaraq televiziya kanallarının birində geniş auditoriya qarşısında müzakirə aparılacaq.

Azərbaycan hökuməti ilə Dünya Bankı arasında saziş imzalanıb

Dünən kənd təsərrüfatı naziri cənab İsmət Abasov Dünya Bankının Azərbaycan üzrə ölkə meneceri Larisa Leşçenkonun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb. Nazirlikdən verilən məlumata görə, görüşün məqsədi Azərbaycan hökuməti ilə Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı arasında "İkinci Kənd İnvestisiya Layihəsi"nin maliyyələşməsinə dair kredit sazişinin imzalanması olub.

İ.Abasov qonaqları səmimi salamlayaraq, xanım Larisa Leşçenkonun bu vəzifəyə təyin olunması ilə təbrik edib, onun fəaliyyəti dövründə Dünya Bankı ilə Azərbaycan hökuməti arasında əlaqələrin daha da genişlənməsinə ümidvar olduğunu bildirdi. O, ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan iqtisadi inkişafın Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi nəticəsində aqrar sahədə əldə olunan nailiyyətlər, dövlətin aqrar sahəyə göstərdiyi diqqət və qayğı haqqında qonaqlara ətraflı məlumat verib. Nazir bildirdi ki, Azərbaycanla Dünya Bankı arasında kənd təsərrüfatı sektoru üzrə əməkdaşlığa 1996-cı ildən başlanılıb: "Bu zaman ümumi dəyəri 28,2 milyon ABŞ dolları olan "Təsərrüfatların Özəlləşdirilməsi" Layihəsi" tətbiq olunmağa başlanıb. Layihə 2001-ci ildə tamamlandı. 2005-2008-ci illərdə "Kənd İn-

vestisiya Layihəsi"nin icrasına başlanılıb, 2009-cu ildə həmin layihəyə əlavə vəsait cəlb edilib".

İ.Abasov Dünya Bankı tərəfindən Azərbaycanda həyata keçirilən layihələrin verdiyi səmərəni yüksək qiymətləndirdiyini və ölkəmizdə aqrar sektorun inkişafına böyük təkan verdiyini qonaqların diqqətinə çatdırıb. O, "İkinci Kənd İnvestisiya Layihəsi"nin həyata keçirilməsində məqsədin icma yönümlü kənd infrastrukturuna çıxışı və istifadəni artırmaq və kənd yerlərində ailələrin iqtisadi fəaliyyətlərini genişləndirməkdən ibarət olduğunu qeyd edib.

Dünya Bankının Azərbaycan üzrə ölkə meneceri xanım Larisa Leşçenko İ.Abasova səmimi qəbula görə təşəkkürünü bildirərək, Azərbaycanda olduğundan şərəf duyduğunu və imzalanacaq bu layihənin Azərbaycan üçün ən uğurlu layihə hesab etdiyini, kənd təsərrüfatının, kənd ərazilərinin inkişafına böyük töhvə verəcəyini deyib. O, bu layihənin eləcə də 1,5 milyon əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşmasına xidmət edəcəyini, fəaliyyəti dövründə Azərbaycan hökuməti ilə Dünya Bankı arasında əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsində öz səylərini əsirgəməyəcəyini diqqətə çatdırıb.

Sonda İ.Abasovla L.Leşçenko arasında Azərbaycan hökuməti ilə Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı arasında "İkinci Kənd İnvestisiya Layihəsi"nin maliyyələşməsinə dair kredit sazişi imzalanıb.

Latviya ilə turizm sahəsində əməkdaşlıq müzakirə olub

Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev Latviyaya rəsmi səfəri çərçivəsində bu ölkənin iqtisadiyyat naziri Daniels Pavlyuttsla görüşüb.

Görüşdə Azərbaycanın Latviyadakı səfiri Elman Zeynalov və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

İki ölkə arasında turizm sahəsində mübadilə aparmağın zəruri olduğunu vurğulayan nazir Ə.Qarayev Azərbaycanın turizm potensialından, o cümlədən ekstremal turizm üçün yararlı zonalarından danışıb. Nazir regionlarda turizm infrastrukturunun inkişafı haqqında da məlumat verərək qeyd edib ki, son illər Azərbaycanda 5 beynəlxalq hava limanı inşa edilib ki, bu da ölkədə turizmin inkişafına imkan yaradır.

Tərəflər gələcəkdə iki ölkənin turizm şirkətləri arasında əlaqələrin genişləndirilməsinin, turizmin təşkili sahəsində təcrübə mübadiləsi aparılmasının zəruri olduğunu vurğulayıblar. Statistika görə, təkcə 2011-ci ildə Azərbaycandan Latviyaya 1400-dən çox, Latviyadan Azərbaycana 1200-dən çox turist gəlib.

Görüşdə Azərbaycan və Latviya arasında daimi əsasda bir-bəşə aviareyslərin açılması məsələsi müzakirə edilib, bələdçi kitabçalarının birgə nəşrinin, iki ölkənin turizm potensialı haqqında reklam videoçarxlarının çəkilməsinin zəruri olduğu vurğulanıb.

ABŞ şirkətinin nümayəndələri ARDNŞ-də olub

Dünən ARDNŞ-nin Baş ofisində Rövnaq Abdullayevlə ABŞ-in ConocoPhillips şirkətinin idarə heyətinin sədri Rayan Lənsin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti arasında görüş olub. ARDNŞ-dən verilən məlumata görə, R. Abdullayev ConocoPhillips şirkətinin həm beynəlxalq miqyasda, həm də Azərbaycanda yaxşı tanındığını qeyd edib. O, ConocoPhillips şirkəti ilə ARDNŞ arasında uzun müddət davam edən səmərəli əməkdaşlıq əlaqələrinin mövcud olduğunu vurğulayıb. Ölkəmizdə həyata keçirilən enerji layihələri haqqında danışan ARDNŞ prezidenti qonaqları SOCAR-ın yeni layihələri barədə məlumatlandırılıb.

ConocoPhillips şirkətinin idarə heyətinin sədri R.Ləns Azərbaycana əvvəlki səfərini xatırladaraq, ötən müddət ərzində Bakının inanılmaz dərəcədə dəyişdiyini söyləyib. ConocoPhillips-in rəhbəri SOCAR-ın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib, Azərbaycanda xarici şirkətlərin fəaliyyəti üçün əlverişli imkanların yaradıldığını qeyd edib və əməkdaşlığın genişlənməsində maraqlı olduqlarını bildirdi. Qonaq rəhbərlik etdiyi şirkətin müxtəlif ölkələrdə quru və dəniz ərazilərində, xüsusilə də Şimal dənizində fəaliyyətindən danışıb.

Müharibə əlillərinə minik avtomobili verilib

Dünən Bərdə rayonunun ərazisindəki Fin tipli qəsəbədə müvəqqəti məskunlaşmış 195 məcburi köçkün ailəsi üçün rayonun Xam Torpaq adlanan ərazisində salınmış yeni qəsəbənin açılışı olub. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən verilən məlumata görə, açılış mərasimində Baş nazirinin müavini, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənov, Prezidentin Administrasiyasının məsul əməkdaşı Rövşən Ağayev, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirinin müavini Natiq Məmmədov, Nazirlər Kabineti Aparatının qaçqınların, məcburi köçkünlərin problemləri, miqrasiya və beynəlxalq təşkilatlarla iş şöbəsinin müdiri Qurban Sadıqov, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Həyat səviyyəsinin təhlili və aktual hesablamalar şöbəsinin müdir müavini Namiq Heydərov, məcburi köçkün və ətraf rayonların icra hakimiyyətlərinin başçıları və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

Tədbirdə Baş nazirinin müavini Ə.Həsənov məcburi köçkünləri yeni qəsəbənin açılışı münasibətilə təbrik edərək, Azərbaycan Prezidentinin qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial problemlərinin həlli istiqamətində gördüyü məqsədyönlü tədbirlər barədə ətraflı məlumat verib. O, qeyd edib ki, yeni qəsəbə Azərbaycan Prezidentinin 2004-cü il 1 iyul tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Qaçqınların və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və məşğulluğunun artırılması üzrə Dövlət Proqramı"na Azərbaycan Prezidentinin 2007-ci il 31 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş əlavənin müvafiq bəndinə əsasən tikilib.

Yeni salınmış qəsəbəyə Bərdə rayonunun ərazisindəki Fin tipli qəsəbədə müvəqqəti məskunlaşmış 195 ailə və ya 831 nəfər məcburi köçkün köçürüləcək.

Onlardan 129 ailə Laçın, 46 ailə Ağdam, 20 ailə isə Kəlbəcər rayonlarındandır. Qəsəbədə tikilmiş 195 evdən 15-i bir, 98-i iki, 72-si üç, 10-u isə dörd otaqlıdır. Qəsəbənin ərazisində 198 yerlik məktəb, 25 yerlik uşaq bağçası, klub-icma mərkəzi, inzibati bina, fəşer-mama məntəqəsi və poçt binası da inşa olunub. Yeni qəsəbənin istifadəyə verilməsi çərçivəsində

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən Laçın, Kəlbəcər və Ağdam rayonlarından məcburi köçkün olan 16 nəfər müharibə əlilinə "NAZ Lifan" markalı yeni minik avtomobilləri təqdim olunub. Onlardan 13 nəfəri hazırda 97-100 yaşlarında olan Böyük Vətən müharibəsi əlili, 3 nəfəri isə Qarabağ əlili-dir.

Nazirlik tərəfindən 2004 akt və 628 protokol tərtib edilib

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin ətraf mühitin mühafizəsinə nəzarəti həyata keçirən qurumları tərəfindən 2012-ci ilin 9 ayı ərzində hüquqi, fiziki şəxslərə və vətəndaşlar tərəfindən yol verilmiş qanun pozuntularına görə 2004 akt və 628 protokol tərtib olunub. Nazirlikdən verilən məlumata görə, müəyyən edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq qanunvericiliyə əsasən 855 icrası məcburi olan göstəriş verilib.

Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 607 iş üzrə 5403528,1 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla görə 433 iş üzrə 876547,91 manat məbləğində iddia qaldırılıb.

Ətraf mühitə (torpaq, su, atmosfer) tullantıların atılmasına və axıdılmasına görə idarə və müəssisələrə 4158 iş üzrə 874887,57 manat məbləğində ödəmə tətbiq edilib. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 138 işdən 29-na, icra qruplarına göndərilmiş 403 işdən 198-nə, məhkəmələrə göndərilmiş 169 işdən 90-na baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Su ehtiyatlarının mühafizəsi üzrə 142 akt və 45 protokol tərtib olunub, müəyyən edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq qanunvericiliyə əsasən 104 icrası məcburi olan göstəriş verilib. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 51 iş üzrə 76265 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 1 iş üzrə 1370,11 manat məbləğində iddia qaldırılıb. İdarə və müəssisələrə 928 iş üzrə 88645,21 manat məbləğində ödəmə tətbiq edilib. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 3 iş və məhkəmələrə göndərilmiş 3 iş baxılmamış, icra qruplarına göndərilmiş 27 işdən 3-nə baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Atmosfer havasının mühafizəsinə nəzarət məqsədilə müvafiq araşdırmalar aparılaraq 326 akt və 50 protokol tərtib olunub. Aşkar olunmuş çətinliklərin aradan qaldırılması məqsədilə 235 icrası məcburi olan göstəriş verilib. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 39 iş üzrə 101550 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 3 iş üzrə 135 manat məbləğində iddia qaldırılıb. İdarə və müəssisələrə 1564 iş üzrə 238237,29

manat məbləğində ödəmə tətbiq edilib. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 2 iş baxılmayıb, icra qruplarına göndərilmiş 44 işdən 7-nə, məhkəmələrə göndərilmiş 3 işdən 1-nə baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Torpağın mühafizəsi sahəsində aşkar olunmuş qanun pozuntularına görə 170 akt və 58 protokol tərtib olunub, müəyyən olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması üçün 43 icrası məcburi olan göstəriş verilib. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 54 iş üzrə 72200 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 7 iş üzrə 316663,45 manat məbləğində iddia qaldırılıb. İdarə və müəssisələrə 345 iş üzrə 34775 manat məbləğində ödəmə tətbiq edilib. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 4 iş və məhkəmələrə göndərilmiş 1 iş baxılmayıb. İcra qruplarına göndərilmiş 22 işdən 4-nə baxılaraq müvafiq tədbir görüldü.

Yerin təkinin mühafizəsi sahəsində aşkar olunmuş qanun pozuntularına görə 116 akt və 40 protokol tərtib olunub, müəyyən edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq qanunvericiliyə əsasən 33 icrası məcburi olan göstəriş verilib. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 93 iş üzrə 188009 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 78 iş üzrə 385865,3 manat məbləğində iddia qaldırılıb. İdarə və müəssisələrə 46 iş üzrə 42182,42 manat məbləğində ödəmə tətbiq olunub. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 6 işdən 1-nə, icra qruplarına göndərilmiş 59 işdən 46-na və məhkəmələrə göndərilmiş 3 işdən 1-nə baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Tullantıların idarə olunması sahəsində aşkar olunmuş qanun pozuntularına görə 571 akt və 152 protokol tərtib olunub, müəyyən edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq qanunvericiliyə əsasən 410 icrası məcburi olan göstəriş verilib. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 134 iş üzrə 464650 manat məbləğində cərimə tətbiq edilmiş, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 8 iş üzrə 49158 manat məbləğində iddia qaldırılıb. İdarə və müəssisələrə 1275 iş üzrə 471047,65 manat məbləğində ödəmə tətbiq

edilib. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 11 işdən 2-nə, icra qruplarına göndərilmiş 99 işdən 56-na və məhkəmələrə göndərilmiş 4 işdən 1-nə baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Floranın mühafizəsi sahəsində aşkar olunmuş qanun pozuntularına görə 544 akt və 120 protokol tərtib olunub, müəyyən edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq qanunvericiliyə əsasən 13 icrası məcburi olan göstəriş verilib. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 131 iş üzrə 4390817,6 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 239 iş üzrə 85992,85 manat məbləğində iddia qaldırılıb. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 71 işdən 9-na, icra qruplarına göndərilmiş 96 işdən 47-nə, məhkəmələrə göndərilmiş 62 işdən 19-na baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü. İcra qruplarına baxılması üçün göndərilmiş 96 işdən 2-si rədd edilib.

Faunanın mühafizəsi üzrə 70 akt və 98 protokol tərtib olunub. Qanun pozuntusuna yol verdiklərinə görə hüquqi və fiziki şəxslərə qarşı, ümumilikdə 95 iş üzrə 86936,5 manat məbləğində cərimə tətbiq edilib, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 8 iş üzrə 1690,2 manat məbləğində iddia qaldırılıb. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 22 işdən 4-nə, məhkəmələrə göndərilmiş 3 iş, icra qruplarına göndərilmiş 55 işdən 34-nə baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Su Hövzələrində Bioloji Resursların artırılması və mühafizəsi sahəsində aşkar olunmuş qanun pozuntularına görə 65 akt və 65 protokol tərtib olunub, müəyyən edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması üçün müvafiq qanunvericiliyə əsasən 17 icrası məcburi olan göstəriş verilib. 10 iş üzrə 23100 manat məbləğində cərimə tətbiq olunub, ətraf mühitə dəymiş ziyanla bağlı 89 iş üzrə 35673 manat məbləğində iddia qaldırılıb. Tədbir görülməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş 19 işdən 13-nə, icra qruplarına göndərilmiş 1 iş və məhkəmələrə göndərilmiş 90 işdən 65-nə baxılaraq müvafiq tədbirlər görüldü.

Səhifəni

Bəxtiyar MƏMMƏDLİ hazırladı

Azərbaycanda təhsil və pedaqoji fikir:

İctimai-siyasi və sosial-iqtisadi quruluşlarından asılı olmayaraq, bilik bütün cəmiyyətlərdə zəruri ehtiyac, inkişafın mənbəyi kimi qəbul edilmişdir. Biliklər aləminə gedən yol isə həyati təcrübədən başlanır. Yer üzündə hələ ilk insan nəslini yarandıqı vaxtdan mübarizə meydanına çevrilən həyatda uğur və qələbələr daha çox ağıl və idrakın məhsulu olan biliklərin əsasında əldə edilən bacarıq və vərdislər sayəsində qazanılmışdır. Canlılar aləmində yeganə şüurlu varlıq olan insanın dünyanı dəyişməyə qadir qüvvə kimi formalaşması da onun bilikləri qazanmaq və tətbiq etmək qabiliyyətinə malik olması ilə bağlıdır.

Təhsil naziri Misir Mərdanov deyir ki, dünyanın ilk vətəndaşları olan ibtidai insanların yeganə qaygısı əvvəllər yaşamaq naminə qida əldə etmək idisə, az sonra üzleşdikləri təbii fəlakətlərdən, vəhşi canlılardan qorunmaq, məişət ehtiyaclarını ödəmək zərurəti onları istər-istəməz canlı və cansız aləmin, təbiət hadisələrinin sirlərini öyrənməyə sövq etdi. Məhz öyrənmə prosesi onlarda ictimai şüurun, idrakın, ünsiyyət vasitələrinin formalaşmasına böyük təkan verdi. Çox güman ki, min illər davam etsə də, bu öyrənmə prosesi və onun nəticəsi kimi meydana çıxan tətbiqi bacarıqlar insanların ilk təhsillənmə fəaliyyətinin rüşeymlərini təşkil etmişdir. Zaman keçdikcə, həyati tələbatların çoxalması ilə əlaqədar öyrənməyə meyil və maraq xeyli güclənmiş, bu da, öz növbəsində, ətraf aləmə aid biliklərin daha sistemli şəkildə öyrənilməsi zərurətini yaratmışdır. Beləliklə, bəşəriyyət ibtidai əl əməyi alətlərinin yaradılmasından, odun əldə olunmasından başlamış mexanikanın qanunlarının, elektrikin kəşfinədək və nəhayət, kosmosun fəthindəkə möhtəşəm bir tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Nəsillər bir-birini əvəz etdikcə sələflər və xələflərin nümunəsində əvvəlkilərə möcüzə kimi görünən hadisələrin onları əvəz edənlər tərəfindən həqiqətə çevrilməsi isə yalnız təhsil sayəsində təşəkkül tapmış insan zəkasının qüdrəti ilə mümkün olmuşdur: "Heç şübhəsiz, sistemləşdirilmiş bilik və bacarıqların məcmusunu ifadə edən təhsil bəşəri deyər kimi birdən-birə formalaşmamışdır. İcmalar yaranıb cəmiyyət təşəkkül tapdıqca sosial-iqtisadi tələblərin yerinə yetirilməsində müəyyən bilik və həyati bacarıqların əldə olunmasının vacibliyi tədricən müxtəlif istiqamətlər üzrə xüsusi təlim verən və ayrı-ayrı şəxslərin adı ilə adlanan məktəblərin təşkilinə gətirib çıxardı. Bu məktəblərdə həyata keçirilən təlimlər isə təlim-tərbiyə, yəni təhsil anlayışının yaranmasının əsasını qoydu. Bütövlükdə götürsək, bəşər sivilizasiyasının təşəkkülü, formalaşması və inkişafı bilavasitə təhsillə bağlıdır. Ayrı-ayrı dövrlərdə müxtəlif xalq və millətlərin, onların nümayəndələrinin yaratdığı pedaqoji fikir abidələri, ideya və konsepsiyalar bəşəri xarakter daşımaqla bütün millətlərə və xalqlara eyni dərəcədə açıq olmuş, dünyanı inkişafa doğru aparən tükenməz mənəvi sərvətə çevrilmişdir. Əgər sakinləri olduğumuz dünyanı obrazlı şəkildə ictimai-iqtisadi formasionalardan, qərinələr və əsrlərdən, dövr və zamanlardan qurulmuş binaya bənzətsək, heç şübhəsiz, bu möhtəşəm abidənin məhz

təhsil adlanan möhkəm və etibarlı bünövrə üzərində qərar tutmasını heç kəs inkar edə bilməz".

Nazirin sözlərinə görə, qədim dünya dövlətləri ilə müqayisədə ilk insan məskənlərindən biri kimi Azərbaycanda pedaqoji fikrin, təlim-tərbiyə ənənələrinin yaranması tarixi min illər bundan əvvələ təsadüf edir. Bu faktı təsdiq etmək üçün Qobustan və Gəmiqayadakı qayaüstü rəsmləri xatırlamaq kifayətdir. Abidələrdə əks olunmuş təsvirlər o vaxtlar Azərbaycanda yaşamış insanların məşğulluq sahələrini, fikir və düşüncələrini bürüzə verməklə yanaşı, tefəkkür tərzlərini də nümayiş etdirirdi. Cəsarətlə demək olar ki, bu rəsmlər düşüncələrin yazılı formada ifadə edilməsi sahəsində ilk cəhdlər kimi sonralar həmin ərazidə yazılı mədəniyyətinin yaranması və formalaşmasında müstəsna rol oynamışdır. Bu gün biz haqlı olaraq dünyada ilk yazılı abidələrdən biri və bütövlüklə Azərbaycana məxsus "Kitabi-Dədə Qorqud"la fəxr edirik. Lakin mənim fikrimcə, yaranma tarixi VI-IX əsrlərə də təsadüf edən bu abidədə milli mənəvi tərbiyənin, insana xas olan ali keyfiyyətlərin ifadə olunması ilə ikiqat ictimai hissi duyulmalıdır, təkcə elə ona görə ki, yazılı formada kitaba düşənə qədər həmin həyati məsələlərin formalaşması üçün, yəqin, əsrlərlə vaxt lazım olunmuşdur ki, bu da xalqımızın tarixinin qədimliyinə, tefəkkür tərzinin aliliyinə və daim ülvə hissələrlə yaşamasına parlaq sübutdur. Hər səhifəsi gələcək nəsillərə ibrət dərsi olan, insanlara milli birlik, vətənpərvərlik, humanizm ideyaları təlqin edən bu möhtəşəm söz abidəsi, eyni zamanda Azərbaycanda pedaqoji fikrin və bunun əsasında təlim-tərbiyə sisteminin formalaşmasında müstəsna rol oynamış, pedaqoji tədqiqatlar üçün əvəzsiz mənbəyə çevrilmişdir: "On əsr bundan əvvəl yazılı abidəsi mövcud olmuş xalqımızın maarifpərvər, elm və təhsilyönümlü xarakteri real faktlarla çoxdan sübuta yetirilmişdir. Hələ eramızın ilk əsrlərindən başlayaraq Azərbaycanda salınmış xüsusi memarlıq üslubuna malik şəhərlər, mədəni abidələr və kommunikasiya vasitələri indinin özündə də mühən-

dis-texniki tefəkkürün nadir nümunələri kimi hamını valeh edir. Bütün bunlar onları yaradan insanların dövrünə görə fundamental təhsil almasından, intellektual səviyyəsindən, əqli kamillik dərəcəsindən xəbər verir. Tarixi mənbələr göstərir ki, Azərbaycanda ibtidai savad təlimi verən ilk məktəblərin yaranması yeni eranın əvvəllərinə təsadüf edir. VII əsrdə artıq təhsil sistemi formalaşmaqda idi. Daha sonralar inkişaf elə bir səviyyəyə çatmışdı ki, X-XIII əsrlərdə Azərbaycanın bir çox şəhərləri, o cümlədən Təbriz, Marağa, Gəncə, Naxçıvan, Şamaxı, Ərdəbil Şərq aləmində elm, təhsil, incəsənət və mədəniyyət mərkəzləri kimi tanınırdı. Təkcə onu göstərmək kifayətdir ki, XVII əsrin ortalarında Təbrizdə 600 ibtidai, 47 orta, Şamaxıda 40 ibtidai, 7 orta məktəb fəaliyyət göstərirdi. O dövrlərdə təhsil kütləvi xarakterdə və pulsuz olmasa da, bu sistem daxilində təhsil alanların əksəriyyəti tanınmış yaradıcı şəxsiyyətlər kimi formalaşaraq ictimai-siyasi, iqtisadi, sosial-mədəni həyatda fəal iştirak edir, ümumi inkişafa böyük töhfələr verirdilər. Əgər belə olmasaydı, elm və tədqiqatlar mərkəzi kimi şöhrət qazanmış intibah rəmzi sayılan Marağa rəsədxanası XIII əsrdə yaranmışdı. Söz yox ki, Azərbaycanda qədim dövrlərdən etibarən elm, mədəniyyət və təhsilin digər ölkələrin heç də hamısına müyəssər olmayan inkişafının səbəblərinin indiyədək ətraflı araşdırıldığını iddia etmək düzgün olmazdı (yeri gəlmişkən, bu sahədə tədqiqatların aparılmasına ciddi ehtiyac vardır). Lakin fikrimcə, bu inkişafın sirlərini xalqımızın yaradıcı təbiətində, humanist xarakterində, xeyirxah və nurlu mənəvi dünyasında, ən başlıcası, həyati təcrübəni öyrənib onu elmi dünyagörüşə çevirmək istedadında axtarmaq lazımdır. Doğrudan da "həyatdan dərs ala bilməyən adam heç kəsə dərs verməməlidir, çünki əməyi hədəf gedər".

M.Mərdanov bildirib ki, tarixi keçmişimizin təhsillə bağlı səhifələrini verənləkdikcə sonrakı dövrlərdə, xüsusilə XIX-XX əsrlərdə bu sahədə irəliləyişlərin xeyli gücləndiyinin şahidi oluruq. O vaxtlar milli maarifçilik hərəka-

tının öncülləri olan Abasqulu Ağa Bakıxanov, Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi, Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Şəfi Vazeh, Mirzə Ələkbər Sabir, Abbas Səhhət, Məmməd Tağı Sidqi, Firudin bəy Köçərli, Həbib bəy Mahmudbəyov, Sultan Məcid Qənizadə, Üzeyir Hacıbəyov, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Yusif Vəzir Cəmənzəminli, Cəlal Rəfiqbəyli, Aleksandr Osipoviç Çernyayevski, Nəriman Nərimanov və digər görkəmli şəxsiyyətlərin azərbaycanlı balalarının təhsillənməsi sahəsində gördükləri işlər, çəkdiyi əzablar əsl fədakarlıq və vətənpərvərlik nümunəsi idi. O dövrdə milli maarifçilik ənənələrinin yaşadılması və inkişafı istiqamətində böyük maarifpərvər xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyevin və başqa neft sənayeçilərinin, "Nicat", "Nəşri-maarif", "Səadət" kimi xeyriyyə cəmiyyətlərinin açdıqları məktəblər Azərbaycanda ümumi təhsil sisteminin formalaşmasında tarixi əhəmiyyət kəsb etmişdi: "Əslində əsrlərdən bəri, xüsusən də XIX-XX əsrlərdə milli təhsilimizin təşəkkülü sahəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı tədbirlər və bunların göz qabağında olan real nəticələri Azərbaycanın şimal hissəsi Rusiyanın tərkibinə qatıldıqdan sonra meydana gəlmiş ədalətsiz bir mülahizəni, yəni həmin vaxta qədər guya Azərbaycanda milli təhsil sisteminin olması fikrini puça çıxarır. Əgər belə idisə, rus imperiyasının süqutundan sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə milli təhsilin inkişafı ilə bağlı cəmi 18 ay ərzində on illərə bərabər işlər görülmə bilirdimi?! Bununla belə, Azərbaycanın müstəqilliyi əlindən alınmaqla xalqımızın azadlıq ideallarına və mənəviyyətinə təcavüz olunmuş sovet hakimiyyəti illərində ölkəmizin təhsil sahəsində müəyyən inkişaf yolu keçməsi fakt olaraq qalır. Yeri gəlmişkən, bu inkişaf, əlbəttə, təkcə Azərbaycana deyil, bütün sovet respublikalarına aid idi. Eyni zamanda belə düşünmək də sadələşmə olardı ki, mərkəzi hakimiyyət azərbaycanlılara, ukraynalılara, yaxud özbəklərə xüsusi rəğbət bəslədiyindən onların inkişafına rəvac verirdi. Sadəcə, 1922-ci ildə yaranmış SSRİ 15 res-

qədim tarix, zəngin ənənələr

publika üçün vahid məkana çevrildi-yindən başqa bir siyasət yeridilməsi heç də mümkün deyildi. Tərkibindəki bütün xalqların bərabərliyinin, azadlıqlarının və inkişafının təmin edilməsi barədə müntəzəm aparılan təbliğat isə SSRİ-ni dünya dövlətlərinə humanist və demokratik prinsiplərə sadıq ölkə kimi qələmə vermək məqsədi daşıyırdı. Əgər konkret olaraq Azərbaycanın nümunəsində reallığı götürsək, ölkəmizin yeraltı və yerüstü sərvətlərinin, əqli potensialının SSRİ büdcəsinə gətirdiyi gəlir mərkəzi hakimiyyətin Azərbaycanın maliyyələşməsinə ayırdığı vəsaitdən qat-qat çox idi və bunları heç müqayisə etməyə belə dəyməz. Həm də ittifaqa daxil olan xalqların, eləcə də Azərbaycan nümayəndələrinin elm, mədəniyyət, idman və digər sahələrdə qazandıqı uğurlar təmsil etdikləri respublikaların deyil, SSRİ-nin adına yazılırdı. Azərbaycanın o dövrdə ittifaqın hüduqlarından kənarında az tanınmasının bir səbəbi də məhz bu amillə bağlı idi.

Hər halda sovet dövrü Azərbaycanın tarixində müəyyən mərhələ təşkil edir və ziddiyyətlərlə dolu olsa da, bir sıra sahələrdə, o cümlədən təhsil sahəsində də irəliləyişlərin, inkişafın baş verməsi obyektiv qiymətləndirilməlidir. Belə ki, əhəlinin savadsızlığının təcridən aradan qaldırılması, təhsilin pulsuz olması, kütləvi xarakter alması və sistem halında formalaşdırılması, təhsilin dünyəviliyinin təmin olunması məhz sovet dönəmi ilə bağlıdır. Yeni hakimiyyət qurulduqdan cəmi 10 il sonra ibtidai təhsilin artıq icbari elan edilməsi, 1935-1958-ci illərdə yeddiillik, 1959-1966-cı illərdə səkkizillik, sonrakı dövrlərdə isə orta təhsilin icbariliyinin həyata keçirilməsi, şübhəsiz, böyük uğur sayılmalıdır. Araşdırmalar göstərir ki, 1920-ci ilə müqayisədə ümumtəhsil məktəblərinin sayı 57 faiz artaraq 965-dən 1929-cu ildə 1687-yə çatmışdı. 1940-41-ci dər ilində ölkədə artıq 3575 məktəb fəaliyyət göstərirdi. Ötən əsrin 70-ci illərinin sonuna yaxın isə Azərbaycanda 4195 məktəb qeydə alınmışdı. Şagirdlərin sayına gəlincə isə 1920-ci ilə nisbətən artım 79.402 nəfərdən yüksələrək 70-ci illərdə 1.035.846 nəfər təşkil etmişdi. Heç şübhəsiz, sovet hakimiyyəti illərində bütövlükdə Azərbaycanın, eləcə də ölkə təhsilinin, xüsusilə orta təhsilin vüsətli tərəqqisi ulu öndər Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrə təsadüf edir. İqtisadiyyat və sosial-mədəni sahələrdə inkişafı yanaşı, insanların mənəvi yüksəlişi ilə şərtlənən bu dövr ölkəmizin tarixinə, sözün əsl mənasında, "qızıl dövr", "intibah dövrü" kimi daxil olmuşdur. Qısa müddət ərzində səkkizillik icbari təhsildən icbari orta təhsilə keçilməsi, 350 mindən artıq şagird yeri olan 680 yeni ümumtəhsil məktəbinin inşası, ümumi təhsil müəssisələri üçün pedaqoji kadr hazırlığının gücləndirilməsi, orta məktəb şagirdlərinin dərslərlə pulsuz təminatı, elmi-pedaqoji tədqiqatların genişləndirilməsi o dövrdə ümumi orta təhsillə bağlı irimiqyaslı fəaliyyətlərin real nəticələrini əks etdirir".

Nazirin dediyinə görə, ümumiyyətlə, tarixi faktları araşdırdıqda hər hansı bir ölkədə təhsil sistemi formalaşmağa başlandıqdan hazırkı vaxta qədər, ilk növbədə, ümumi təhsilin inki-

şafına ciddi diqqət yetirildiyinin şahidi olur. Bu da səbəbsiz deyildir. Çünki insanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında, zəruri biliklərə və həyatı bacarıqlara yiyələnməsində ümumi təhsil müstəsna rol oynayır. Ola bilər ki, insan həyatının sonrakı mərhələlərində digər təhsil səviyyələrinin imkanlarından istifadə etməsin. Lakin ümumi təhsilin icbari mərhələsini hökmən keçməlidir. Ona görə də bu mərhələnin yekununda vətəndaşa dövlət standartları səviyyəsində elə keyfiyyətli təhsil verilməlidir ki, o, həmin bazadan istifadə edərək cəmiyyətdə öz yerini tapa bilsin, "artıq adam"a çevrilməsin. Bununla yanaşı, ümumi təhsil sonrakı səviyyələrdə təhsili davam etdirmək üçün möhkəm bünövrə missiyasını yerinə yetirir. Əks halda, peşə ixtisas təhsilinin səmərəliliyinin təmin olunmasından danışmağa belə dəyməz. Bu mənada təhsil sisteminin dayanıqlılığı ümumi təhsildən, onun keyfiyyətindən daha çox asılıdır: "Deyirlər ki, kamil insan idrakının, elminin, həyat təcrübəsinin gücündən bəhrələnməklə daim həqiqət axtarışındadır. Ümumi təhsil illəri insanın məhz elə bir yaş dövrünə təsadüf edir ki, o, həyatda hələ kövrək addımlarını atır, yaxşı ilə pisi ayırd etməkdə, baş verən hadisələrin mahiyyətini aydınlaşdırmaqda çətinlik çəkir, şübhələr və qeyri-müəyyənliklər içərisində vurnuxur. Çox vaxt həyatda müxtəlif insanların nümunəsində söz və əməlin əksliyinin şahidi olur. Belə bir vəziyyətdə, ilk növbədə, ümumi təhsil uşağ və yeniyetmələr üçün etibarlı kompas rolunu oynamalıdır. Onların təhsil aldığı məktəblərdə elə bir mənəvi-psixoloji iqlim və təlim-tərbiyə şəraiti hökm sürməlidir ki, uşaqlar bütün şübhələrdən azad olsunlar, onlarda həyata və insanlara dərin inam yaransın, müstəqil surətdə həqiqəti axtarıb tapmağın yollarını öyrənsinlər, mənəvi cəhətdən saf və əqidəli formalaşsınlar.

Bu mənada məktəbi "Müqəddəs məbəd" adlandıranlar heç də səhv etmirlər. Məktəb belə bir şərəfə yalnız biliklərin mənimsənilməsi müəssisə olduğu üçün deyil, hər şeydən əvvəl, üzərinə mənəviyyətli insanlar yetişdirmək məsuliyyəti düşdüyü üçün görülür. Təsadüfi deyil ki, dövrün, zamanın tələbinə görə ayrı-ayrı vaxtlarda ümumi təhsilin təlimlə bağlı məzmun istiqamətləri dəyişsə də, təhsil alanların mənəvi tərbiyəsinə verilən tələblər dəyişilməz qalır. Ümumi təhsilin məzmununda qədimdən üzü bəri baş verən dəyişikliklər isə cəmiyyətin inkişafına uyğun olaraq ümumi təhsilin keyfiyyəti və səmərəliliyinin yüksəldilməsi məramı ilə bağlı olmuşdur. Təhsilə cəlb edilmiş uşaqlara yaş və fizioloji xüsusiyyətləri, əqli inkişafı nəzərə alınmaqla "nələri və hansı həcmdə öyrətmək" sualı mütəxəssisləri həmişə düşündürmüş, bununla əlaqədar çoxsaylı eksperimentlər aparılmışdır. Dünyada inkişaf dövründən-dövrə sürətləndikcə bu sual daha qabarıq şəkildə gündəmə gətirilmiş, problemə müxtəlif mövqeləri əks etdirən yanaşmalar meydana çıxmışdır. Yaxın tarixə nəzər saldıqda 80 ilə yaxın Azərbaycanın da tərkibində olduğu keçmiş Sovetlər Birliyinin ümumi təhsil sisteminə nəzəri biliklərin, fakt və məlumatların öyrədilməsinə daha geniş yer verildiyi açıq-aydın görünür. Siya-

si, ideoloji fərqlərə görə digər qabaqcıl dövlətlərin təhsil sahəsində təcrübəsini öyrənmək imkanı yaradılmadığından ölkə daxilində hamı sovet təhsil sistemini dünyada ən qabaqcıl, mütərəqqi və humanist sistem kimi qəbul etmişdi. Düzdür, bu sistemin özünəməxsus üstünlüklərini inkar etmək düzgün olmazdı, neçə nəsil məhz həmin sistem daxilində təhsil alıb formalaşmışdır. Bununla belə, təhsilin, o cümlədən də ümumi təhsilin məzmununun konkret standartlar üzərində qurulmaması, tədris proqramları və dərslərlərin həddən artıq yüklü olması, qiymətləndirmə üsul və meyarlarının, təlim metodlarının yeknəsəqliyi, şagirdlərə yanaşmada diferensiallaşmanın tətbiq edilməməsi və başqa bu kimi amillər son nəticədə formalizm hallarının yaranmasına, bir çox şagirdlərin keyfiyyətli təhsil almadan, bəzi fənləri mənimsəmədən süni surətdə sinifdən-sinfə keçirilməsinə və həyatda onlar üçün bəlkə də heç bir əhəmiyyət kəsb etməyən təhsil sənədi almasına gətirib çıxarırdı".

M.Mərdanov vurğulayıb ki, Azərbaycanda bütövlükdə təhsil sisteminin, o cümlədən də ümumi təhsilin milli ənənələr, milli mənəvi və bəşəri dəyərlər zəminində dinamik və məqsədyönlü inkişafı məhz dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra mümkün oldu. Düzdür, müstəqilliyin ilk illərində ölkəmizdə baş vermiş siyasi böhran, iqtisadi tənəzzül, vətəndaş müharibəsi təhlükəsi, Ermənistanın təcavüzü və digər bu kimi amillər inkişafa ciddi zərbə vurdu, xalqa müstəqilliyin şirinliyini hiss etməyə imkan vermədi. Tarixi həqiqətdir ki, bütün bu xaosa, xalqın dövlətə inamsızlığına, ümitsizliyə ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə ikinci dəfə qayıdışından sonra birdəfəlik son qoyuldu. Diqqət yetirək, ümummilli liderin hakimiyyətinin üç ili yalnız ölkədə siyasi sabitliyin bərpasına yönəlmişdi. 1996-cı ilin əvvəllərindən isə respublikamız tənəzzül və iflasdan çıxaraq inkişafa doğru inamla addımlamağa başladı, bütün sahələrdə islahatların aparılması üçün münbit şərait yarandı: "Zəngin həyat və dövlətçilik təcrübəsi olan ulu öndər Heydər Əliyev cəmiyyətin inkişafında təhsilin rolunu yüksək qiymətləndirir, bu sahədə islahatların tezliklə başlanmasını zəruri hesab edirdi. Bu mənada dahi rəhbərin 1998-ci ildə təhsil sahəsində islahatlar üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması barədə sərəncamı, bir il sonra isə təsdiq etdiyi "Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı" müstəqil ölkəmizin təhsil salnaməsinə müstəsna əhəmiyyətə malik tarixi sənədlər kimi daxil olmuşdur. Tarixi xatırlasaq, ulu öndərin proqram xarakterli bu müddəaları əsas tutularaq Azərbaycanda təhsil islahatlarının 3 mərhələdə keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdu. I mərhələ hazırlıq mərhələsi adlanırdı və 1999-cu ili əhatə edirdi. Bu mərhələdə vətəndaşların təhsil almaq hüququnu təmin edən, bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun yeni təhsil sisteminin normativ-hüquqi, iqtisadi və informasiya bazasını yaratmaq üçün təşkilati işlər aparıldı. Qısamüddətli perspektivi əhatə edən II mərhələdə (2000-2003-cü illər) təhsil sahəsinin sosial-iqtisadi

di sabitliyinin təmin edilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi, genişmiqyaslı islahatların aparılması üçün təşkilati, normativ-hüquqi, kadr, maliyyə, maddi-texniki, elmi, tədris-metodiki və informasiya təminatının, yeni idarəetmə modelinin yaradılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atıldı. III mərhələ 2004-cü ildən sonrakı dövrü əhatə edirdi və bu mərhələdə proqramda nəzərdə tutulan bütün tədbirlərin həyata keçirilməsi yolları göstərilmişdi. İslahat Proqramında I mərhələdə 50, II mərhələdə 57, III mərhələdə 21 tədbir olmaqla bütövlükdə 128 tədbirin həyata keçirilməsi müəyyənləşdirilmişdi. Təhsil sistemini müasir tələblər səviyyəsində qurmaq və inkişaf etdirmək üçün proqramda islahatların əsas prinsipləri müəyyənləşdirilmişdi. Bunlar təhsil sisteminin üstün inkişaf etdirilməsi sahə olduğunu təsbit etməyə imkan verən etibarlı bazanın yaradılması, ölkə elminin və mədəniyyətinin inkişafı, demokratik vətəndaş cəmiyyətinin qurulması, modernləşdirilmiş istehsalat-mülkiyyət sistemi əsasında dayanıqlı iqtisadi artıma keçirilməsi, demokratikləşdirmə, humanistləşdirmə, inteqrasiya, diferensiallaşdırma, fərdiləşdirmə prinsiplərinə əsaslanaraq təhsil alanın şəxsiyyət kimi formalaşdırılmasını, onun təhsil prosesinin əsas, bərabərhüquqlu subyektinə çevrilməsini başlıca vəzifə hesab edən, milli zəminə, ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanan, bütün qurumların fəaliyyətini təhsilalanın mənafeyinə xidmət etmək məqsədi ətrafında birləşdirən milli təhsil sisteminin yaradılması. Mövcud təhsil sisteminə toplanmış təcrübənin mütərəqqi əsaslarını saxlamaqla Azərbaycanın strateji məqsədlərini həyata keçirməyə qadir olan intellektual potensialın formalaşdırılmasında inkişaf etmiş ölkələrin özünü doğrultmuş və elmi-pedaqoji ictimaiyyətin qəbul etdiyi təcrübəsindən istifadə olunması, idarəetmənin dövlət-ictimai xarakterdə həyata keçirilməsi, müəllimlərin və digər pedaqoji işçilərin fəaliyyəti üçün ən əlverişli şəraitin yaradılması, onların sosial müdafiəsinin təmin olunması, perspektivdə ictimai-dövlət idarəetmə modelinə keçilməsi. Təhsil sisteminin yeni iqtisadi modelinin qurulması, resurs təminatının möhkəmləndirilməsi və onun optimallaşdırılması, islahatın humanitar xarakterli olması, onun insanların yaradıcı və keyfiyyətli fəaliyyətinin hərətfəli açılmasına yönəldilməsi, islahatda şəxsiyyətin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, islahatın praktiki yönümlüyünü - dövlətin və cəmiyyətin malik olduğu vəsaitlə təmin oluna bilən məqsəd və tədbirlərin, yenilik və dəyişikliklərin həyata keçirilməsinə yönəldilməsi. Təhsil sisteminin mütənasib inkişafının təmin edilməsi, təhsil sisteminin əhatə imkanlarının genişləndirilməsi, onun keyfiyyətinin və rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi, təhsil sisteminin idarəetmə orqanlarının fəaliyyətinin respublikanın digər dövlət orqanları və qeyri-dövlət təşkilatlarının fəaliyyəti, eləcə də ölkənin iqtisadi mühiti ilə əlaqələndirilməsi, təhsil siyasətini həyata keçirən orqan və şəxslərin səlahiyyətlərinin "Təhsil qanunu"na və digər qanunvericilik aktlarına uyğun tənzimlənməsi".

Sevinc QARAYEVA

İtaliyalı bəstəkar Xocalı faciəsi haqqında musiqi əsəri yaradıb

DAVIDE QUALTIERİ FİKRƏT QOCANIN ŞEİRLƏRİ ƏSASINDA XOREOQRAFİK KOMPOZİSIYA HAZIRLAYIB

Ötən gün Yazıçılar Birliyində İtaliyadan gəlmiş nümayəndə heyəti ilə görüş keçirilib. Nümayəndə heyətinin tərkibində Cüzeppe Verdi adına Milan Konservatoriyasının dosenti, xor və improvizasiya fakültəsinin rəhbəri Davide Qualtieri, İtaliya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının prezidenti Mais Nuriyev və onun həyat yoldaşı, Milandakı Azərbaycan musiqi məktəbinin yaradıcısı Nəzakət Nuriyeva olub. Əsir və itkin düşmüş, Girov götürülmüş Vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə keçirilən görüşdə AYB-nin sədri, Xalq yazıçısı Anar çıxış edərək qonağı salamlayıb. Xocalı faciəsindən danışan xalq yazıçısı ermənilərin qondarma erməni soyqırımını dünyaya car çəkdiqlərini, amma Azərbaycan xalqının bəzən haqq səsinə dünya ictimaiyyətinə eşitdirə bilmədiyini deyib: "Xocalıda əsl genosid olub, böyük bir şəhər məhv edilib. Ermənistanın başçıları özləri etiraf edirlər ki, biz azərbaycanlılara sübut etmək istədik ki, həтта dinc əhalini də qıra bilərik. Bu dəhşətli faciə bizi çox sarsıdır. Çox minnətdarıq ki, italiyalı bəstəkar bu bərdə əsər yazıb. Qonağın həm də şair kimi fəaliyyət göstərərək Azərbaycan ədəbiyyatından tərcümələr etdiyini, sözlərinə mahnılar bəstələdiyini eşitməmişik. Fikrət Qocanın sözlərinə Azərbaycanda azı 300 mahnı yazılıb, indi də 301-ci mahnını italyan dilində eşitməyə şad olarıq. Vaxtilə italyan bəstəkarı Franko Manini mənim anamın da sözlərinə mahnı bəstələmişdi. İtaliya Azərbaycanın yaxından tanımaq istədiyi ölkələrdəndir".

Çıxış edən italiyalı qonaq, bəstəkar və şair D.Qualtieri Azərbaycan poeziyası ilə tanışlığından söz açıb. İtaliya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının prezidenti Mais Nuriyevin vasitəsi ilə Azərbaycan ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrinin əsərləri ilə tanış olduğunu, Səməd Vurğun, Məmməd Araz və Fikrət Qocanın poeziyası ilə yaxın-

dan maraqlandığını dilə gətirib. Xocalı faciəsindən danışan D.Qualtieri Azərbaycan xalqının başına gətirilən dəhşətlərə görə təəssüf hissi keçirdiyini bildirib. Xocalı ilə bağlı musiqi əsəri yaradan italiyalı bəstəkar Azərbaycanın Xalq şairi Fikrət Qocanın şeirlərinə mahnılar bəstələdiyini, xoreoqrafik kompozisiya hazırladığını qeyd edib.

Bakı haqqında təəssüratlarını bölüşən qonaq burada olmasından məmnunluğunu ifadə edərək deyib: "Çalışırdım ki, sizin danışığının melodikliyi, yeni musiqi kimi səslənməsini anlayım. Bu məqsədlə internet vasitəsilə Azərbaycan şairlərinin əsərləri ilə tanış olmağa başladım. Azərbaycan ədəbiyyatından şeirlərini tərcümə etdiyim üç şairin yaradıcılığı mənə böyük təsir göstərdi. Bu şeirləri oxuduqca öz həyatımı daha dərinə dərk etmişəm. Ona görə də onların şeirlərinə musiqi bəstələdim. Çalışdım ki, o musiqini bütün dünyada başa düşüləcək səviyyədə yaradıram. Mənim üçün poeziya musiqidən, onun ahəngindən gəlir. Sizin şairlərinizin yaradıcılığın-

da mən bunu yaxından gördüm".

Milandakı Azərbaycan musiqi məktəbinin yaradıcısı Nəzakət Nuriyeva çıxışında Azərbaycana səfər etməkdən məmnunluğunu, yaratdığı məktəbdə Azərbaycan musiqisi ilə bağlı işlər görüldüyünü, tədbirlərin keçirildiyini diqqətə çatdırıb.

İtaliya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının prezidenti Mais Nuriyev İtaliyada Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində səylə çalışdıqlarını, gələcəkdə də bu işlərin davam etdiriləcəyini bildirib: "Bizim assosiasiyanın məqsədi İtaliyada yaşayan, fəaliyyət göstərən istedadlı yaradıcı insanların birliyini yaratmaq və onları cəmiyyətə təqdim etməkdir. Xocalı faciəsi ilə bağlı tədbirlərin birində hörmətli Davide Qualtieri təklif etdi ki, gəlin, bu kompozisiyanı Milan konservatoriyasında 1700 nəfərin iştirakı ilə keçirək, bu faciəni insanlara çatdıraq".

Tədbirdə çıxış edən Xalq şairi Fikrət Qoca şeirlərinə mahnı bəstələdiyi üçün italiyalı sənətçiyə minnətdarlığını bildirib.

Sevinc MÜRƏTQIZI

Əzizim Rəşad Məcid! İtalyan bəstəkarı və şairi Davide Qualtierinin "Xocalı" şeirini müəlliflə səndən ayrılan kimi çevirmək keçdi ürəyimdən. Yəni sətri tərcüməni şeir halına gətirmək istədim. Bu, bəlkə də Davidenin şeiri deyil. Heç mənim şeirimə də bənzəmir. Amma Xocalının şeiri ola bilər. "And içirəm: Tanrı canı..."

Davide QUALTIERI

XOCALI

Şərqdən gələn qonağın yükü hekayət olar - amma mən eşitdiklərim... inanmıram dünyada belə cinayət ola...

Uzaq, günəşli ölkədə 25 fevral gecəsi qarlı kölgədə qırdılar 613 günahsız adamı - aman vermədilər biri də qaça Xocalı şəhid oldu, Xo-ca-...

Elə bil muncuq üzüldü sapınan topasına biçdilər xocalıları - topunan...

Xocalı! qətlinə fərman verənlər - canı! bu zülmü görənlər - canı! görüb-götürənlər - canı! Amma göylər götürməyəcək bu qəder qanı and içirəm: Tanrı canı...

Çevirəni: Qulu AĞSƏS

Sətri tərcümə: Mais NURİYEV
İtaliyadakı "Azəri" Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının prezidenti.

Kubalı musiqiçi Bakıda konsert verib

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun təşkilatçılığı ilə keçirilən Bakı Beynəlxalq Caz Festivalı davam edir. APA-nın məlumatına görə, oktyabrın 18-də Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında festival çərçivəsində kubalı pianoçu və bəstəkar Qonzalo Rubalkabanın konserti olub.

Cazmenin Azərbaycan səhnəsində çıxışı

da tamaşaçılar tərəfindən alqışlarla qarşılanıb.

Festival çərçivəsində Bakı Caz Mərkəzinin səhnəsində gənc caz ifaçılarının konserti olub. Oktyabrın 25-dək davam edəcək festivalda tanınmış caz ifaçıları və qrupları - Qlen Miller Caz Orkestri, Karmen Souza (Portuqaliya), Aleksandr Maşın (Rusiya), H30 qrupu (İsveçrə), Luçiano Biondini (İtali-

ya), Grzegorz Karnas (Polşa), "Breeze of caucasus" triosu (Gürcüstan), "Kool and the Gang" qrupu (ABŞ), Esra Dalfidan (Hollandiya), Vyaçeslav Qryaznov (Rusiya), ölkəmizdən Salman Qəmbərov, Rain Sultanov, İsfar Sarabski, Natiq Şirinov, Tofiq Cabbarov və başqaları iştirak edir.

Qonzalo Rubalkaba Latin Amerikası caz özəlliklərini təqdim edərək

bilən mahir musiqiçi, məşhur pianoçudur. Musiqidə daim axtarışda olan Q.Rubalkaba Havanada keçirilən caz festivalında İspan və Afrika ritmlərinə Kubalı ritmləri əlavə edərək öz qeyri-adi ifaçılığı ilə şöhrət qazanıb. Kubalı musiqiçi öz virtuozluğu ilə hamını heyretə gətirərək 1996-cı ildə "ən yaxşı pianoçu" kimi "Grammy" mükafatına layiq görülüb.

Azərbaycan xalça sənəti İngiltərənin "Halı"sında

İngiltərənin nüfuzlu "Halı" jurnalının 173-cü nömrəsində Azərbaycan haqqında geniş məqalə dərc olunub. Yazıda Azərbaycanda xalça sənətinin tarixinin çox-çox qədimlərdən gedib çıxdığı bildirilir.

Məqalədə ölkəmizdə fəaliyyət göstərən "Azər-İlmə" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin "Sehrlilərlər" qalereyası barədə ətraflı məlumat verilib və bu qalereyanın dünyadakı bir çox xalça mərkəzlərindən fərqləndiyi vurğulanıb: "Azərbaycanda fə-

aliyyət göstərən "Sehrlilərlər" qalereyasının fərqliliyi xalçanın hazırlanma prosesinin bütövlükdə bir mərkəzdə cəm olunmasıdır. Hazırda "Azər-İlmə"də rəssamlar, sənətsünaslar, xalçaçılar, boyaçılar və digər mütəxəssislər çalışır". Məqalədə burada toxunan xalçaların beynəlxalq aləmdə də layiqli qiymətini aldığı bildirilib, Azərbaycanın xalça sənətinin tarixindən bəhs edən kitablar haqqında geniş məlumat verilib. S.MÜRƏTQIZI

Azərbaycanla Latviya arasında mədəni əməkdaşlıq müzakirə olunub

Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayevin Riqaya rəsmi səfəri çərçivəsində Azərbaycanla Latviya arasında mədəni əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi və dərinləşdirilməsi məsələləri müzakirə edilib. Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyindən verilən məlumata görə, Latviyanın mədəniyyət naziri Janeta Yaunzeme-Qrende ilə görüşdə nazir Ə.Qarayev iki ölkəni ənənəvi dostluq əlaqələrinin birləşdirdiyini, bu əlaqələri inkişaf etdirməyin vacibliyini vurğulayıb: "Əməkdaşlıq haqqında ikitərəfli müqavilə vardır, tərəflər onu konkretləşdirmək niyyətindədirlər".

Ə.Qarayev bu yaxınlarda Bakıda keçirilib və Latviyanın iki keçmiş prezidentinin iştirak etdiyi Beynəlxalq Humanitar Forum haqqında məlumat verib: "Biz ümid edirik ki, Bakı qlobal humanitar problemlərin müzakirəsi mərkəzinə çevriləcəkdir".

O, həmçinin Latviyanın keçmiş prezidenti Vayra Vike-Freyberqa Gəncə Universitetinin fəxri doktoru adına layiq görülüb.

Azərbaycanın mədəniyyət və turizm naziri latviyalı həmkarını 2013-cü ilin mayında Bakıda keçiriləcək Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumuna dəvət edib: "Məqsədimiz Qərb və Şərq mədəniyyətlərini birləşdirmək, bu gün dünyada mövcud olan lazımsız fobiyalardan imtina edilməsinə kömək göstərməkdir".

Latviyanın mədəniyyət naziri Janeta Yaunzeme-Qrende Latviyada planlaşdırılmış mədəniyyət tədbirləri barədə məlumat verib. O, Azərbaycanın yaradıcı kollektivlərini gələn il Latviyada 5 ildən bir keçirilən mahnı və rəqs bayramında iştirak etməyə dəvət edib.

Görüşdə, həmçinin iki ölkənin milli kitabxanaları ara-

sında əlaqələri inkişaf etdirmək, bu kitabxanalarda Azərbaycan və latviya ədəbiyyatı guşələri yaratmaq, müasir yazıçıların əsərlərini mübadilə etmək təklif olunub. Sonda Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilə Latviyanın Mədəniyyət Nazirliyi arasında əməkdaşlıq proqramı imzalanıb. Sənəddə qeyri-maddi mədəni irs, bədii özfealiyyət, xalq yaradıcılığı sahəsində əməkdaşlığın inkişafı üçün əlverişli şərait yaradılması, musiqi kollektivləri və konsert təşkilatları arasında əlaqələrin yaradılması, müsabiqələrdə və ənənəvi musiqi tədbirlərində birlikdə iştirak edilməsi, yaradıcılıq birlikləri arasında əlaqələrin genişlənməsinə kömək göstərilməsi və s. nəzərdə tutulur.

Görüşdə Azərbaycan Latviyadakı səfiri Elman Zeynalov da iştirak edib.

S.MÜRƏTQIZI

Məmməd Səid Ordubadinin 140 illiyi qeyd olunub

BDU-nun FİLOLOGİYA FAKÜLTƏSİNDƏ ƏDİBİN YUBİLEYİ İLƏ BAĞLI GENİŞ TƏDBİR KEÇİRİLİB

Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində görkəmli yazıçı Məmməd Səid Ordubadinin 140 illiyinə həsr olunmuş yubiley tədbiri keçirilib. Tədbiri dekan Məhərrəm Vəliyev giriş sözüylə açaraq, Filologiya fakültəsində dəyərli ədiblərin yaradıcılıq gələcərinin keçirilməsinin ənənə halını aldığını qeyd edib. Həm Sovet dönməndə, həm də ondan sonrakı dövrdə Məmməd Səid Ordubadinin yaradıcılığına yüksək dəyər verildiyini və əsərlərinin böyük tirajlarla çap olunduğunu vurğulayan M.Vəliyev yazıçının həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verib, onun Azərbaycan ədəbiyyatındaki mövqeyindən danışdı.

"Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı" kafedrasının professoru Tofiq Hüseynov çıxışında bildirib ki, Məmməd Səid Ordubadi haqqında çox yazılsa da, təəssüf ki, hələ də onun sanballı elmi tərcümeyi-halı işlənib ortaya qoyulmayıb: "1942-ci ildə Ordubadinin 70 illik yubileyi keçirilmişdi. Həmin tədbirdən mətbuatda məqalələr dərc olunmuşdu və yazılarda qeyd edilmişdi ki, Ordubadinin altı minə yaxın əsəri var. Bu cür zəngin yaradıcılığa malik olan bir ədəbi şəxsiyyəti irsinin daha ətraflı, dərin araşdırmağa ehtiyac var".

M.S.Ordubadinin yaradıcılığa çox erkən başladığını vurğulayan professor bunun səbəbini həm ədibin istedadı, yazmaq həvəsi ilə, həm də o dövrdəki mühitlə əlaqələndirib: "Azərbaycan ədəbiyyatına ilk dəfə ümumi, böyük Vətən anlayışını gətirən ədəbi şəxsiyyətlərdən biri də Məmməd Səid Ordubadi olub". Ədibin yaradıcılığının mühüm bir hissəsinin inqilabi hadisələrlə bağlı olduğunu deyən Tofiq Hüseynov "Qəflət" kitabına görə fanatik dindarların təzyiqlərinə məruz qaldığını, "Vətən və Hürriyyət" şeirlər kitabına və "Dumanlı Təbriz" romanına görə isə təhlükəli şəxs kimi qələmə verildiyini bildirib.

Professor Abdulla Abbasov M.S.Ordubadinin ədəbi qüdrətinin öz xalqının tarixini, mənəviyyatını məhərrətlə ifadə etməsində,

bir-birindən dəyərli əsərlər yaratmasında təzahür tapdığını diqqətə çatdırıb: "Məmməd Səid Ordubadi Azərbaycan ədəbiyyatına maarifçi kimi gəlib, inqilabçı kimi yazıb-yaratdı. Onun istər nəsr, istərsə də nəzm yaradıcılığı olduqca rəngarəng idi. Ordubadi yaradıcılığı Azərbaycan mədəniyyəti, ədəbiyyat tarixinin qiymətli tərkib hissəsidir". M.S.Ordubadinin ilk dəfə Azərbaycançılıq ideyasını romana daşıyan yazıçı olduğunu vurğulayan professor onu böyük tarixi romanlar ustası, bu yöndə əsərlər yaradan sonrakı müəlliflərin mənəvi müəllimi kimi dəyərləndirib.

Professor Tofiq Hacıyev M.S.Ordubadinin şəxsiyyət kimi də maraqlı xarakterə malik olduğunu, güclü yumor hissəsinə görə seçildiyini önə çəkərək, yazıçının həyatına aid maraqlı epizodlar danışdı.

Tədbirdə M.S.Ordubadinin həyatını əks etdirən sənədli film nümayiş etdirilib, tələbələr ifasında yazıçının "Qılınc və qələm" romanı əsasında hazırlanmış səhnəcik təqdim olunub.

GÜNEL

www.mkm.az

MİLLİ KİTAB MÜKAFATI ƏSƏRLƏRİN QƏBULUNU ELAN EDİR.

Müsabiqəyə həcmi 40 000 işarədən az olmayan bədii əsərlər (povestlər, romanlar, hekayə topluları) qəbul olunur.

Uzun siyahı ("lonqlist", 20 ən yaxşı əsər) **2013-cü il martın 1-də** elan ediləcək.

Qısa siyahı ("şortlist", 10 ən yaxşı əsər) **2013-cü il, martın 15-də** elan ediləcək.

Qaliblərə pul mükafatı təqdim olunacaq:

1-ci yer – **3000 manat**

2-ci yer – **2000 manat**

3-cü yer – **1000 manat**

Əlavə nominasiyalar:

Ən yaxşı şeir (həcmi 100 sətirdən az olmamaqla) – mükafat **300 manat**

Ən yaxşı uşaq nağlı – mükafat **300 manat**

Ən yaxşı gənc yazar – mükafat **300 manat**

Qəbul 2012-ci il, noyabrın 16-na qədər davam edəcək. Qaliblərin adı isə 2013-cü il, iyunun 4-də elan olunacaq.

Əsərlər Z.Tağıyev küçəsi 19 ("Əli və Nino" kitab dükanı, tel.: 4930412), eləcə də, info@mkm.az ünvanında qəbul olunur.

MKM-in baş sponsoru Bakcell şirkəti, rəsmi sponsoru Bank Respublika QSC

bakcell

Bank Respublika
size faydalı

AliNin

Sahilə İbrahimovanın yeni kitabının imza günü olacaq

Gənc yazar Sahilə İbrahimovanın ikinci kitabı işıq üzə görüb.

525.az-ın məlumatına görə, "Qanun" nəşrlər evində çap olunan kitab "Yuxarı və aşağı ətraflar" adlanır.

Sahilə İbrahimova kitabına daxil olan əsərlərdən biri - "Məhv edilmiş xilaskarlar"ın Əfqanıstana göndərilmiş Sovet casusunun həyatından bəhs etdiyini deyib. Əsgər adlı casus döyüşlərin birində ağır yaralanır. Ərini ölümün cənağından qoparıb almaq onun həyat yoldaşı üçün əsl ölüm-dirim mübarizəsinə çevrilir. Əri ölərsə, dünyanın ən yaxşı insanların birini, qəhrəmanını itirəcəyini düşünür qadın...

"Yuxarı və aşağı ətraflar" adlı qısa romanda təsadüfən 3 kasıb və 3 varlı dost üz-üzə gəlir. Yeni evlilər - varlı oğlan Sahilə kasıb qız Xanzadə mənzillərində ölü tapılarda sual sual üstünə gəlir. Xanzadənin uşaqlıq dostları Zeyni və Gün əsər boyu ölümlərin səbəblərini tapmağa çalışırlar. Nə baş verib - təsadüfi qaz zəhərlənməsi, intihar, yoxsa qəsdən adamöldürmə?

Gənc yazar kitabın imza gününün şənbə günü "Park Bulvar"dakı "Əli və Nino" kitab mağazasının qarşısında keçiriləcəyini bildirdi.

Tədbir saat 14:00-da başlanacaq. Maraqlananlar dəvətlidir.

Kişineuda "Azərbaycan milli mətbəxi gecəsi"

Moldovanın paytaxtı Kişineudakı "Qafqaz əsiri" restoranında Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpa edilməsinin 21-ci ildönümünə həsr olunmuş "Azərbaycan milli mətbəxi gecəsi" keçirilib. Azərbaycanın Moldovadakı səfirliyindən verilən məlumata görə, tədbirdə səfirliklərin və Kişineuda akkredite olunmuş beynəlxalq təşkilatların nümayəndəliklərinin rəhbərləri, Moldova Respublikasının İnformasiya və Təhlükəsizlik Xidmətinin direktoru Valentin Dedyu, keçmiş prezident Pyotr Luçinski, Moldova-Azərbaycan dostluğu parlament qrupunun rəhbəri Violetta İvanova, Moldova parlamentinin Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri Aleksandr Stoyanoqlo, Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin (MAK) sədri Vüqar Novruzov, MAK idarə heyətinin üzvləri və digər şəxslər iştirak ediblər.

Mərasimdə qonaqları Azərbaycanın Moldovadakı səfiri Namiq Əliyev salamlayıb. Qonaqlara Azərbaycan mətbəxinin təamları təqdim olunub. Bütün gecə ərzində Azərbaycan milli musiqisi səsləndirilib, moldav müğənninin ifasında Azərbaycan mahnıları ifa edilib. MAK-ın Gənclər Təşkilatı tərəfindən təşkil olunmuş rəqs qrupu da rəngarəng proqramla çıxış ediblər. Tədbirin iştirakçılarna Azərbaycan, onun mədəniyyəti haqqında kitablar, jurnallar təqdim olunub.

S.MÜRƏTQIZI

Telman ORUCOV

Antonin kimi mənim üçün şəhər və vətən Romadır, bir insan kimi isə - dünyadır.

Mark Avreli

Karlıq təbiətlilər belə mühitdə asanlıqla monstrlara çevrilirlər. Onlar əslində insanlıq aləmindəki xərcənglərə bənzəyirlər, irəli getmək əvəzinə, ardıcıl olaraq qaranlığa doğru gəriyə hərəkət edirlər. Qazandıqları həyat təcrübəsindən də öz mənəvi eynəklərini gücləndirmək üçün istifadə edirlər, öz pozulmalarını nifrətdən xəbər verən əlçatmaz bir zirvəyə çatdırmaq istəyirlər. Axı iyrenlik tənəsi onların şöhrətinə xələl gətirirdi, yalnız zirvə onlar haqqında lazımi təsəvvür yarada bilər. Cəmiyyətdə haqsızlıqlar daim mövcud olmuşdur, plebeylər patriksi qiyafəsində, qorxaqlar qəhrəmanlıq haləsində olduqda, özlərinin əvəzəlməz olduqları qənaətinə gəlirlər.

Böyük rus yazıçısı L.N.Tolstoy insanın özü barəsindəki qeyri-məhdud rəyini, özünəvurgunluğunu qamçılamaq üçün qəribə bir metaforadan istifadə etmişdir. İnsan ruhunun böyük tədqiqatçısı kimi, o, bəşər övladını riyazi kəsirə bənzədir, kəsirin sürəti onun daxili aləmini, məxrəci isə özü haqqındakı rəyini bildirir. Sürət böyüyəndə kəsirin qiyməti də artır. Kəsirin məxrəci böyüdükcə, onun qiyməti azalır, bu böyümə hədsiz olduqda kəsirin qiyməti sıfıra yaxınlaşır. Həqiqətən, insan da belədir. Zənginlikdən xali daxili aləmə malik olanların özləri haqqındakı yüksək, izafi rəyi onların varlığının ictimai dəyərini az qala heçə endirir. Ona görə də özü barədə yüksək fikirdə olanlar, buna təbliğat rüporu da əlavə olunsun, ictimai rəyde hökmən uduzmağa məruz qalırlar, can atdığı, daim gözlədiyi məhəbbət hissələrinin əvəzinə hətta nifrətlə mükafatlanmağa yaxınlaşırlar, bir şəxsiyyət kimi mənəvi iflasa uğrayırlar.

Şəxsiyyətin quruluşuna gəldikdə, bu anlayışın özü, fərd və fərdiyyətçilik anlayışlarından xeyli genişdir. Şəxsiyyət adamın sosiallaşması, dünya ilə qarşılıqlı əlaqə prosesində formalaşmasıdır. Fərd isə ancaq genetik cəhətcə şərtlənən xüsusiyyətlərin daşıyıcısıdır. Yalnız sosial, mədəni, tarixi təcrübəni mənimsəmək prosesində insan şəxsiyyətə çevrilir.

Şəxsiyyətin psixiki strukturuna onun xüsusiyyətləri adlandırılan bütün fərdi özünəməxsusluqlar daxildir. İnsan üçün irrasional instinktlər üzərində nəzarət zərurəti yaranır. Belə nəzarəti icra etməyi bacarmayan, pis instinktlərə əsir olanlar heç vaxt şəxsiyyət səviyyəsinə yüksələ bilmirlər. Şüurlu fəallığın daimi səviyyəsi isə fərdi qıcıqlandırıcıların təsirinə daha yaxşı uyğunlaşmağı təmin edir.

İnsanın daxili aləmini tədqiq edən fəlsəfə o vaxt həqiqətən bu adı daşımağa layiq olur ki, onun köməyi ilə

(Əvvəli ötən şənbə sayımızda)

Böyük şəxsiyyətlər bütün dünyaya məxsusdur

Şəxsiyyət anlayışı barədə

(Xeyirə kahin xidməti, şərə qarşı isə məğlubedilməz gladiator cəsarəti göstərən R.A.-ya)

insan "özü özünə", şəxsi həyatındakı fəaliyyətinin formalarına, mənəvi dünyasına, onun zaman və məkana bağlı olmasına, əzablarla, uğursuzluqlarla, sevinc və xoşbəxtliklərlə dolu olmasına diqqət verməklə, özünü, heç bir güzəştə getmədən təhlil edir.

Fəlsəfə - fikrin mikroskopudur. Özünün satılmayan baxışı ilə şəri təqib edir və onun izsiz yox olmasına yol vermir.

Fəlsəfəyə gəldikdə, elə cərəyanlar mövcuddur ki, onlar nəhayətsizliyi, günəşi də inkar edirlər. Fəlsəfə təsirli, kəsirli olmalıdır. Onun səyi və məqsədi insanın kamilləşməsi olmalıdır.

Fəlsəfə həqiqəti etiraf etməlidir, onu təkzib etmək yollarını aramalır. Əgər ideal olan, nümunə simvoludursa, təəssüf ki, elə alçaq ruhlu adamlar vardır ki, onlar həzzi də mənəvi prinsipə çevirirlər, iyrenic maddi nemətlərə vurulurlar. Bəzən cəmiyyətlərdə pozğunluq yayan xüsusiyyətlər vulkanın ağzından çıxan lava axını kimi onun bütün məsələlərinə yayılır.

İnsan ali məxluq olub, əmək qabiliyyəti ilə heyvanlardan fərqlənir. Bununla nəticəsi nemətlər yaratmaqdır. Bu nemətlər isə tələbatları ödəmək üçün istifadə edilir.

İnsanın həyatı və fəaliyyəti sosial faktorun aparıcı rolu şəraitində bioloji və sosial faktorların birliyi və qarşılıqlı təsiri ilə şərtlənir. Çünki təklik, nitq və digərləri adamlara bioloji irs şəklində çatdırılmır, bütün ömür boyu ərzində formalaşır. İnsan başqaları ilə birgə fəaliyyət və ünsiyyət nəticəsində şəxsiyyətə çevrilir. İnsan öz fəaliyyətinə və girdiyi ünsiyyətə davranışının mühüm orientirlərini daxil edir, hər şeydə onun nə etdiyini yoxlayır. Şəxsiyyətin özəyi, dəyər - dünyagörüş istiqamətləri kimi çıxış edir, bunlar isə fərdin tərbiyə edilməsi və həyat təcrübəsi prosesində meydana gəlir. O, müxtəlif alternativlər və imkanlar arasında şüurlu surətdə seçim edir. Bunun hesabına insan öz şəxsiyyətinin istiqamətini müəyyən edən müvafiq şərtlərdən yuxarı qalxmağa və öz hərəkətlərinin xarakterini dəyişdirməyə qadir olur.

Şəxsiyyət həm də açıq və şüurlu fəaliyyət subyekti kimi insanın sosial təbiətini əks etdirən üçün irəli sürülən anlayışdır. İnsan bəşər nəslinin nümayəndəsi (Homo sapiens) olmaqla, cəmiyyətin bir hissəsi kimi fərddir. Fərd bir orqanizm kimi insanı ümumi xüsusiyyətləri vasitəsilə ifadə edir. Şəxsiyyət kimi isə insan öz daxilindəki sosial arakəmələrin öhdəsindən gəlməyi bacarır.

Çox vaxt ələ keçirdiyi sosial yükə, tutduğu vəzifəyə görə adamlara əlçatmazlıq qiyafəsi geyindirilir, onlar bütəşdirilirlər. Təəssüf ki, bəzən mühit, ətrafdakıların az qala sitayiş bənzər münasibəti zülmkarları belə layiq olmadıqları səviyyəyə qaldırır. Tarixdə elə səfəh adətlər mövcud olmuşdur ki, xalqlar öz igidliyini də kralların adına yazmış, saysız-hesabsız qüsur sahibi olanları az qala bütə çevirmişlər. Avropada ardı-arası kəsilməyən müharibələr gedəndə, daim vuruşan xalqın özü olsa da qə-

ləbə şərəfi krala çatırdı. Xalqın vergi şəklində ödədiyi pulu kral istədiyi kimi xərcləyirdi. Xalqa da elə bil ki, kralın varlı olması, dəbdəbəsi xoş gəlirdi. Xalqa qəpik qaytarılarda kral əlaçlıq hesab edilirdi. Elə bil ki, piqmeylərdən düzəldilən pyedestal üzərində kolossun qaməti ucalırdı. Bədbəxtlikdən, həm də karlılıq xalq adlanan nəhəngdən yüksək olmaq imkanı meydana gəlir, bunun üçün o, yalnız nəhəng çiyinləri üzərinə dırmaşmalıdır. Qəribəsi odur ki, həmin nəhəng nəinki bununla razılaşırsın, hətta karlılıq əzəmətindən vəcdə gəlir. Nə etmək olar, adamlar olduqca sadələşən olurlar və hətta acı taleləri ilə də barışırlar.

Bəzi hakimiyyət həvəskarları öz məqsədlərinə çatmaq üçün hər şeyə, hər cür əcləflığa belə əl atmağa hazırdır. Şekspir belələrini özünün "III Riçard" pyesindəki kral III Riçard obrazında ifşa edir: "Taxt-tac üçün niyə andını pozmayasan? Bir gün hökmranlıq etmək üçün mən onların yüzünü pozaram". Belələri iezuitlərin "məqsəd vasitələrə haqq qazandırır" kredosundan istifadə etməyə üstünlük verirlər. Terrorun görkəmli təbliğatçısı S.Q.Neçayev deyirdi ki, "inqilabın zəfərini kömək edən hər şey əxlaqi hesab edilməlidir". Pozulmuş cəmiyyətlərdə yalançı qəhrəmanlar, saxta dahilər çox asanlıqla meydana gəlir və mikroorqanizmlər, amyoblar kimi çoxalırlar. Cəmiyyətin tələbləri aşağı düşdükcə, ümumən zövqlər də korlanmağa üz tutur. A.S.Qriboyedovun "Ağıldan bəla" pyesində Skalozub deyirdi ki, "Mən feldfebelə Volter adını verərəm". Böyük filosofla kapralı ayırd edə bilməyən cəmiyyətlərdə dəyərlərin də baş-ayaq olması heç də təəccüblü deyildir. Həqiqi dahilər isə az qala cahil hesab edilməyə başlaırlar. Rusiya sinodunun ober-prokuru K.P.Pobedonostev irticaya xidmət naminə dahi yazıçı L.N.Tolstoyu az qala təqib etmək istəyirdi.

Avropada atlı heykəl monarxiyanın simvolu kimi yalnız krallara qoyulurdu. At, əslində belində ağır yükü daşıdığına görə, xalq demək idi. Lakin bu at da tədricən öz şəklini dəyişir, bəzən kiçilir də, axırda isə şirə çevrilir. Bu vaxt gözlənilməz hadisə baş verir, o atlı belindən atır. Şir atlı udur. Tarixə müraciət etsək, bunu 1649-cu il İngiltərəsində, 1793-cü il Fransasında, 1917-ci il Rusiyasında görə bilərik.

Bəzən mürgülemiş xalq belə çiyinində gəzdirdiyinin buna layiq olmadığını anlamağa başladığıda, hansısa sirri təkanın təsiri ilə oyanır, ona yük heyvanı kimi baxanı nəinki öz üzərindən atır, hətta onun cəzasını vermək fikrinə də düşür.

Şəxsiyyətin atributlarına iradə, sərbəstlik, zəka və hisslər daxildir. İradə fəaliyyətin məqsədində və daxilində cəhdlərdə seçim etmək xüsusiyyəti və bacarığıdır, bunlar isə onun icra edilməsi üçün vacibdir. İradə hansısa fiziki və ya emosional fəaliyyət deyildir və həm də həmişə heç də

insanın sosial fəaliyyəti deyildir. Lakin elə fəaliyyətdir ki, o, həmişə əxlaq prinsiplərini və şəxsiyyət normalarını əks etdirir. İradə (hüquq) şəxsin öz hərəkətlərinə rəhbərlik etmək bacarığıdır.

Hər bir şəxsiyyət hisslərə malik olmaqla yanaşı, onları cilovlamağı da bacarmalıdır. Səbirsiz, ehtiyatsız adam birinci növbədə özünə zərbə vurmuş olur. Viktor Hüqo özündən tez çıxan belələrini, bişiriləndə südü köpməsinə, daşmasına bənzədir. Süd köpəndə bircə damcı soyuq su onun köpünü yatırırdı. Fransız dilində idiom kimi "s'emporter comme une soupe au lait" ifadəsi hərfi qaydada "süd şorbası kimi qızıqan" mənasını versə də, "tündməcazlıq" kimi işlədilir. Dildən gələn bu ifadəyə böyük fransız yazıçısı belə izah vermişdir.

Şəxsiyyət düşünyü şəraitdən asılı olmayaraq özünəməxsus ləyaqətini daim qoruyub saxlamalıdır. Onun bəşəri dəyərlərə münasibəti belə anlarda sınağa çəkilsə də, öz möhkəmliyini qoruyub saxlamalıdır. XIII əsrdə yaşayıb yaratmış böyük Şərq şairi Cəlaləddin Rumi şəxsiyyət məsələsində güzəştə getməməklə, oriyentirləri qələmə alır: "Şəfqət və mərhəmətdə Günəş kimi ol! Sadəlikdə və yardım etmədə axar su kimi ol! Başqalarının qüsurlarını örtməkdə gecə kimi ol! Ya göründüyün kimi ol, ya olduğun kimi görün". Həqiqətən də, şəxsiyyət heç vaxt maskaya ehtiyac duymamalıdır, baxmayaq ki, latın dilində "persona" sözü həm "maska", "teatr rolu", həm də "şəxsiyyət", "şəxs" mənasını verir, ancaq "şəxsiyyət" sözünün mahiyyətində maska ilə heç bir əlaqə yoxdur.

İnsanlara zülm etmək, onları bədbəxtliklərə düşürmək heç də sağlam iradədən xəbər vermir. İradə mənfur qərarlar verməyə, həyatda cəhənnəm əzablarını bərqərar etməyə xidmət etməməlidir, belə iradə yalnız bəla simvolu ola bilər. İradə əməldə və düşüncədə irrasional cəhətlərdən kənarda dayanmalıdır. İnsan şəxsiyyət kimi özünü, yalnız iradəsini sərbəst ifadə etmək yolu ilə təsdiq edə bilər.

Atributlardan digəri olan sərbəstlik hadisənin mümkün sonu variantlarını seçmək imkanındır. İradə sərbəstliyi isə insan üzərinə məsuliyyət qoyur. Zəka yeni ideyalar meydana gətirən sintez edilmiş yaradıcı fəaliyyətin əsasıdır. Hiss isə, açıq gerçəkliliyə öz münasibətini aşılamaqdır.

Şəxsiyyətin sabit komponentləri toplusuna temperament, xarakter, motivasiya daxildir. Temperament psixikanın xüsusiyyətidir. Xarakter isə insanın tipik davranışıdır. Motivasiya insanın davranışını idarə edən planın dinamik prosesidir, bu onun istiqamətini, təşkilatlanmasını, fəallığını və dayanıqlığını müəyyən edir. Şəxsiyyətin motivasiya özəyi hər bir adam üçün müəyyən edilmişdir və dayanıqlığı ilə xarakterizə olunur.

(Ardı gələn şənbə sayımızda)

FƏRYAD... VƏ VICDAN

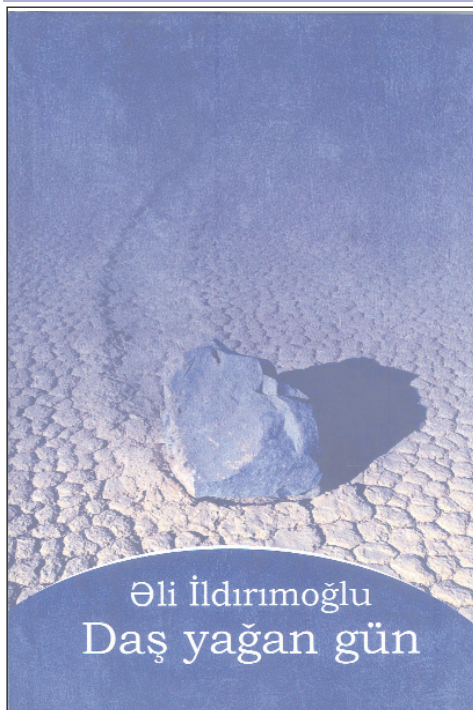
Loğman RƏŞİDZADƏ

"Həyat əzabdır", - Budda belə söyləyir. "İnsan doğulur, əzab çəkir və ölür", - belə bir Şerq formulu da var. Ümumiyyətlə, insan yaranışdan ömrü boyu müxtəlif əzablarla üzleşir. Və insan yaşadığıca da dərddə, kədərdə vermişdir. Bu azmış kimi, insanlar özləri də bir-birinin həyatını cəhənnəmə döndərir və sanki bundan gizli zövq alırlar. Bu mənada ermənilərin qərinələrdən bəri azərbaycanlı qonşularının başına açdığı oyunlar bunun bariz nümunəsidir. Müəllif Nəcəfin acı taleyi timsalında bunun əyani mənzərəsini yaradır. Nəcəfin əzab-əziyyətdən yoğrulmuş acı-nacaqlı həyatı, həm də son anda uğursuzdur. Bu, kiməsə qəzavü-qəder, fatalizm kimi görünə bilər... Lakin müəllif üçün bu, hadisələrin təbii davamı və məntiqi yekunudur. Ermənilərin əzab-əziyyətə düşürdüyü Nəcəf, son anda erməni əliylə qətlə yetirilir. Nəcəfə atılan güllə həyəcan təbili kimi səslənir. Bu həyəcan təbiliylə müdrik yazıçı erməni məkrinə, erməni hiyləsinə uymamağa çağırır. Amma bəzən yazıçı öz harayına belə, özü başqa cür əks-səda verir. O, erməni vandalizmindən haray vura-vura "kasıb-kusuba qalsa, araya qan düşməz", - qənaətinə gəlir. "Siçandan olan dağarcıq dələr", - fikri ilə hadisələrə qiymət verən ədib, belə çıxır ki, tarixi yaddaşı unudub Andraniklərlə yanaşı Armenaklar, Akoplar da yaradır, bu sadə çobanların insanlığından, səmimi duyğularından, Nəcəfə isti münasibətlərindən söz açmağa özünü onlara inanır?.. Ədibin bu tip sadə ermənilərə münasibəti tam səmimidir, hətta bəzi məqamlarda, bu obrazlar isti yazıçı himayəsindədir. Əli İldırımoglu, yeni bu qəder sadələşmiş yazıçıdır?.. Erməni xislətinə yaxından bələd olan və onu sonadək ifşa etməyi bacaran, erməni hiyləsinə uymamağı bütün əyaniliyi ilə təbliğ edən yazıçı birdən-birə özü də erməni hiyləsinə uydumu?.. Əli İldırımoglu yazıçılarının humanist nəslinin nümayəndəsi kimi təqdim etdik. Bu tip yazıçılar, adətən ən sərt həyat həqiqətlərində, ən çamurlu insan xislətində belə, gözəllik, insanpərvərlik, ideallıq axtarır. Ermənidə işıqlı cəhət axtarmaq, artıq humanist yaradıcılığın bədii-estetik qayesidir. Humanist yaradıcılığın kredisu budur: erməni olsa belə, insandan sonadək necə imtina etmək olar?.. "Daş yağan gün" əsərində erməni xislətinin ifşası leytmotividir. Estetik qayə isə humanizmdir, insanpərvərlik və bəşəri ideallardır. Yazıçı öz estetik məqsədi üçün, hətta ermənidə belə (təbii ki, daha sadə, məkrsiz, millətçilik ideyalarıyla zəhərlənmiş) işıqlı cəhətlər axtarır. Bu, Əli İldırımoglu yazıçı kimi, bəlkə də ən böyük uğurudur. Yazıçı bütün vasitələrlə sonadək öz idealını qabardır, insanpərvərliyin tərəfində dayanır.

O, öz yazıçı eksperimentlərini Arsen obrazında inkişaf etdirir, onda Akop və Armenakdan daha fərqli cizgilər axtarır. Xarakterləri kənd-kəsəyin, dağın-daşın təmizliyindən, saf təbiətdən qaynaqlanan sadə cavanlarda müsbət ideallar tapmağa nə var ki?.. Əsas odur ki, savadlı, sivilizasiya havalı ermənidə bunların axtarışına çıxasan... Bu mənada Əli İldırımoglu üçün yazıçı fəhmi onu daha uzaqlara aparır. Erməninin oxumuş, təhsil görmüş, zabıt rütbəsi almış, orduda komandir vəzifəsinə qalxmış Arsen kimi nümayəndələri üzərində bu eksperimentləri aparmaq daha sirli və möcüzəlidir. Əli İldırımoglu humanizminin çılğınlığı və inadkarlığı da bu məqamlardadır. O, insana inanır (er-

(Əvvəlki ötən şənbə saylarımızda)

Noyabrın 17-də görkəmli yazıçı-jurnalist Əli İldırımoglu'nun 85 yaşı tamam olur. Bu münasibətlə tanınmış publisist Loğman Rəşidzadənin yazısının yaradıcılığından bəhs edən "Fəryad və vicdan" əsəsini oxuculara təqdim edirik.

Əli İldırımoglu
Daş yağan gün

məni olsa belə), onun bəşəri məzmununu duyub qiymətləndirməyi bacarır. O, bu anlarda ermənidən daha çox insandan, Allahın yaratdığı ən mükəmməl varlıqdan yazır. Sadə çobanı yazıçı məqsədinə tabe etmək, başqa sözlə, onda işıqlı cəhətlər tapmaq, ondan vicdanlı, saf, təmiz məxluq yaratmaq nə qədər asandırsa, Arsen kimi təhsilli, siyasətdən baş çıxaran, erməni-azərbaycanlı münacişlərinin tarixi köklərindən xəbəri olan bir ermənidə müsbət məziyyətlər tapmaq daha çətin-dir. Bu anlarda ehtiraslı ədəbi coşğunluq, sonsuz yazıçı marağı daha da kükrəyir. Yazıçı nə yolla olursa-olsun, Arsenin tərəfində durub işıqlı bir erməni tipi yaratmaq istəyir. Heyhat!..

Ədib bu səhnələrdə də paradoksal effektlərlə ədəbi həqiqəti əyaniliyi ilə çatdırır. Bir tərəfdə müdrik Azərbaycan yazıçısı, digər tərəfdə əli yüzürlə azərbaycanlının qanına batmış Arsenin babası Manuk. Və mənən deqratasiyaya məruz qalan, uçuruma yuvarlanan, son anda qatilə çevrilən Arsen... İki millət, iki ağsaqqal... Biri Xeyrin təmsilçisi, digəri Şərin... Arsen hər dəfə, xeyirxah Azərbaycan yazıçısı Əli İldırımoglu'nun ədəbi öyüd-nəsihətləri, mənəvi-əxlaqi təlqinlərlə təmizlənmək, saflaşmaq, düz yola qayıdub tövbə qapısını döymək istəyəndə Manukun fitnəkar xəyalı görüntüləri, cin, şeytan siqlətli siluetiylə üzleşir, onun qan qoxulu, vəhşi ehtiraslı "nəsihətlərini" dinləməli olur: "Arsen! Əqidəmizdən dönmüsən. Səndə ermənilikdən əsər-ələmət qalmayıb. Müsəlmanlara yoxlumsan! Nəcəf adlı müsəlman gədəsi ilə söhbətlərinizdən ruhum halidir. Həmin andan səni biryolluq itirdim. Nəslindən, kökündən ayrı düşmüşsən, Arsen! Qoyduğum yoldan uzaqlaşmışsən... Amma unutma kii, vaxtilə Çarhovuzlunu dağdanların qabağında gedənlərdən biri də mən idim. Səfiyarın başını bu əllərimlə kəsdim (Bu, o Səfiyərdir ki, Arsenin atası Bağdasar təyinatını Çarhovuzluya alanda, uzun illər onun sahibsiz qalmış evində yaşamış, Arsen də olmaqla övladları bu kəndin azərbaycanlı camaatının çörəyilə böyümüşdür). Bax, bu əllərimlə! Arvadını, yeddi uşağını öldürüb meyitlərini yandıran da mən olmuşam, mən!"

Bu çılğın, ehtiraslı ədəbi mükəllimlər bir daha sübut edir ki, zatıqırıq insanlardan heç nə gözləmək olmaz. Belələrin-

dən nəinki real, müsbət insan, heç ədəbi qəhrəman da yaratmaq mümkün deyil. Savad, təhsil adamın intellektini inkişaf etdirə bilər, zahiri görüntülərini dəyişə bilər, amma onun daxilinə, zərif hissələrinə, ürəyinə toxuna bilməz, onun zatını, genetik kodunu, mənəviyyatını, əxlaqını dəyişə bilməz. Bu səhnələr, sanki yazıçının özünün özü ilə amansız mübarizəsidir. Hadisələr onun arzulamadığı səmtə yön aldıqca, yazıçı, sanki Arsenin tərəfində daha çılğınlıqla dayanır, onu xilas etmək istəyir, onu Manuklardan qorumağa çalışır. Bu ədəbi məqamlar yazıçının ikiləşmə anıdır. Zaman humanizmlə realizmin mübarizəsi zamanıdır... Əli İldırımoglu humanizm Arseni nə qədər ciddi-cəhdlə qoruyub saxlamaq, onun daxilində insani duyğuları oyatmağa çalışırsa, əlahəzrət realizm, həyat hadisələrinin real inkişafı başqa şeylər diqtə edir. Son anda Arsen Nəcəfi arxadan güllələyib qətlə yetirdikdən sonra (düzdür, qıssas qiyamətə qalmır, Nəcəfin dostu Rövzət də Arseni öldürür), realizm humanizmə qalib gəlir. Müəllif son anda həyatın real məntiqi ilə barışmağa məcbur olur. Amma bu, heç də onun humanizminə xələl gətirmir. Əsərin bütöv ruhuna hopmuş bu humanizmin döyüşkən ruhu oxucunu əbədiyyətə səsləyir, bəşəri duyğuları qorumağa çağırır.

Qeyd etdik ki, "Daş yağan gün" problem ədəbiyyatıdır. Bu problemi çözmək üçün müəllif müxtəlif ədəbi-bədii vasitələrdən istifadə edir. Bunlardan biri və ən çox müraciət olunanı simvoldur. Əsərdə hadisələrə simvolik yanaşma tərzindən, simvolik təsvir vasitələrindən, simvolik təxəyyüldən geniş istifadə edilib. Ədib, əsasən real substansiyaları simvolun subyektinə çevirir. Burada təxəyyül, təhlüşür, yaxud yuxu timsallı simvollarla rast gəlirik. Bu, real və mistik simvollar əsər boyu bir-birini tamamlayıb harmoniya yaradır.

Yazıçının protoobrazı kimi canlanan və əsər boyu hadisələrin əlaqələndiricisi, koordinatoru kimi çıxış edən balaca uşağın düşüncələri son anda simvolik yaddaşa çevrilir. Onun məhv edilmiş Köhnə Həsənli kəndi barəsindəki düşüncələri, öz yetkin ağılı və balaca əllərlə bu kəndin oxşarını, maketini yaratması özü simvolik təxəyyülün məhsuludur. Balaca qəhrəman xəyal dünyasını ələk-vələk eləyərək öz aləmində daha mükəmməl bir

kənd salır: "Həm də fikirləşdim ki, ermənilərə etibar yoxdur, Andranikin başının qurdu bir də tərpsənə, mənəm kəndimin yerini tapa bilməz... Əvvəlcə kəndin ətrafına hasar çəkdim ki, Andranikin qonşuları içəri soxula bilməsin. Sonra çör-çöp yığıb dəyirman tikdim ki, dən üyütmək üçün camaat ora-bura getməsin. İş öküzlərini nallamaq üçün kəndin ortasında ayrıca yer düzəltdim, itləri zəncirləyib elə yerdə bağladım ki, erməni qonşuları gecə vaxtı hücum edəsə, tez görüb hürüşsünlər və kəndin adamlarını duyuc salsınlar..." Bu, bəsit uşaq düşüncələrindən daha çox müəllif arzularıdır. Bu parçada digər bir simvolik detal da diqqəti cəlb edir. Balaca qəhrəmanın yeni saldığı "kənddə" ilançayan, başqa həşəratlar yaşasa da, buraya heç bir xəter toxundururlar. Məntiq budur ki, erməni zəhərli həşəratlardan da qorxuludur. O, çapıb-talayır, yandırır, vıran qoyur...

Əsərdə Nəcəfin qarğı tütəyindən, buynuzlu qara qoçundan, qara malın ala cöngənini kəsildiyi yerə yığılıb nalə çək-məsindən, çoban itlərinin qadın xeylağına və uşağa toxunmamasından tutmuş alapaça madyana, sədəfli tufəngə qədər hər şey özündə simvolik yük daşıyır. Nəcəfin tütəyi hər dəfə səsləndikcə Köhnə Həsənlinin əbədi qövr edən dərđini dünyaya car çəkir, erməni vəhşiliyindən hüznü bir hekayət danışır...

Nəcəf həyatda çox şeyini itirib. Canını qurtarsa da, həyatının mənasını, sevincini, arzu və ümidlərini, sanki Köhnə Həsənli ilə birgə dəfn edib. Məşəqqətli bir ömrə boyunca əyən Nəcəfin təsəllisi balaca dostu ilə oxuduğu kitablar, qarğı tütək və bir də mehrini saldığı buynuzlu qara qoçdur. (Qara qoç həm də onun gələcək arzularının simvolidir. Axı, o, qara qoçun vasitəsilə özünə ayrıca sürü düzəltmək, əmisindən ayrılıb müstəqil yaşamaq arzusunda yadı.) O, təcridən bu sevincini də itirməyə başlayır. Qara qoç qonşu kənddən gəlmiş nalbənd Mikirtçı üçün kəsilir. Bəli, Nəcəfin ata-anası, bacı-qardaşı, kənd-kəsəyi, taleyi, gələcəyi, arzu və ümidləri kimi qara qoçu da erməni qurbanı olur. Bundan sonra Həsənliyə məktəb olmadığından balaca dostu onu tərk edib atasının kəndinə gedir. Bundan sonra Nəcəf yenə dəm verir qarğı tütəyə... Demək, Nəcəf təklyə, tənhalığa məhkumdur.

(ardı gələn şənbə sayında)

Vilayət QULİYEV

Məğlubiyyət və qaçış

General Denstervil və Sentrokaspi hökuməti Azərbaycan-türk hərbi birləşmələrinin həlledici zərbəni nə zaman endirəcəyini dəqiq bildirdilər. Sentyabrın 12-də Qafqaz İslam ordusundan qaçan ərəb əsilli fərari komandanlığın planlarını açmış, iki gün sonra, səhər saatlarında hücum başlanacağını xəbər vermişdi.

Təbii ki, ərəb əsgər hücumun detallarından, əsas zərbənin hansı istiqamətdən endiriləcəyindən xəbərsiz idi. Onun ehtimalına görə türklər sol cinahdan hücumu keçə bilirdilər. İstənilən halda həm sol cinahın, həm də bütünlükdə 12 mil uzunluğundakı cəbhə xəttinin möhkəmləndirilməsi üçün qiymətli vaxt əldə edilmişdi. Satqının gətirdiyi xəbər başqa cəhətdən də qiymətli idi. Denstervilin əmri ilə sentyabrın 13-də polkovnik Raulinson öz dəstəsi ilə Lənkərana yola düşməyi planlaşdırırdı. İngilis əsgərləri avtomobillərlə Muğan çölündən keçərək Qafqaz İslam ordusunun arxasına çıxmalı və bütün nəqliyyat yollarını, ilk növbədə isə Kür üzərindəki yeganə dəmir yol körpüsünü dağıtmalı idilər. Generalın yazdığına görə əməliyyat son dərəcə dəqiq hazırlanmışdı. Lakin əsas hücumun vaxtı dəqiqləşdiyindən yürüş təxirə salındı. Polkovnik Raulinsonun dəstəsi də şəhərin müdafiəsinə cəlb olundu.

Sentyabrın 9-dan Biçeraxovun Petrovskdan (Mahaçqala - V.Q.) göndərdiyi qüvvələr də gəlməyə başlamışdı. Onların sayəsində bir neçə gün ərzində Bakı qoşunlarının sayı təxminən 500 nəfər artmışdı. Üstəlik, əlavə 10 pulemyot gətirilmişdi. Yerli döyüşçülərlə müqayisədə Biçeraxovun adamları daha ciddi nizam-intizam və savaşa təcrübəsinə malik idilər.

Nisbi sakitliyin hökm sürdüyü 5-12 sentyabr günlərində "Bakı qoşunu" ingilis zabitlərin rəhbərliyi altında aramsız təlim keçmişdi və Denstervilin etirafına görə, "qısa müddətdə heyretətamiz irəliləyiş əldə olunmuşdu". "Hərbi sursat təchizatı əla vəziyyətdədir. Eyni sözləri pulemyotlar və artilleriya bərsində də demək mümkündür. İndiki ehtiyatlar altı ay sonraya da kifayət edər" - deyərək Denstervil sentyabrın 12-də gündəliyində yazmışdı.

Əvvəldə də qeyd olunduğu kimi, mövqə üstünlüyü tamamilə Britaniya-Sentrokaspi alyansının tərəfində idi. Onlar dəniz yolu ilə Ənzəli və Lənkəranda ərzaq, habelə silah-sursat gətirirdilər. Yüksəklikdə yerləşmələri Bayıl, Qurd qapısı və Biləcəri istiqamətlərindən üzə yuxarı irəliləməli olan türk əsgərlərini asanlıqla hədəfə almalarına imkan yaradırdı. İsti hava şəraitində içməli suyu qazanlarla Yevlaxdan gətirən Qafqaz İslam ordusundan fərqli olaraq Bakının bütün maddi və texniki resurslarından yetərincə yararlanırdılar.

(Əvvəli ötən şənbə saylarımızda)

Britaniya generalının

(Bakının azad edilməsinin 94 illiyinə həsr olunur)

Müasir silah və avadanlıq baxımından da Bakı qoşunları üstün vəziyyətdə idi. Onların sərəncamında iki hidroplan, iki döyüş təyyarəsi, altı zirehli maşın vardı. Avtomobil rotasına markiz d'Albitsi rəhbərlik edirdi. Hücum ərəfəsində hidroplanlar aramsız kəşfiyyat uçuşları keçirirdilər. Doğrudur, Denstervilin yazdığına görə, sentyabrın əvvəllərindəki küləkli hava şəraiti aviasiyadan yetərincə yararlanmağa imkan verməmişdi. Lakin bütünlükdə, yüksək səviyyəli təchizat müəyyən psixoloji üstünlük yaradırdı.

Həlledici məqamda general Denstervil yenidən Bakıda özünün rəhbərliyi ilə Müttəfiq dövlətlərin təmsilçilərindən ibarət hökumətin qurulması, bütün mülki və hərbi rəhbərliyin həmin quruma verilməsi ideyasına qayıtmışdı. "Ordu, donanma və şəhər əhalisi diktatorların fəaliyyətsizliyini görərək narazılıqlarını açıq şəkildə bildirməyə başlamışdılar. Mövcud hökumətin devrilməsi və bütün hakimiyyət institutlarının ingilislərə verilməsi tələbləri daha güclü xarakter almışdı" - deyərək o, gündəliklərində məmnunluqla yazırdı. Hətta cəmiyyətin kiçik bir kəsimi arasında yayılan əhval-ruhiyyənin mövcudluğu müstəmləkəçilik ruhunda böyümüş Denstervilin heysiyyətinə oxşayırdı. Amma yaranmış şəraitdə bunun mümkün olmadığını təbii ki, həmişədən yaxşı özü başa düşürdü.

Sentyabrın 13-də komanda heyətinin tərkibi dəqiqləşdirilmişdi. Bakının müdafiəsinə general Dokuçayev, "Densterfors" hissələrinə polkovnik Keyvord rəhbərlik edirdi. Qərargah rəisi polkovnik Stoks idi. Hərbi əməliyyatların gedişini "Prezident Kryuger" gəmisindəki qərargahından izləyən Denstervil baş komandanla, "diktatorlarla" və "müdafiə naziri" Baqratuni ilə davamlı telefon əlaqəsi saxlayırdı. Müdafiə döyüşləri aparmamaq, şəhər ətrafındakı yüksəkliklərin yaratdığı əlverişli mövqələrdən istifadə edərək türkləri bir qədər yaxına buraxmaq, sonra isə mütəşəkkil hücumla onları geri oturtmaq qərara alınmışdı.

Qafqaz İslam ordusunun həlledici hücumu ərəb fərarinin də dediyi kimi, sentyabrın 14-də, səhər saat 4-də başlandı. Güclü artilleriya hazırlığından sonra Azərbaycan-türk birlikləri şəhərin əsas girişi - Qurd qapısı istiqamətində hücumu atıldı. Səhər saat 8-də artıq döyüşün və Bakının taleyi həll olunmuşdu. Denstervilin telefonla aldığı ilk məlumat məğlubiyyət xəbəri idi: "İlk telefon zəngi ümidlərimizi duman kimi dağıtdı. Bildirilir ki, döyüş artıq başa çatıb, qalib türk əsgərləri heç bir müqavimətlə üzləşmədən mütəşəkkil dəstələrlə şəhərə doğru irəliləyirlər".

Qafqaz İslam ordusunun məhz Qurd qapısı istiqamətində uğur qazanması Bakı qoşunları arasında güclü qorxu əhval-ruhiyyəsi yaratmışdı. "Cəbhənin ən möhkəmləndirilmiş hissəsinin belə asanlıqla düşməyə təslim olması ağlasığmaz iş idi, - deyərək Denstervil yazırdı. - Üstəlik də buradakı hərbi hissələr gözlənilən hücumla bağlı əvvəlcədən xəbərdar edilmişdi. Lakin ağlasığmaz görünməyindən asılı olmayaraq fakt faktlığında qalırdı. Böyük üstünlüyə ma-

General Lionel Çarlz Denstervil

lik olsa da hücum başlayan kimi darımağın edilən belə ordu ilə nəyəsə ümid bağlamaq mümkün deyildi". Ona görə də, ilk sarsıdıcı zərbədən sonra Denstervil artıq vəziyyəti düzəltmək deyil, öz əsgərlərini mümkün qədər tez və az itki ilə təhlükəli mövqələrdən çıxarmaq barəsində düşünməyə başlamışdı.

Lakin yazdığına görə, avqustun 5-də olduğu kimi yenə də möcüzə baş verəcəyini də istisna etmirdi. Çünki Qafqaz İslam ordusunun piyada və süvari hissələri Qurd qapısı yüksəkliyini ələ keçirsələr də, hələ artilleriyanı gətirmək mümkün olmamışdı. Odur ki, türklər müəyyən tərəddüd içərisində idilər, qısa müddətli mövqə döyüşünə hazırlaşaraq gözləmək məcburiyyətində qalmışdılar. Şəhər müdafiəçilərinin qəfil və uğurlu əks hücumu vəziyyəti əsaslı şəkildə dəyişdirə bilərdi. Denstervil yoldaşları ilə ən çətin maneəni dəf edən türk əsgərinin dayanmadan birbaşa şəhər üzərinə gəlməməsinə özünün 900 döyüşçüsünün və yardıma gələn Biçeraxov əsgərlərinin xidməti sayırdı.

Saat 11-də Qafqaz İslam ordusu artıq Bakı ətrafındakı yüksəkliklərin hamısına nəzarət edirdi. Şəhərə ziyan yetirməmək üçün artilleriyadan o qədər də geniş istifadə olunmurdu. Yalnız "Densterfors" qərargahının yerləşdiyi "Metropol" oteli intensiv atəş altında saxlanırdı. Saat 11-də baş komandan Dokuçayevin qərargahına gələn Denstervil burada tam bir çaşqınlıq və xaos əhval-ruhiyyəsinin hökm sürdüyünü görmüşdü. Rastlaşdığı mənzərə onda öz əsgər və zabitlərinin dərhal Bakıdan çıxarılması qənaətinə daha da qüvvətləndirmişdi.

Lakin bu barədə müttəfiqlərini - Sentrokaspi hökumətini yalnız saat 16-da məlumatlandırmışdı. Çünki həmin vaxt yerli hərbi hissələr də nizamsız halda döyüş mövqələrini buraxaraq qaçmağa başlamışdılar və artıq heç bir qüvvənin şəhərin süqutunun qarşısını ala bilməyəcəyi aşkara çıxmışdı. Denstervil atacağı addımın riskini yaxşı anladığından bir müddət tərəddüd keçirmişdi. Məğlubiyyətdən quduzlaşan "diktatorlar" silahı müttəfiqlərinə qarşı çevirə bilirdilər. Digər tərəfdən, son ana qədər vəziyyətin dəyişəcəyinə inamını da itirmirdi. Gözlənilməz bir möcüzə nəticəsində türklər geri oturdulsa, tələsik qərar onu qalib statusundan məh-

rum edə bilərdi.

Sonda sağlam düşüncə və hərbiçiyə soyuqanlılığı üstün gəlmişdi. Denstervilin qısa məktubla "diktatorların" yanına göndərdiyi şəxsi yavəri kapitan Brey Bakının "bir saatlıq xəlifələrini" başlarını itirmiş vəziyyətdə, əndişə içərisində tapmışdı. Onlar hətta məsələnin mahiyyəti ilə maraqlanmadan ingilislərə istədikləri kimi hərəkət etməyi məsləhət görmüşdülər. Hər halda ingilis generalının versiyası belədir. Şübhəsiz, burada çətin saatda qaçması ilə bağlı hərəkətlərinə mənəvi haqq qazandırmaq istəyi də diqqətdən qaçırılmamalıdır.

İngilislər şəhərdən təxminən 1300 nəfər təxliyə etməli idilər. Eyni zamanda silah və sursat ehtiyatının mümkün qədər çox hissəsini özləri ilə götürməyi planlaşdırırdılar. Yaralıları, xəstələri, arxa işlərdə çalışan heyət üzvlərini aparan "Kursk" və "Abo" gəmiləri axşam qaranlığı düşdükdən sonra Bakı limanından Ənzəliyə yol almışdı. Onlara sadəcə yaralı daşıdıqlarını əsas götürərək sahil mühafizə xidmətinə və gözətçi gəmilərə heç bir müqavimət göstərməmək təlimatı verilmişdi. Həmin saatlarda Qafqaz İslam ordusu şəhərin girişində döyüşlər apardığından bir manevrin qarşısını almaq mümkün olmamışdı.

Denstervil neft mədənlərini partlada bilməmişdi. Yaxud da sadəcə buna cəsarəti çatmamışdı. Amma özü ilə gətirdiyi hərbi texnikanın türk əsgərlərinə və gələcək Azərbaycan ordusuna çatmaması qayğısına qalmışdı. Onun tapşırığı ilə hidroplanlar, zirehli döyüş maşınları, habelə Ənzəlidən gətirdikləri 30-dan artıq "Ford" avtomobili yararsız halda salınmışdı. Polkovnik Raulinsonun komandası altındakı "Erməni" adlı 200 tonluq gəmi istifadə olunmamış silah-sursatı, habelə mənşəyi bilinməyən digər yükləri Ənzəliyə aparmışdı.

On dörd saatdan çox çəkən döyüş yalnız axşam qaranlığının düşməsi ilə səngimişdi. "Densterfors" hissələri əvvəlcədən hazırlanmış plan əsasında daldalandıqları, yaxud epizodik müdafiə döyüşləri apardıqları mövqələrdən limana çəkilməyə və "Prezident Kryuger" gəmisinə yüklənməyə başlamışdılar.

"Diktatorlar" yalnız bu zaman ingilislərə hərəkət sərbəstliyi verməkdə tələdiklərini anlamışdılar. Denstervilin yazdığına görə gün ərzində onların əhvalı ön atəş xəttindən aldıkları xəbərlərə və şəhərin bombardman edilməsinə görə tez-tez dəyişilirdi. Əsgərlərinin qaçdığını eşidəndə, yaxud yaxında top mermiləri partlayanda başlarını itirir, nisbi sakitlik yarananda, yaxud hansısa nöqtədə türklərin durdurulduğunu biləndə isə cəsarətlənirdilər.

Görünür, döyüşün səngiməsi və Qafqaz İslam ordusunun hələlik şəhərə daxil olmaması "diktatorların" ürəyində yenidən ümid qığılcımları alovlandırmışdı. Təxminən saat 22 radələrində Lyamlin və Sadovski limana gələrək Densterville təcili görüş istəmişdilər. "Bakı hökuməti" adından danışan Sadovski türklərin hələ şəhərə girmədiklərini və yerli qüvvələrin mübarizəni sona qədər davam etdirmək əzminə olduqlarını bildirmişdi. Belə həlledici məqam-

Bakı gündəlikləri

Türk şəhidlərinin şərəfinə ucaldılmış abidə

da müttəfiq ingilislərin geri çəkilməsi xəyanət kimi qiymətləndirilmişdi. Denstervildən dərhal öz əsgərlərini döyüş mövqelərinə qaytarmaq tələb olunmuşdu. "Diktatorlar" əks-təqdirə çox ciddi tədbirlərə əl atacaqlarını bəyan etmişdilər.

Qısa cavab sözündə ingilis generalı yerli hərbi hissələrin yararsızlığı, döyüşün bütün ağırlıq və məhrumiyyətlərinin "Densterfors"un üzərinə düşməsi ilə bağlı əvvəlki məlum iddialarını təkrarlamış, əsgərlərinin həyatını təhlükəyə atmayacağıni və dərhal Ənzəliyə hərəkət edəcəyini bildirmişdi. "Əgər belə olsa, donanmamız sizə atəş açacaq və gəmilərinizi batıracaq"-deyə Sadovski Denstervilin qərargahını tərk etməmişdən əvvəl müttəfiqini hədələmişdi.

Lakin özləri də "çamadan əhval-ruhiyyəsində" olan "diktatorlar" təhdidlərini yerinə yetirə bilməmişdilər. Limanın qurtaracağında gözetçi gəmi ilə xırda insidenti çıxmaq şərti ilə 800 nəfərdən çox ingilis döyüşçüsü apararı "Prezident Kryuger" heç bir ciddi maneə ilə üzləşmədən sentyabrın 14-dən 15-nə keçən gecə saat 1 radələrində Bakı buxtasını tərk etmişdi.

Sentyabrın 15-də səhər saatlarında müzəffər Qafqaz İslam ordusu artıq Azərbaycan Cümhuriyyətinin paytaxtı statusu qazanan Bakıya daxil olmuşdu. Osmanlı imperiyasının hərbi naziri Ənvər Paşanın bu münasibətlə Şərqi Orduları Qrupu komandanı Xəlil Paşaya və Nuri Paşaya göndərdiyi teleqramda deyilirdi:

"Böyük Turan imperiyasının Xəzər kənarındakı zəngin bir məkanı olan Bakı şəhərinin fəthi xəbərini böyük şadlıqla qarşıladım. Türk və İslam tarixi sizin bu xidmətinizi unutmayacağıdır. Qazılarımızın gözlərindən öpürəm, şəhidlərimizin ruhuna fatihə ithaf edirəm".

Bakıda ingilis obelişki

Sentyabrın 17-də Azərbaycan Cümhuriyyəti hökuməti xüsusi qatarla müvəqqəti paytaxt Gəncədən Bakıya gəldi. Bakının azad edilməsi milli dövlətçiliyimizə cəhanşümul töhfə oldu. XX əsr Azərbaycan tarixinin bu ən diqqətəlayiq səhifəsi Azərbaycan və türk əsgərinin qanı ilə yazıldı.

Beləliklə, "Densterfors" üzərinə qoyulan əsas vəzifənin - Bakıda Britaniya nəzarətinin təmin olunması işinin öhdəsindən gələ bilmədi. Əvvəldə də qeyd etdiyim kimi, istər gündəliklərində, istərsə də "Densterfors"un macərələri" kitabında Denstervil dəfələrlə özünün və əsgərlərinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmişdi. Lakin ge-

neralın bəzi silah yoldaşları belə düşünmürdülər. "Densterfors"un tərkibindəki kanadalı hərbiçilərin komandiri, polkovnik-leytenant Varden Bakı məğlubiyyətindən bir neçə gün sonra gündəliyində gizlətmək istəmədiyi istehza hissi ilə yazırdı: "Öz işinin öhdəsindən gələ bilməyənlərin hamısı kimi Denstervilə də tam general rütbəsi, Britaniya imperiyasının cəngavəri adı verilməli, sonra da sakitcə bir tərəfə atılmalı, unudulmalıdır".

Sentyabrın 16-da Denstervil Bağdada dönməsi ilə bağlı teleqram aldı. "Özümü incidilmiş saymıram, - deyə həmin gün o, gündəliyində yazmışdı. - Hərbi nazirliyin və Bağdadın süstlüyünə, səhvlərinə baxmayaraq

çətin şəraitdə əla iş gördüm, boş yerdə çox yaxşı nəticələrə nail oldum. Görünür, teleqramlarımdan sonra təleyimi yüngülləşdirmək və mənə hərbi məhkəmə ilə təsir göstərməkdən başqa yolları qalmamışdı". Bu sətirlərdən Britaniya hökumətinin "Densterfors"dan narazı, Denstervilin isə çox razı qaldığı aşkara çıxır.

Britaniyalıların Bakı döyüşlərindəki itkisi yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, 180 nəfər olmuşdu. 4 ingilis hərbiçisi isə əsir götürülmüşdü. Onların Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulana qədər Bakıda qaldıqlarını təxmin etmək mümkündür. Çünki Azərbaycan SSR XKS sədri N.Nərimanov 1921-ci ildə həmin ingilis əsirlərini İstanbuldakı Britaniya komandanlığı tərəfindən Malta adasına sürülən köhnə əqidə dostu Əhməd Ağaoğlu ilə dəyişdirmək istəmişdi.

Həlak olmuş ingilis əsgərləri Dağüstü parkda, indiki türk şəhidliyindən bir az aşağıda dəfn edilmişdi. İncəsənət Muzeyinin yaxınlığındakı "İngilis bağı" da çox güman ki, "Densterfors"la bağlıdır. 2002-ci ildə ölkəmizdəki Böyük Britaniya səfirliyi ingilis hərbiçilərinin məzarı üzərində onların ad və soyadlarının yazıldığı obelisk ucaltmaq, daha doğrusu, mövcud obeliski yeniləmək fikrinə düşmüşdü. Lakin səfirliyin təşəbbüsü ictimaiyyətin kəskin etirazı ilə qarşılanmışdı. Bunun da səbəbini anlamaq çətin deyildir. Çünki həmin ingilislər Bakının azadlığı deyil, işğal altında qalması naminə öz həyatlarını

dan keçmişdilər.

Britaniya missiyasının sağ qalan döyüşçülərinə gəldikdə isə, Hərbi nazirliyin qərarı ilə 1918-ci il sentyabrın 22-də "Densterfors" ləğv edildi. Onun şəxsi heyəti müxtəlif hərbi hissələr arasında paylaşırdı. Oktyabrın 19-da Denstervil Bağdaddan İngiltərəyə dönməsi ilə bağlı əmr aldı. Növbəti ay isə yenidən Hindistana qayıtmalı oldu. "Tarixin ən böyük savaşı" adlandırıldığı Birinci Dünya müharibəsinin başa çatmasını da noyabrın 12-də burada, Pəncabda eşitdi.

Bakını isə həyatının sonuna qədər unuda bilmədi...

**Avqust-sentyabr, 2012-ci il
Budapeşt-Bakı**

“Fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi” istiqaməti üzrə

Açıq cəmiyyət və mətbuat

Tofiq YUSİFOV

(Əvvəli 18 oktyabr sayımızda)

İKT-nin geniş tətbiqi nəinki açıq cəmiyyətin formalaşması prosesini sürətləndirir, ictimai, siyasi, sosial-mədəni həyatın bütün sahələrində aşkarlığı bərqərar edir və bununla da cəmiyyətin üzvlərinin hökumətin fəaliyyətini izləmək və onun şəffaflığının əsasının qoyulması prosesinə misilsiz kömək göstərir.

Lakin bütün bunlarla yanaşı, milli və beynəlxalq səviyyədə “elektron” inkişaf sahəsində AzİP-in forumları və cəmiyyətimizin bütün sahələrini əhatə edən kompyuter inqilabı mütərəqqi nəticələrlə yanaşı, bir sıra neqativ hallar da yaradır. Təəssüf ki, kompyuterin məişətimizə daxil olması həm də kompyuter texnologiyaları sahəsində yeni tipli cinayətlərin yaranması ilə nəticələndi.

2000-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində “Kompyuter informasiyası sahəsində cinayətlər” adlı fəsil də daxil edildi (271 -ci maddənin 27-ci fəslə). Beynəlxalq praktikada qəbul olunmuşdur ki, ümumi cinayətkarlıq strukturunda başqa cinayət növləri ilə (xüsusilə də başqasının mülkiyyətinə qəsd ilə bağlı cinayətlərdə) müqayisədə o qədər də böyük çəkiyə malik olmayan kompyuter informasiyası sahəsindəki cinayətlər təkə ayrı-ayrı elektron-hesablayıcı texniki istifadəçilər üçün deyil, eyni zamanda bütövlükdə ayrı-ayrı ölkələrin milli təhlükəsizliyi üçün də real qorxu yaradır. Təkcə ona görə ki, bu cür cinayətlər getdikcə daha çox transmilli mütəşəkkil xarakter alır və onun vurduğu ziyanı bəzi hallarda hesablamaq belə mümkün olmur.

Kompyuterlərlə, yeni elektron yayım və informasiya vasitələri ilə bağlı cinayətlərin geniş yayılması, həmçinin onların sayının artması məhz elmi-texniki tərəqqi ilə - inkişaf etməkdə olan obyektiv proses vasitəsi ilə təmin edilir. Bu proses hesablayıcı informasiya texnikasının günbəgün təkmilləşdirilməsi, kompyuter və elektron şəbəkələrinin tətbiqi sahələrinin durmadan genişlənməsi, o cümlədən internet-dünya qlobal informasiya şəbəkəsinin istifadəsi ilə bağlıdır.

Açıq cəmiyyətin dəfələrlə toxunduğumuz təməl prinsipləri bəşəriyyətin inkişafının hökmən bir mərhələyə gəlib çatacağını labüd edir. Qanunların

sanballı uğurunu xatırlamaq qeyri-mümkündür və belə vəziyyətdə müxalifət mətbuatını təmsil edən tanınmış həmkarımızın “heç kəs bizim müxalifətçilərdən popperşunas olmağı gözləmir” fikri ilə razılaşmamaq olmur. Ən yaxşı halda isə, müxalifətin hakimiyyətə gəlmək üçün istifadə etdiyi populist şüarlar, proqramlar və ideyalar iqtidar tərəfindən preventiv üsul və metodlarla “mənimsənilib zərərsizləşdirilir” və son nəticədə müxalifət hər şeyi yenidən başlamalı olur. Həmin illərin mübarizə metodlarını dövrün salnaməsinə çevirən mətbuatda - istər iqtidar, istərsə də müxalifət mətbuatında- emosional və bir çox hallarda mövcud reallıqlara axıra qədər adekvat olmayan şəkildə işıqlandırılmışdır. Dəfələrlə vurğuladığımız kimi, bu mübarizəni media ilə hakimiyyətin mübarizəsi, yoxsa medialararası “savaş” kimi dəyərləndirmək kifayət qədər çətinidir.

Hər bir demokratik ölkədə açıq cəmiyyətin başlıca şərtinin, “vizit kartı”nın vətəndaş həmrəyliyinə sınılanmış formasının məhz konkret cəmiyyətdə ictimaiyyət, müxtəlif əhali təbəqələri, “üçüncü qüvvə”, müxalifət, qeyri - hökumət təşkilatları ilə iqtidar nümayəndələrinin dialoqlarının olmasını xüsusilə vurğulamışıdır. Bir çox hallarda qısaca olaraq “iqtidar - müxalifət dialoqu” kimi dəyərləndirilən bu məzakirələrin keçirilməsində əsas məqsəd cəmiyyətin aparıcı qüvvələri ilə iqtidar münasibətlərinə ümumi qiymət vermək, ölkə qarşısında duran tələpklü problemlər barədə fikir mübadiləsi aparmaq, bir sözlə, bir sıra konseptual məsələlər üzrə mövqeləri yaxınlaşdırmaq cəhdləri idi.

Tarixə nəzər saldıqda, Azərbaycanda 1991-2004 - cü illər ərzində iqtidar- müxalifət münasibətlərinin heç də ideal səviyyədə olmadığını, hər iki tərəfdən total rəqabət, hətta qaydasız mübarizə variantlarının işə salındığını və ikinci tərəfin bir çox hallarda birincilərə uduzduğunu adi göz və məntiqə də yəqin etmək çətin deyildir.

Iqtidar - müxalifət münasibətləri mətbuat müstəvisində: sosial-siyasi debatlarda mətbuat kütləvi arena rolunda

... Azərbaycanda demokratiyanın mövcudluğunu hətta ölkəmizin bədxahları belə inkar edə bilməzlər. Amma bu faktı etiraf etmək məcburiyyəti qarşısında qalanlar bəzən, nədənsə, bugünkü geniş hüquq və azadlıqlar sisteminin yaranmasında təkə “cinayətimiz - məğlubiyətimizdir” deyən müxalifətin mübarizəsini görür və bu zaman iqtidarın səylərini və xoş məramını “unudurlar”.

Ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra keçən illər ərzində müxtəlif daxili və xarici maneələrlə üzleşmişdir. Bu maneələrin yaranmasında səriş-təsiz, sivil mübarizə metodlarını kifayət qədər mənimsəmiş müxalifətin, daha doğrusu, onun səbatsız və geniş vətəndaşlıq mövqeyindən deyil, korporativ maraqlardan çıxış edən hissəsinin də müəyyən rolu olmuşdur.

Müxalifət hər bir ölkənin demokratiya göstəricisi, açıq cəmiyyətin ayrılmaz elementi və tərkib hissəsidir. Lakin 1993-2004-cü illərin mətbuat tarixini, bu dövrdə ölkənin siyasi kullarlarında gedən müxtəlif xarakterli mübarizəni izlədikcə, müxalifətin strateji və taktiki fəaliyyət prinsiplərinin bəsitliyinə heyrət etməmək olmur.

Bu illər ərzində müxalifətin və ya üçüncü qüvvənin hansısa qələbəsinə,

rumun xronoloji aspektinə nəzər salmaq gərəkdir.

Azərbaycanın müstəqilliyi və tərəqqisi uğrunda mücadilədə şəxsiz xidmətləri olan Ə. Elçibəy praktikdən daha çox romantik, idealist bir nəzəriyyəçi idi. Onun dövlətçilik haqqında düşüncələri və siyasəti müəyyən qeyd-şərtlərlə daha çox inkişaf etmiş Avropa ölkələrinin demokratik rejimləri üçün yararlı idi və keçid dövründə olan, xarici təcavüzə məruz qalan, zorla münafişəyə sürüklənən bir dövlət üçün yetərli deyildi. Digər tərəfdən, Əbülfəz Elçibəy özünün demokratik ruhuna, söz və media azadlığına sonsuz rəğbət və dəstəyinə rəğmən, mətbu sözün qüdrətini, onun danılmaz gücünü layiqincə dəyərləndirə bilmirdi. Ən əsası, o, azad həyat quruculuğunda, yeni ictimai və siyasi şəraitdə mətbuatın nə qədər səfərbəredici gücə malik olduğunu təsəvvür etmirdi.

Ə. Elçibəyin və ondan əvvəl iqtidarı təmsil edən digər siyasi liderlərin əksinə olaraq, H. Əliyevin 1993-cü ildə yenidən hakimiyyətə dönərkən atdığı ən vacib və doğru addımlardan biri, sözün əsl mənasında, mətbuatla işləmək oldu. Onun hərtərəfli dəstəyi, nəzarəti və qayğısı ilə mətbuat cəmiyyətin arxasında sürünən bir təsisatdan, milyonları öz arxasınca aparmağa qadir olan nəhəng bir ideoloji və təşkilati silaha, “dördüncü hakimiyyət”ə çevrildi.

Azərbaycan dövlətçiliyi üçün həyəcanlı günlərdə, vətəndaş qarşılıqlılaşmasının, hakimiyyət çəkişmələrinin ən yüksək səviyyəyə çatdığı bir vaxtda məhz zəmanənin görkəmli siyasi və dövlət xadimi, dərin zəkaya, iti ağıla və analitik tefəkkürə malik Heydər Əliyev bəlkə də zərgər dəqiqliyi ilə hesablayaraq reallaşdırdığı “möcüzə” nəticəsində ölkəni düşdüyü çətin vəziyyətdən qurtara bildi.

H. Əliyevin siyasi fəhmi, hadisələri analiz etmək və onlardan düzgün nəticələr çıxarmaq və yaşadığı dövrdə çox-çox irəlini, gələcəyi dəqiq görmək və qiymətləndirmək bacarığı güclü şəkildə inkişaf etmişdi. O, hakimiyyətdə olduğu ilk illərdən səhvsiz olaraq demokratiya, plüralizm, söz və fikir azadlığı uğrunda mübarizədə mətbuatın nəhəng və əvəzolunmaz rolunu böyük dəqiqliklə müəyyənləşdirə bilmiş və ömrünün son günlərinə qədər bu iş üslubuna sadiq qalmışdı. Onun fikrincə, bəzi sahələrdə ifrat radikalizminə baxmayaraq, əsl müxalifət, real, konstruktiv opponent məhz müxalifət mətbuatı idi və məhz onlar demokratik dəyişikliklərə öz töhfəsini vermək iqtidarında idi.

H. Əliyevin mətbuatla təmasları, KİV-lə münasibətləri, keçirdiyi saysız hesabsız görüşləri - bir sözlə onun mətbuatla bağlı fəaliyyətinin bir hissəsi 4 cildlik böyük bir sənədlər toplusunda cəmlənmişdir.

www.kivdf.gov.az

ORALARDA KİMLƏR VAR: ORXAN ARAS

ORXAN ARAS A-dan Z-yə (1)

Müsaibədə yazarın üslubuna toxunulmayıb, sadəcə bəzi sözlər bizim türkcəyə uyğunlaşdırılıb.

ÜVERTURA

Bu fikirdə bir yanlışım olursa, məni bağışlasınlar: mənə dünya ədəbiyyatının çox böyük bir bölümünü QURBƏT VƏ YA BİZİMCƏ MÜHACİR ƏDƏBİYYAT deyərək ab-hava, bir moral, bir ovqat yaşamaqdadır və hətta türk şeirində və türk ədəbiyyatında QURBƏTÇİLƏR deyərək bir yaradıcı qurum, cərəyan da olmuşdur. Təbii ki, QURBƏT anlamında bir həqiqi ağırlıq qurbət və bir də ədəbi yaradıcıların içində yaratdığı bir QURBƏT anlayışı var. Məsələn: poetik desək Salyandan Bakıya gələn hər bir yaradıcı da, bəzən Bakını özünə qurbət kimi görə bilər. Amma bu qurbət təbii ki, nə Türk ədəbiyyatında QURBƏTÇİLƏRİN qurbətidir, nə də əsl anlamda desək, Qarsdan baş götürüb Almaniyaya gedən bir yazarın və bir insanın qurbət halinə oxşar. İkincilər daha dərin və daha acıdır. Bu anlamda Orxan Aras daha acı, iki qat bir qurbət içindədir: Orxan Aras "dədə yurdum Azərbaycandır" - deyir, Qarsa yerləşsələr də, bir zamanlar oranı da qurbət kimi görüb və o qurbətdən daha dərin olan bir qurbətə Almaniyaya üz tutub, yüzlərlə, minlərlə türk qurbətçisindən fərqli olan və bəlkə də onlardan biri olaraq tamam başqa bir dadda həyat yaşayır. Almaniyada da Azərbaycan sevdasından əl çəkmir və bu dərdin ucbatından da iki kitab yazır həmin mövzuda: AZƏRBAYCAN DAVAMIZ VƏ QARABAĞ MÜBARİZƏMİZ. Təbii ki, indicə oxuyacağınız sorğuda bəlkə də Azərbaycan teması ilə bərabər, iki qurbət çəkən bir insanın dərdli ürəyinin səsini eşitmək və bu ağırı daşıyan ürəyin tabına dözməyin zorluğu var.

-Azərbaycanla ilk tanışlığınız : Azərbaycan sözünü nə zaman eşitmisiz və azəri, azərbaycanlı, azərbaycançılıq, azəri türkü terminlərinə qarşı münasibətiniz?

-Dünyaya gözlərimi açar-açmaz anam mənə Azərbaycan laylaları oxumuş. Mahnılar, dəstanlar, nağıllar ürəyimi minbir rəngə boyamış. İllər sonra Almaniyada "Ayrılığın Rəngi Hüzün" kitabım çıxdığında türk və alman oxucuların ən çox soruşduqları şey, dilimdən səhifələrə tökülən o mahnıların, nağılların, laylayların rənglərin hardan gəldiyi idi. O rənglər Azərbaycanın rəngiydi.

Bilirsiniz bizim iğdir bölgəsində yaşayan insanlar çoxu Azərbaycan türkləridir. Mənim doğduğum köyün adı Quzuguçdür. Türk tarixçisi Pof. Dr. Faruk Sümərə görə Quzuguçlilər Oğuzların Bozoq qolunun Bayat boyuna mənsubdurlar və 1570-ci

illərdə Azərbaycandan Anadoluya köç etmişlər. Bir qismi İğdir, bir qismi da Ankara və Kayseri tərəfində yaşamaqdadırlar. Anadoludakı Quzuguçlilərin təxminən sayı 250 mindir.

Quzuguçdən köyü sizin Salyanın bir köyü kimi və Azərbaycandakı bütün nağıllar, mahnılar, dəstanlar olduğu kimi eynən bizdə də danışılır və eşidilir. Köydəki yaşlıların Quzey Azərbaycanda akrabaları vardı və bizlər hey ayrılıq mahnıları və həsrət üçün tökülən gözyaşları arasında böyüdük.

Oxuduğum müəllim məktəbində məni hərəkətə Azərbaycan türkü olaraq tanıyırdı və mən bundan qurur duyardım, sanki özümü Füzulinin gerçək varisi olaraq görürdüm. Məktəbdə nə zaman şeir gecələri olsa mənə, "Azərbaycanlı, qalx, şeir oxu!" - deyirdi. Qalx, Azərbaycanlı ləhcəsində şeirlər oxuyurdum. Şeirlər Əlmas Yıldırım və

ya Ahmet Cevattan olurdu. Onlarla bağlı kitabları sanki müqəddəs kitablar kimi saxlardıq.

Böyüdükcə Azərbaycanla bağlı kitablar əlimə keçdi və bu barədə bilgilərimi daha da artırdım. Türkiyədə nə yazıq ki, kiril əlifbasını oxuya bilmirdim. 15 yaşındaydım və kiril əlifbasını öyrənmək istədim. İğdirə Zeynalabidin Makas adında bir ədəbiyyatçı vardı. Kiril əlifbasını öyrənmək üçün günlərcə onu gizlin-gizlin təqib etdim və bir gün utana-utana yanına gedib kiril əlifbasını öyrənmək istədiyimi söylədim. Məni evinə götürdü. İlk dəfə tarı onun evində gördüm. Mənə kiril əlifbasını öyrətdi və bir kitab verdi. Kitab Fərman Kərimzadə adında bir yazıçının "Qarlı Aşırım" romanıydı. Romanı Muallim məktəbinə götürdüm. Aşaqları yataqxanədə arkadaşlarla toplanır, kitabı oxuyardıq. Daha doğrusu, mən oxuyurdum onlar da dinləyirdilər. Kitabın bir yerində Kərbəlayı İsmail həmilə gəlinini götürür düşməninə əmanət edər. O bölümü oxuyarkən hamımız çocuklar kimi hönkür-hönkür ağlamışdıq. Atalarımızda olan mərtlik, dürüstlük, namus və cəsarət bizi çox etkilemişdi. Bax Türklük budur, demişdik. Zaman keçdikcə Ankarada mərhum Rəsulzadənin qurduğu Azərbaycan deməyi və onları üç ayda bir çıxarıqları dərji ilə tanış olduq. O dərji bizim üçün ayrı bir məktəb oldu. Bütün Azərbaycan klassiklərini və gerçək qəhrəmanlarını o dərjiden öyrəndik.

Daha sonralar yeniyetmə ikən Nəbi Xəzri və Bahtiyar Vahapzadəyə məktublar yazmış və cavablarını almışdım. O məktubları hələ də saxlayıram.

İkinci sualın cavabına gəlin... Birisi özünə Azərbaycanlıyam deyərək özünü daha yaxşı ifadə edir və bundan mutlu olursa nə deyər bilərəm ki? Mənə, atalar demiş, "Su axar və yatağını bulur" və gələcəkdə bütün terminləri yerli-yerinə oturacaq və Azərbaycan türkləri özlərini daha yaxşı ifadə edəcəklər.

Milli kimlik formalaşması o qədər asan olmur. Bildiyiniz kimi hələ Türkiyədə də kimlik problemi var. Azərbaycan yüzildən çox başqa bir millət hakimiyyəti altında yaşadı. Bu durum təbii olaraq onun ruhunda dərin izlər buraxdı. Bu izləri silmək heç də asan bir şey deyil. Amma zaman keçdikcə insanlar kim olduqlarını öyrənəcəklər. Bunu heç bir qüvvə əngəlləyə bilməz.

"Didərinlər" isimli bir kitab oxumuşdum. Orda Ermənistanda yaşayan biri belə bir əhvalat yazmışdı. Deyir, biz erməni çocukları oyna-gülərdik. 24 aprelde onlar bizimlə oynamağa gəlməzlər. (Cəhənnəmə gəlsinlər!!!!!! Tofiq Abdin). Bir gün dostlarımdan birindən sordum, dedi ki, atam dedi onlar türkdür bizləri qırımlar onlarla oynama... (BELƏ BİR OLAY MƏNİM BAŞIMA GƏLMİŞ. SOVET DÖVRÜNDƏ YURMOLADA AİLƏVİ DİNCƏLƏRKƏN MƏNİMLƏ QONŞU OLAN BİR ERMƏNİ YAZARIN

Tofiq ABDİN,
abdin41@mail.ru
tofigabdin.com

USAQLARI EYNƏN DEMİŞDİLƏR : ATAMIZ DEYİR ONLAR TÜRKLERDİR, ONLARLA OYNAMAYIN. BƏLKƏ DƏ ORXAN BƏY BUNU MƏNDƏN EŞİTMİŞ, HEÇ OXUMAMIŞ.) Mən həmin atamın yanına getdim və soruşdum, dedim ata Türklər kimlərdir? Atam dedi ki, bax o Ağrı dağının ardındakı xalq türklərdir. Düşünün, düşmənin kim olduğunu bilir, amma sən özünü kim olduğunu bilmirsən. Bu necə böyük bir faciədir. Amma şükür ki, indi gənclərin çoxu kim olduqlarının fərqindədirlər.

-Danmayaq ki, sizin 90-cı illərdə buraya gəlməyinizlə, indiki zamanda gelişinizdə ayrı bir dad var. Və mənə sizdə gəlməyinizdən bir dost və sıradan Almaniyada yaşayan türk olaraq baxılırsınız.

Bunu necə dəyərləndirirsiniz?

Təbii ki, doxsanıncı illərdə fərqli bir həyəcan, fərqli bir duyğu vardı. Hər şeydən öncə milli məsələ vardı. 1990-cı ildə, daha Sovyetlər Birliyi dağılmadan Bakıya gelişimdə yol boyu ağlamışdım. Burda mənim ana dilim danışılırdı və doğuşdan biz bu yurdun həsrətini çəkmişdik. Bakıda nəfəs almaq, Xəzrin sahilində üfufə baxmaq mənim üçün müqəddəsdir. Tofiq abi, o vaxtlar dilimdə Əhməd Cavadın bir şeiri əzbədi:

**Yaxında didarın nəsib olmasa
Ümitsizlik məni düşürməz yasa
Alaraq əlimə demirdən əsa
Bir gün hüzuruna gələcəyim mən!**

Mən 1990-cı ildə Bakı Hava Limanına enərək bu şeiri mızıldandırdım və ağlayırdım. "Ustad Əhməd Cavad, gəldim hüzura, məzarında rahat uyu, - dedim. Gəncəçik bir çocukdum, amma gözümde qorxu yoxdu. Ürəyimdəki min illik həsrətə gəlmişdim buraya. Burdakı insanlar da həsrət içindəydilər, yaralıydılar. Heç tanımayanlar belə məni qucaqlayıb, ağlayıb, səmimiyyətlə evlərinə dəvət edirdilər.

İndi təbii ki, zaman dəyişdi, əksikliklərə rəğmən şükür ki, azad bir dövlətimiz var. İnsanların artıq fərqli dərdləri, fərqli baxışları, fərqli fikirləri var. Orxan Arasın artıq 1990-cı ildə gələn Orxan Aras olaraq görülməməsi ni də normal sayıram. Amma mən bir dəfə görüşdüyüm insanların xatirələrini ürəyimdə saxlıram və əsla unutmam. Rüstəm Behrudi ilə 1990-cı ildə bir dəfə görüşmüşdüm və hələ onu dostum olaraq qəbul edirəm.

ORXAN ARAS MONOLOQU:

Hər tanıtımda bir yanlışlığın olması təbii (yanılı) əslində. Mənə nəyə, haraya və necə baxdığımız önəmlidir. Əgər tanıda bilmək deyilsə o zaman belə deyim: Ucsuz-bucaqsız kimi görünən, hər köşəsində ayrı bir dad, ayrı bir rəng, ayrı bir gözəllik olan Anadolumuzun ən ucqar guşələrindən birində Qarsda dünyaya gəlmişəm. Doğduğumda qışın ən azığı çağıydı. Anamın ağılında sadəcə sancılar və çöldə dayanmadan yağın qar fırtınası vardı. Hansı ilin, hansı ayında və ya günündə doğduğum o fırtınaların küleyində sovrulub getmiş. İlk uşaqlıq, ilk həyəcan, ilk qorxu... Yoxsulluq, isə ayrı bir dərd... Tavanından qamışlar tökülən bir otaqlı, kərpicdən bir evin darlığında yaşamaq çabası... Çevrəsi uca dağlarla çevrili, torpaqları bərəkətli bir obanın min bir çeşid rəngləri anamın tərifsiz şəfqətiylə ruhuma işləmiş... Sonra ağıllar Heç bitməyən göz yaşları, acizlik, çarəsizlik və üsyan...

Dalbadal doğulub ölən uşaqlar... Mən ninnilərdən (laylardan) çox ağılların ürək yaxan hayqırıqları içində böyümüşəm. Bütün bunlar uşaq ruhumu elə dağlamış ki, özümü tanıyar-tanımaz evdən qaçdım. Hələ 8-10 yaşlarındaykən belə bütün günümü bağ-bağçada ağaclar altında keçirirdim. Məktəb illəri yuxu kimi... Bəlkə də beş yaşındaydım məktəbə gəldiyimdə. Oxumaq həvəsim hədsiz idi. Bəlkə də bu üzən məktəb illərimin beş ilini beş ulduzla bitirdim. Bu bir başarıydı mənim üçün. Orta məktəb illərim isə yalnızlıq və şəhərin haykıyışı ilə doluydu. Təsədüfən girdiyim Öyrətmen Okulunu (Müəllimlik Məktəbini) bitirdikdən bir neçə il sonra, Almaniyaya gəldim. Sanki içimdə bir inqilabın baş verdiyini anladım. Fərqli bir aləmdə, çox fərqli şərtlər... Bəzən baş götürüb geriye dönmək istədim, amma zamanla diş-dişə, göz-gözə mücadilə etmək də vardı içimdə. Oxumaq əlacım oldu. İllər

keçdi, hələ burdayam və mübarizəm davam edir.

Dünyanı, insanları, çevrəni, özümü tanıdığım dan bəri bir şeylər qaralayıb dururdum. İlk yazı təcrübələrim şeirlərdir. Kasıblığın, acıların içindən çıxan bir uşağın yazacağı şeirlər də, təbii ki, kədər doluydu. O duyğuların altında yazılan şeirlər bəsit olmasına baxmayaraq onları hələ də qoruyub saxlayıram. İlk çıxan kitabım "Qarabağın Gözyaşları" da bir şeir kitabıydı. Sonra hekayə və romana yazmağa başladım. Amma şeiri atmadım. 2002-ci ildə də Boyut yayınlarda (neşriyyatında) "Aşklar daha ölmədi" adlı daha bir şeir kitabım yayımlandı. Amma roman, hekayə və bioqrafik mövzularda daha uğurlu, daha emosional, daha duyğusal olduğumu düşünürəm. "Azərbaycan davamızı", "Ayrılığın rəngi hüzün" adlı iki kitabım çap olunmuşdur.

(HƏR İKİ HISSƏ DAVAM EDƏCƏK)

İradə TUNCAY

**Yoxdur doğma aylar, illər,
Qürbət vaxt içindəyəm...**

Sözə nə şəkildə aidyyəti olan insanları xarakterizə edəndə müraciət etdiyiniz ilkin mənbəyə sözlər olur. Yazdıqlarında özünü nə dərəcədə gizlədə bilir insan? Ya da yetərinə tanıdığını bilir? Məncə, nə qədər gizlətməyə çalışsan da arada nəse sivişib əlindən qaçacaq və sən sonra hamıdan gizlətdiyin bu nəsnəni yerinə qoya bilməyəcəksən. Deyək ki, bir dostunun ad gününə yazı yazırsan. Yaxından tanıdığını zənn etdiyini bir dostunun... Baxırsan klaviaturaya, baxırsan monitora... sözlər qaçır. Nə deyəcəyini unudursan. Hə, onda yardım edəcək sözləri onun yazdıqlarından axtarıb tapırsan.

“Tovuzun Əsrək dərəsini gecə qaranlığında çay yatağı boyunca yuxarı qalxdıqca dağların heybətli görkəmi bir yandan adamı üşəndirir, bir yandan da ürəyini qəribə bir əzəmət hissi ilə doldurur. Bağırmaq, heyretini bildirmək istəyirsən. Qəlbindəki vurhavuru, duyğular çarpışmasını adi sözlə ifadə etmək mümkünsüzdür”. Mümkünsüzdü deyir müəllif, mümkünsüzdü... İndi gəl bu qədər tanınan və tanınmayan birinin portretini cız. Çünki belə qəbul olunub da, adətən yubileylər bir bəhanə olur ya kimisə tərifləməyə, ya mükafat verməyə... Yəqin yazılar yazılacaq (əvvəllər də yazılıb), mükafat məsələsini deyə bilmərəm, daha doğrusu deyə bilərəm - olmayacaq (aktısa deyil ki)... Amma mən istədim sakit bir dost sözü yazım. Bizi udmuş bu qarışıq dövr haqqında da nəse olsun içində... Udmuş qarışıq dövr... Qarışıq dövr... Dövr...

ƏLLİ...

Qədim yəhudi dilində “yovel” ya da “yuvel” əvvəllər “qoç buynuzu”, sonralar isə “azadlıq ili” anlamı verirmiş. Qoç buynuzunun azadlığa nə dərəcədə dəxli var deyə bilmərəm. (Bəlkə azadlığı qoç döyüşü ilə qazanmaq olar kimi bir interpretasiya da gəlir ağılıma). Amma hər halda Musa peyğəmbərin vaxtından “yovel” qulların sahibindən azad olunduğu, borcluların borcdan qurtulduğu, Toranın xalqa təfsir olunduğu, torpağın dincə qoyulduğu illərə deyirlərmiş. Bu azadlıq zamanı hər əlli ildən bir gəlirmiş. Daha dəqiq desək, yeddi yeddiyildən sonra. Qədim adətlərə görə yeddi müqəddəs rəqəm sayılırmış və yeddinin yeddiyə vurulmasından sonra (yəni 49-dan) gələn ilin önəmli sayılacağı, nə iləsə yadda qalacağı düşünülürmüş. Qədim Misirdə fironların hakimiyyətinin 30 illiyi önəmli sayılırmış. Xristianlıqda Papaların yanında tövbə illəri - JUBILAEUS ANNUS adlanırmış. Söz həmin o YOVEL sözündən gəlir. Hakimiyyətin yubiley sayılan illərinin bayramını eləmək adəti yeni dövrün

Əlli... VƏ ... Beş...

monarxlarına da xoş gəlib. Yaponiyada imperatorlar, İngiltərədə kraliça Viktoriya hakimiyyətin 50 illiyini xüsusi dəbdəbə və təmtəraqla qeyd ediblər. Gəldik 50 rəqəminin üzərinə - qəribə təzaddı deyilmi? Bir vaxtlar azadlıq anlamı verən söz də, rəqəm də sonralar dəyişə-dəyişə zahiri parıltıya xidmət etməyə başlayır. Rəqəmlərin səslənişi və etimologiyası haqqında heç düşündüyüm olmayıb, amma indi yaza-yaza niyə yüzün yarısına əlli dediyimizi fikirləşirəm həm də... Əlli - əli-qolu olanmı??? Elə yaş dövrüdü ki, həm illərin gətirdiyi təcrübə var, müdriklik var, həm də fiziki baxımdan güclü-sən hələ... Əlli-qollusan... Bunları uydururam deyəsən, amma söhbət 50 rəqəmindən gedirdi axı... Nəyin niyə belə səsləndiyinin fərqi nə elə bil indi varıram. Əl və əlli... Həm əsrin yarısı, həm də yubiley... Həm güc var, həm də ağıl yerindədig... Əlli... Qalır bunları tətbiq etməyə yer tap-

mamış gündəliyin” sətirlərin qırıram, saxlayıram fikri. Fikir həqiqət axarında... Hamımız eyni bir əsər yazırıq, daha doğrusu, əsrimizin bioqrafiyasının bir fəslini... Bizim əsrimizdə insanlar necə yaşayıb, necə sevib? Neçə dəfə qan-qadaya üzleşiblər, qələbə ilə məğlubiyyət neçə dəfə üzleşib? Gələcək nəsillər bunları elmi kitablardan daha çox bu gün bizim yazdıqlarımızdan öyrənəcək... Davam edək gündəliyi vərəqləməyə: **“Ola bilsin ki, yazacaqlarımın bəziləri kiməsə subyektiv görünsün. Bir onu deyə bilərəm ki, bu yazılarda yalan, qeyri-səmimi heç bir şey olmayacaq. Biz total yalan və rıyanın, zəhlətökən ideoloji təbliğatın hökm sürdüyü, rüşvətçılığın meydan suladığı, bir xalq olaraq varlığımıza göz yuman bir rejimə qarşı mübarizəyə qalxmışdıq. Bilirəm ki, yaşdılarımın heç də hamısı müstəqillikdən əvvəl yaşadığımız dövrü mənim kimi dəyərləndirmirlər. İndi çoxları**

Ən çox mübahisə etdiyimiz, bəlkə lap dava (bu davalar və mübahisələr virtual olurdu) etdiyimiz mövzu - Sovet dövrü. Ancaq indi nə mübahisə, nə də dava xatırlamaq istəmirəm. Işıqlı insan haqqında yazanda işıqlı nələrisə yada salmaq lazımdı deyə düşünürəm.

ZAMANA ALDANMAYAN VƏ YENİK DÜŞMƏYƏN...

VƏ...

Portret yazmağa cəhd etmək istəyirəm - ağarmağa başlayan saçlar, gülüncə bütün çöhrəsinə yayılan, üzünü işıqlandıran təbəssüm, ömrün payızıyla tanışan sifət cizgiləri, aram danışıq, azca xırıltılı səs... Cüssəli-filan deyil, amma kürsüdə, danışmağa başlayanda dəyişir görkəmi... Bəzən dünya adamı, bəzən kənd uşağı... Bu “kənd uşağı” sığınacaq yeridi onun, gizləndiyi yerdidi. Mübahisədən, yox tək mübahisədən deyil, həm də ağırlı həqiqətlərdən də qaçmaq ye-

maq... Ən çətin olanı da bu... Kiməsə lazım deyilsə bəs?.. Özündən özünə yol getməkmi qalır? Mən də həmin rəqəmlə (heç hazır deyildim amma) üzbəüz gələndə düşünmüşdüm -

ƏLLİ İL DEYİLDİ, ƏLLİCƏ GÜNDÜ...

“Bu yaşma qədər maraqlı, qayanar bir həyat yaşamışam. On altı yaşım tamam olmamış ali məktəb tələbəsi idim. Sabirabad və Tovuzda orta məktəb müəllimi işlədiyim illər həyatımda ciddi izlər buraxıb. 1984-cü ildə aspiranturaya daxil oldudan sonra elmi müzakirələrin, siyasi-ictimai məzmunlu toplantıların fəallarından, həmin dövrdə yaradılan təşkilatların ya iştirakçısı, ya da təşəbbüskarı olmuşam. Sovet dövründə bir çox tanınmış ziyalılar, dissident hesab olunan insanlarla ünsiyyət qurmuşam”. Hə, burda “yazıl-

Sovet dövrü barədə nostalji, bir az da romantik hisslərlə danışır, indiki zamanla müqayisədə sovet dövrünə üstünlük verirlər. Hətta mənim kimi düşünənləri və mübarizə aparıcıları nankorluqda qınayanlar da tapılır. O dövrü nostalji hissi ilə xatırlamağın səbəblərini də az-çox dərk edir, motivlərini də başa düşürəm. Baxmayaraq ki, mən də həmin dövrdə ali təhsil almışam, müdafiə edib elmi dərəcə qazanmışam, o zaman üçün seçilib-sayılan institutlardan birində işləmişəm, lakin bu illər ərzində bir dəfə də, zərrə qədər də olsa sovet dövrünün nostaljisi ilə yaşamamışam. Sovet hökumətini və onun ideologiyasını insanlığa zidd, yalançı, millətlərə ağa nəzəri ilə baxan bir rejim hesab etmişəm, bu fikrimdən məni indi qarşılaşdığımız daha böyük eybəcərliklər də döndərə bilməyib”.

ri... Zarafatla uzaqlaşdı özünə qapanma nöqtəsi. Nəinki başqasını, hətta özünü də aldada bilməmək bacarıqsızlığı... Sonra?... Sonra nə illah elə-səm yadıma heç nə gəlmir. Vəssalam... Yadımda qalan budu... Bəlkə mənə də mane olan elə onun gizlətmək istədikləri? Bu da ola bilməzmi? Cəmi beş-altı dəfə görmüşəm onu. Amma yadda qalan görüşlər olub. Bunları təfərrüatı ilə “Yol romanı”nda yazmışdım. Birinci dəfə 2000-ci ildə - atamın sağlığında. Tanışlığımıza vəsile Şair olmuşdu. Bir görüşdə Şair haqqında çıxışını dinlədim. Və V.Ə. yadımda qaldı... Vurğun Əy-yub...

“Sonuncu dəfə nə vaxt görmüşdüm? Sonu qoyaq bir tərəfə. İlk dəfə nə vaxt rastlaşmışdım Vurğunla? Məlum, adını eşitmişdim, qəzetlərdə oxumuşdum, televizorda görmüşdüm. Hərəkət illəri, ondan sonrakı azacıq bir

dövr... Təhsil sistemindəki dəyişmələr... Heç kimin xəyal edə bilmədiyi, ağıllığın ucundan belə keçirə bilməyəcəyi ali ünvanlarda oxumaq arzusunu həyata keçirən şəxs. Çox cavan idi o zaman. Və o dəyişən zaman hərəni bir səngərdə, cinahda birləşdirdi. İndiyə qədər də çox arzulara açar olub həmin dəyişmələr... Hamıya məlum, amma üstündən sükutla keçilən".

Bu mənim "Yol romani"mdən bir parçadır. Bu yazını yaradıcılığında müəyyən bir mərhələyə keçid hesab edirəm və roman mənə əzizdir. Yazıb bitirəndən sonra gördüm ki, yazının qəhrəmanı elə Vurğundu. Kitab kimi dərc olunanda belə də yazdım romanın üstündə - Vurğun Əyyuba... İndi bəzi parçaları xatırlamaq istəyirəm: "Ağırlığına uyğun gəlməyən ağırlıqla, ləngərlə, bir az da özündən razı yerləşlə yaxınlaşır kürsüyə və danışmağa başlayır. Başımı aşağı salıb dinləməyə başlayıram. Hiss edirəm ki, deyəsən mənim siyasət aləmindəki insanlar haqqında fikirlərim alt-üst olur. İndiyə qədər atamın ətrafında sevgi etirafında bulunan insanların siyahısında onu görməmişəm. Amma burda deyəndə ki, "Məmməd Arazın onu misra-misra əzbər bilən bir oxucusu da mənəm - Vurğun Əyyub" təəccüblənirəm. Və o danışdıqca nə qədər duyğusal və hissiyyətli olduğunu görürəm. Həyəcədən dili-dodağı quruyan natiqin danışmağından da belə anlayıram ki, sevgi etirafı etməyi bacarmır bu adam. Sevgisini göstərməyi bacarmır. Amma indi deyəsən içindən gələn seli saxlamaq istəmir və mən heyərlə qulaq asıram. Çoxdandı Şairin yaradıcılığı haqqında belə dolğun, izahlı, həm elmi, həm də hər kəs üçün anlaşılacaq sözlər eşitməmişəm. Poetik kəşflər, Şairin dilə gətirdiyi zənginliklər, qafiyə sistemi, istiqlalə gələn yolda bu poeziyanın işığı... Tamam yeni baxışdı. Sakit dinləyirəm və arada işlətdiyi nümunələr içimdə titrədir məni. Mart qasırğasından dərs almaq istəməyən Badam ağacı... El üçün ağlayan... Axır səni düzdə qoydu bu düzlük... Yaddaşımın işıqlı bir yerində qalır bu adam..."

İşıqlı adam və işıqlı yaddaş... V.Ə abreviaturası da həmin romandan qalma bir şey.

Biz dostlarımızı görməyəndə necə xatırlayırıq? Kiçik təfərrüatlarını, parlaq fraqmentlərləmi, ya nəsə böyük olayların kəsişməsindəmi? Biz

daxili psixoloji ehtiyatlarımızı açma bilirikmi? Bunun üçün həm özümüzün, həm də yaxın çevrəmizin xarakterini, həyata münasibətini, iş keyfiyyətlərini, müxtəlif situasiyalarda emosional reaksiyalarını öyrənməyə cəhd edirikmi?... İstəyimiz varmı? İmkanımız çatırmı? Və ən əsası imkanlar, istəklər üst-üstə düşməyəcəksə necə olsun bəs? Bəzən vəziyyət poeziyanı diqtə edir, sözün sehri var. Amma təkrar-təkrar deyilən sözlər də yardım eləmirsə, necə olsun bəs? Gizlətməyə çalışırsa özünü bu sözlərin arxasında, necə olsun bəs?

...Nədənsə son vaxtlar həmin səhnə tez-tez canlanır gözümdə. Biz atamla həyətdəki oturmaqda üzbəüz əyləşmişik. Təbii ki, susuruq. Danışma bilmir axı. Mənim nə danışmağımın, nə deməyimin əhəmiyyəti də yoxdu. Dediklərimi tam anlaşıqlı qəbul edib etmədiyini də bu günə qədər bilmirəm. Amma həmin gün saniyə-saniyə qalıb yadımda. Elə bil ki, borc kimi, tapşırıq kimi... Bütün üz cizgilərinə baxıb da əzbərləmək istəyirdim sanki. Tam ağarmayan, seyrəlmiş saçlar, dərmanların təsiriylə bir az donmuş sifət. Qırıq azdı üzündə. Gözləri sönməyib, amma, parıldayı. Arada dolmuş gözlərindən yaş da axır. Ağlamır, sadəcə gözlər niyəsə dolur. O da dərmanların təsiri yəqin. Qarşımda illərin və əziyyətlərin kiçiltiyi zəif vücudu, köməyə möhtac vücudu ilə qocalmış bir kişi var. Amma belə olmadığına da əminəm. Hər zaman gizlətdiyi içində o qədər böyük qüvvə var ki, bu gün də onun fiziki yoxluğunda həmin qüvvənin potensialı ilə yaşadığımı fərqləndirəyəm... Yazdıqlarının yox, elə izahını verə bilmədiyim hansısa qüvvənin... Vurğun atama çox oxşayır - həm üzəndən, həm xasiyyətcə... Həm də son vaxtlar bunu da fikirləşirəm - Tanrı hər kişiye qız övladı vermir. Bu yükü daşıya biləcək adama bəxş edir öz nemətini. Vurğun da iki qız atasıdır... Atam kimi... Özü isə deyir ki, mən sizdən daha çox övladıyam onun... "SƏN DƏ, ƏZAB OĞLU, ƏZABA QATLAN"...

BEŞ...

... Qars Qafqaz Universitetində Məmməd Arazı anma tədbiri keçirilir. Vurğunun təşəbbüsüdür. Həmin tədbirin keçiriləcəyini biləndə Ərzurum Universitetindən professor Arif Səlimov da orda bizi görmək istəyini bildirir. İndi düşünürəm ki, nə

yaxşı o adamı da tanıdım. Həyatıma çox gözəl bir insan daxil oldu. "Yol romani"ni oxuyandan sonra məktublaşmağa başlamışdıq. Mayda Türkiyəyə gedəcəyimizi biləndə dedi ki, dəqiq tarixi müəyyənləşdirək, Ərzurum Universitetində Məmməd Araz gecəsini təşkil etsin.

... Yenə uzun yolları qət edib gəlmişik tarixi torpaqlarımıza. Birinci səfərimin mahiyyəti ilə ikinci arasında fərq var. Səfər konkret dəvətlə baş tutub. Məqsəd Azərbaycan ədəbiyyatının oralarda daha yaxından tanıtılmasıdır. Yoxsa Türkiyəyə hamı gedə bilər, orda hansı tədbiri desən keçirər. Mənsə düşünürəm ki, ədəbiyyatın dili ilə anlaşmaq daha məqsədəuyğundur. Ərzurumda da, karsda da görüşlər çox xoşuma gəldi. Orda bir hissə vardı - səmimiyyət. Biz oralara populist çıxışlar etməyə, şüarlar səsləndirməyə getməmişdik. Biz şeir aparmışdıq.

Səfər öncədən planlaşdırılmışdı. Birinci dəfə orda olanda Qarsdakı Qafqaz Universitetində Məmməd Arazla bağlı tədbir keçirilməsi barəsində dü-

sevirlər. Məsələ də bu tanımaqdadı - gizlədir özünü nədənsə. Mən də elə-belə bir adamın yanında böyüdü-yümdən anlama bilərəm çox hikmətləri. Susmaqları da, özünün yazdığı kimi duyğular çarpışmasını da, qəlbindəki vurhəvuru da... Tanışdı mənə...

Və həm də bu tələbələrə baxıb fikirləşirəm ki, niyə bu müəllimlər burda olmasın ki... Niyə bizim övladlarımızı yetişdirməsinlər ki... Əllidən sonrakı beş ilin bir parçası burda keçir - Qarsda. Təbii, başqa yerlərdə ölkəni təmsil edənlərin millətə çox bağlı olanlardan oluşması gözəl də, amma çətindi qürbətə yaşamaq. Çətindi. Perspektivi olmayan heç nə doğma gəlmir mənə. Amma Müəllim sözünün bütün rənglərinə, bən rənglərin bütün çalarlarına ehtiyacımız var. Həyatımızdakı bozluqdan qurtulmaq üçün... O zaman perspektiv də yaranacaq... Xeyalların gerçək olma şansı yaranacaq... Arzuların doğulub-boğulmayacağına inam yaranacaq...

"Bir daha sübut olundu ki, qadaların yaratdığı nizam-intizamın

şünmüşdük. Vurğun təklif eləmişdi. Bu universitet Türkiyədə yeganə təhsil müəssisəsidir ki, Azərbaycan dili xüsusi bir fənn kimi keçirilir. Eyni zamanda Azərbaycan ədəbiyyatı ayrıca fakültədir. Vurğun Əyyubun iş otağında bu təlaş, gərginliyi izləyirəm. Tələbələr, hocalar az sonra başlayacaq tədbirin həyəcanını yaşayırlar. Əlini tez-tez saçına aparmağından bilirəm ki, Vurğun lap gərgindir... Tədbirin təşkilatçısı odur axı... Bu həyəcanı izləyə-izləyə düşünürəm ki, deyəsən iki qardaş xalq hay-küydən, pafosdan, rəsmi münasibətdən əl götürüb bir-birinin tənəkkürünü, düşüncələrini anlamağa çalışır. Yəni türk şairinin dediyinin alt qatında nələrin dayandığını bizim anladığımız kimi Türkiyə gənci də söylədiyimiz şeirə qulaq asanda onun mahiyyətini dərk etməlidir. Axı Məmməd Araz və başqa nəhənglərimiz məhz türk düşüncəsi ilə yazıblar. Niyə mənim mahiyyətim, məntiqim, onlara yad gəlməlidir? Siyasətdə bir-birinin ziddinə çox şey ola bilər, amma ədəbiyyat məfkurəyə söykənir. Ədəbiyyat heç vaxt yolunu dəyişdirmir. Yalnız bu yolla beyinlərimizə qarşılıqlı nüfuz edə bilirik. Ədəbiyyatın birləşdirdiyi xalqları ən çirkin siyasətlər belə ayıra bilməz. Bunu Vurğun Əyyub tələbələrə anlamaq bilib. Sevirlər tələbələr Vurğun hocanı. Zətən, onu tanıyanlar

alt qatlarında iyrənc bir riyakarlıq, yalançılıq, qadağan olunmuş şeylərə qarşı bəzən heyvani bir istək, bəzən isə bir uşaq öcəşkənliyi mürğüləməkdədir. Tabusu üzərindən götürülən bir çox şeylərin adiliyi, mənasızlığı insanı çox tez bezdirir və o, yenidən ülvə, davamlı, sabit, bəşəri fikirlər və duyğular aləminə qayıtmaq istəyi ilə yaşayır". Bu da onun gənclərin yaradıcılığı ilə bağlı yazısından bir parçadır...

...Parçalara böldüm yazını. Ömür kimi... Əllidən sonra gələn beşlik bitdi. Əlli beş ... Nə olubsa olub, olacaqlar da olacaq ... Yubiley sözünün deyəsən birbaşa münasibəti var ona. Özü deyir "Zamansızlıq içindəyəm elə bil, hiss eləmirəm heç nəyi". Bəlkə belə daha yaxşıdır ... Fərq eləməz əlli olsun, ya beş olsun... Ya da əlli beş olsun ... Vurğun olmaqdan əl çəkib yorğun və durğun görünməz olmaz... Sözlər qaçdı gizləndi nəsə... Özünü gizlətdiyi kimi ... Amma "uşaq öcəşkənliyin" gizlədə bilmir... Yenə fərq eləməz ...Təbriklər!!!

P.S. Mart qasırğasından dərs almamayan Badam ağacı...

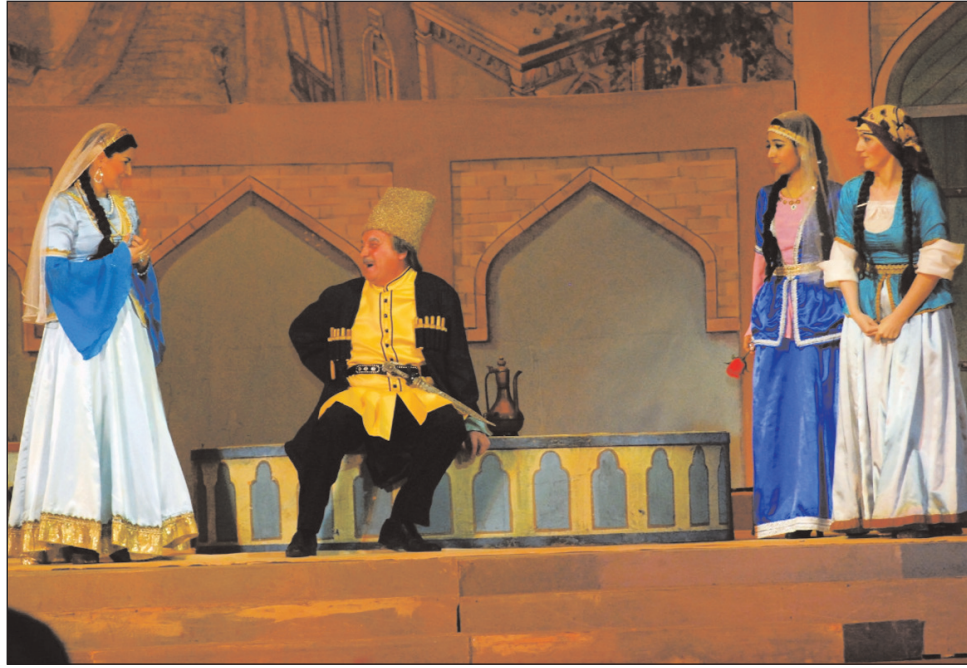
P.P.S. El üçün ağlayan ...

P.P.P.S. Axır səni düzdə qoydu bu düzlük...

“Peşəkar aktyor rolu öz xarakterinə uyğunlaşdırmamalı, əksinə, məhz obrazın həyatını yaşamalığıdır”

Bu günlərdə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında dahi Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettası növbəti dəfə tamaşaçılara təqdim olunub. Əməkdar incəsənət xadimi, teatrın baş rejissoru Hafiz Quliyevin quruluş verdiyi tamaşada bu dəfə Soltan bəy obrazı Xalq artisti Ramiz Əzizbəyliyə həvalə edildi. Soltan bəy obrazını özünəməxsus tərzdə tamaşaçılara təqdim edən xalq artistinin səhnə performansı tamaşa boyu izləyicilər tərəfindən alqışlarla müşayiət olundu. Üzeyir Hacıbəylinin bütün əsərlərinin dəyərli və sayılıb-seçilən olduğunu, pedaqoji fəaliyyətində mütəmadi olaraq Üzeyir Hacıbəyliyə müraciət etdiyini deyən R. Əzizbəyli “Arşın mal alan” da rol aldığı üçün qürur hissi keçirdiyini dedi:

“Üzeyir Hacıbəylinin zəif əsəri yoxdur, bütün əsərləri dəyərlidir, sayılıb-seçiləndir. Üzeyir bəyin “Arşın mal alan” və eləcə də başqa əsərlərini digər səhnə əsərlərindən fərqləndirən cəhət odur ki, bu əsərlər heç vaxt repertuardan düşmür. Bu əsərlər incəsənət, teatr xadimlərinin, teatrsevərlərin, teatr tənqidçilərinin həmişə diqqət mərkəzində olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycan xalqının qürur yeri olub və olacaq. Bu əsər insanları insanlığa səsleyir. Mən bunu bu cür qiymətləndirirəm. Bu o deməkdir insanların bir yerdə yaşaya bilmə qabiliyyətinin mənəvi bünövrələrindən birini qoyub Üzeyir bəy. Mən bir kafedra müdiri kimi pedaqoji fəaliyyətimdə də hər zaman Üzeyir bəyə müraciət edirəm. Ən çox təbliğ etdiyim sənətkarlardan biridir Üzeyir bəy. Mən həm bu sahənin təbliğatçısı, həm peşəkar rejissor işinin tədris edən müəllim, həm də bir aktyor kimi fəxr edirəm ki, Soltan bəy obrazını oynamaq mənə nəsib oldu”. Sənətkar Soltan bəy obrazını hələ illər öncə oynamaq olduğunu, lakin rejissorun təklifi səhhətində yaranan ciddi problemlə əlaqədar olaraq səhnə fəaliyyətini dayandırdığı illərə təsadüf etdiyi üçün baş tutmadığını bildirdi: “Opera və Balet Teatrında “Arşın mal alan” əsəri çox oynanıb. Teatrın baş rejissoru, bizim çox istedadlı rejissorlarımızdan olan Hafiz Quliyev neçə il bundan əvvəl Soltan bəy obrazında oynamaq üçün mənə müraciət etmişdi. Hətta hörmətli nazirimizin “Arşın mal alan”ı yeni quruluşda səhnəyə çıxarmaqla bağlı söhbətləri olmuşdu və ad çəkilmişdi ki, Soltan bəyi Ramiz Əzizbəyli oynasın. O zamanlar mən ağır xəstə idim. Mənim səhnəyə çıxmağımın mümkünsüzlüyünü görəndə istedadlı, sevimli sənətkarımız Yaşar Nuriyə verildi bu rol. O da bu rolun öhdəsindən çox layiqincə gəldi. Yeri gəlmişkən mən çox təəssüf edirəm ki, Yaşar Nuri bu günlər səhhəti baxımından çox ağır günlər yaşayır. Allah onun şefasını versin. Bu gün Yaşar Nuriyə səhnəyə çıxmaq imkanı yoxdur. Amma bizlər Üzeyir bəyi yaşatmalıyıq axı. Onu repertuardan çıxartmaq olmaz. Hafiz Quliyev mənə yenidən Soltan bəy rolunda oynamaq üçün müraciət edəndə bütün qəlbimlə razılıq verdim və biz məşqlərə başladım. Bilirsiniz ki, hazır kollektivin içərisinə girmək bir qədər çətindir. Onlar artıq tamaşanı

bişiriblər və sən gəlib bir xam material kimi düşürsən onların arasına. Amma elə ilk məşqlərdə mənim səhnə performansım gözlərdə qığılcım yaratdı. Tərəf müqabillərimin hər biri mənə ustad sənətkar kimi birinci gündən necə münasibət göstərmişdilər, sona qədər də o hörmət və izzəti saxlayırlar”.

Səhnədə özünü məhz Soltan bəy kimi hiss etdiyini deyən xalq artisti, obraza həm də rejissor gözü ilə baxdığını qeyd edir:

“Tamaşada mən özümü Soltan bəy kimi hiss edirdim. Adətən peşəkar aktyor rolu öz xarakterinə uyğunlaşdırmamalı, əksinə, məhz obrazın həyatını yaşamalığıdır. Mənim nəzərimdə Üzeyir Hacıbəyliyə hardasa eger belə demək olarsa, bir büt kimi yanaşıldığı üçün Soltan bəyin xarakterindəki bəzi xırdalıklar hələ bu vaxta qədər açılmamışdı. Zənnimcə mən onlardan bir neçəsini açmışdım. Doğrudur, həm sənətkarlıq nöqtəyi-nəzərindən, həm də tamaşaçılarımızın fikri Soltan bəyə qarşı qəfildən dəyişməsin deyər mən də bu surətə ehtiyatla yanaşmışam. Ehtiyatla yanaşmağım baxmayaraq tamaşaya baxan peşəkar sənətkarlar, teatr tənqidçiləri hamısı yaxşı mənada öz yerimdə olduğumu vurğulayıblar. Tamaşada hər hansı bir obrazı oynayan aktyorun müəyyən mənada cüzi miqdarda müdaxilə etmək ixtiyarı var, təbii ki, əsas fikirdən uzaqlaşmamaq şərti ilə. Mən də tamaşada bunu etməyə çalışmışdım. Həm də etdiyim müdaxiləni rejissorun icazəsi ilə edirdim. Fikirleşdim ki, eger bunu quruluşçu rejissor qəbul edirsə, deməli tamaşaçı da qəbul edəcək. Mən oynadığım Soltan bəy digərlərindən fərqli idi. Bəlkə də ona görə ki, mən özüm də rejissoram və obraza həm də bir rejissor gözü ilə baxmışam”. Rejissor-aktyor heyətinin işinin əsas məqsədinin xalqı maarifləndirmək olduğunu deyən aktyor, teatra olan marağın azalması və gənc nəslin ciddi əsərlərə az maraq göstərməsi ilə bağlı fikirlərini bildirib: “Bu peşənin ən birinci məqsədlərindən biri xalqı maarifləndirmək, məlumatlandırmaqdır. Öyləndirmək bu işin sonuncu dərəcəli tərəfidir. Biz gərək yeni tamaşaçımızı maarifləndirək, inandıraraq, onlara nüfuz etməyi bacaraq ki, onlar bizə etibar edib ardımızca gəl-

sinlər. Əslində teatra cəmiyyətimizdə marağın azalmasını Azərbaycan mədəniyyətində bizdən asılı olan və olmayan səbəblərə ayırırıq. Cavan sənətçilər indi çox ciddi əsərlərə az maraq göstərirlər. Çünki ciddi əsərlərdə böyük əmək var. Zəhmət, savad, istedad tələb olunur. Eger bir mahnı ilə çıxıb səhnədə tamaşaçının rəğbətini qazanmaq mümkündürsə əlbəttə ki, gənclər buna qaçacaqlar. Amma o sənətkarlar da müəyyən illər keçəndən sonra, yaşa dolan məqamda, dərk edəndən sonra ki, ciddi sənət nə deməkdir özləri də də artıq böyük səhnə axtarmağa başlayırlar. Çox qəribədir əvvəllər rütubətli, kif basmış divarlar arasında aktyorlarımız çox böyük həvəslə işləyirdi. O incəsənət xadimlərinin bu həvəsinə görə bizim teatrimiz inkişaf etdi. Ulu öndər elə bir elm, mədəniyyət adamı yox idi ki, onu dəyərləndirməsin. Prezidentimiz də teatrlarımızın çox yüksək səviyyədə təmir olunması üçün vəsaitlər ayırır, sənət adamlarını daim diqqətdə saxlayır”.

Rejissorun geniş tamaşaçı kütləsini öz konseptual iradəsinə, rejissor fikrinə tabe etməyi bacaran yaradıcı şəxs olduğunu deyən sənətkar düşünür ki, rejissor heç vaxt “tamaşaçı belə istəyir “in ardınca getməməlidir: “Bizim sənətimiz buna xidmət edir. Mən səhnəyə çıxanda Soltan bəy ob-

razına, həm aktyor Ramiz Əzizbəyli kimi, həm də tamaşanı özüm qoymuş kimi rejissor Ramiz Əzizbəyli kimi yanaşmışam. Düşünürdüm ki, tamaşanın bu yerində görəsən tamaşaçı nə əldə etdi, söylədiyim bu söz onun ruhuna sirayət etdi ya yox. Mən bizim tamaşaçımızın həddindən artıq ağıllı olduğuna, müəyyən nəticə çıxarmağı bacardığına şübhə etmirəm. “Arşın mal alan” da belə bir səhnə var ki, qızın “hə”sini verəndə Soltan bəy çölə çıxıb görünür ki, Əsgər bəyin nöqəri öz-özünə çırtıq çalıb oynayır. Orda mən, yeni Soltan bəy soruşur ki, - Süleyman bəy Əsgər bəy budur? Bax bu bir tapıntı idi. Baxmayaraq ki, Soltan bəy müflisləşmiş bəydir, onun heç nəyə imkanı çatmır, bununla belə o öz bəyliyi saxlayır”. Son zamanlar köhnə aktyor nəslinin nümayəndələrinin səhhətlərində yaranan

problemlərin ona çox pis təsir etdiyini bildiren R. Əzizbəyli gələn yeni nəslin formalaşması, bərkimədiyini bir zamanda bu cür sənətkarlara hələ ehtiyac olduğunu deyir. Yerli seriallar haqqında da öz fikrini bildiren əməkdar artist kino sahəsində cılızlaşma getdiyini və Azərbaycanda rejissor qıtlığı olduğunu vurğulayıb:

“Kinomuzda cılızlaşma gedir. Film çəkən rejissorlar bilmirlər, film nə deməkdir, serialın mahiyyəti nədir. Məni bir neçə dəfə dəvət ediblər, ancaq bəyənmədiyim üçün getməmişəm. Bu seriallara çəkilən aktyorlarımız qoy sözlərimdən inciməsinlər, onlar istedadlıdırlar, buna şübhəm yoxdur. Məlum məsələdir ki, hamısı işləmək istəyirlər. Amma mən yerli serialların heç birini bəyənmirəm. Rejissor qıtlığı var Azərbaycanda”.

Sənətdə hər zaman irəli addımlamaq lazım gəldiyini deyən sənətkar hələlik bütün gücünü pedaqoji fəaliyyətə yönəltdiyini deyir. “Yaradıcılığımınla bağlı yeniliklərdən biri elə Soltan bəy obrazı idi. Repertuarı tamamlandıqdan sonra Opera və Balet Teatrı əsaslı təmirə dayanacaq. Qarşıdan tamaşanın özünün tənəli yubiley günləri gəlir və ola bilsin ki, harasa yaxın və uzaq qastrol səfərləri olsun. Hələlik isə bütün gücümü pedaqoji fəaliyyətə yönəltdim”.

Günel MUSA

"Mənim sənətim öz-özlüyündə böyük mükafatdı"

Pərvin: Azərbaycanla xoş gəlmisiniz, Uldis. Söhbətimizə başlamazdan əvvəl soruşmaq istəyirəm ki, hansı dildə danışmağa üstünlük verirsiniz?

Uldis Berziņš: Maralıdır... Bəzən bildiyim dillərin sayını itirirəm. Türk, azəri türkcəsi, qədim yəhudi, müasir ivrit, fars, ərəb, tatar, çuvaş... (düşünür) İyirmiye yaxın olmalıdı. Amma indi sizinlə azəricə "konuşmaq" istəyirəm. Çünki bu dili çox sevirəm və daha da dərinədən öyrənmək arzusundayam.

Pərvin: Azərbaycan dilinə və ədəbiyyatına sevginin kökü, təməli hardan başlayır?

Uldis Berziņš: Bu həm də tale işidi. 1968-1971-ci illərdə Leninqrad Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsində oxuyurdum, türk dilini öyrənirdim. 1969-cu ildə Leninqrad Universitetinin göndərişi ilə Bakıya gəldim. O zamankı Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetində təcrübə keçdim. O vaxtlar Azərbaycan Sovetlərinin tərkibində idi. Amma türk, azəri atmosferi də qorunurdu. Bura bağlılığımın yaranması, möhkəmlənməsi həm də dostlarımla xidmətidi. Əkrəm Əylisli, Anar və Ramiz Rövşənle gənclik illərindən dostam.

Pərvin: Artıq 30 ildən çoxdu ki, ədəbiyyatımız və ölkəmizlə əlaqələriniz var. Bildiyimə görə bura ara-sıra səfərləriniz də olur. Sizcə 30 il ərzində ən çox nə dəyişilib?

Uldis Berziņš: Bilirsiniz, mənim hələ Brejnev zamanında burada görüşüb tənqid etdiyim bəzi məsələlər var idi... Axırıncı dəfə üç il öncə Azərbaycanda olmuşam. Ümumiyyətlə, ölkəniz müstəqil olandan sonra bir neçə səfərim olub bura. İnsanların psixologiyasında, davranışında xeyli fərqlər görürəm. Azadlıq, "özgürlük" hər yerdə hiss olunur. Hətta şəhərinizin müasirləşməsində belə... Amma təəssüf ki, Brejnev zamanında tənqid etdiyim bəzi məqamlar hələ də tam həll olmayıb. Bəlkə də buna daha artıq zaman lazımdır.

Pərvin: Maralıdır, bir neçə misal gətirə bilərsinizmi?

Uldis Berziņš: Elə bu günlərdə şahidi olduğum məsələni deyəcəyəm. Nizami ilə bağlı olacaq iradım. 30 il bundan əvvəl Nizami Gəncəvinin 840 illik yubileyində dahi şairin yaradıcılığı yalnız Azərbaycan dilində səsləndirildi. Nizamini azəricə oxumağımız və gənc nəsle öyrətməyimiz çox maralıdır. Səməd Vurğun, Abdulla Şaiq və başqa sənətkarlar onun əsərlərini Azərbaycan dilinə çox gözəl tərcümə ediblər. Ancaq doğrusu mən Nizami şeirini orijinalda da eşitmək istəyirəm. Sovet dövründə bunun yasaq edilməsi məlumdur. Amma indi...

Pərvin: Düşünürsünüz ki, Nizamini əsərlərindən parçalar farsçada səsləndirilsə, onun ahəngini, "melodiya"sını daha gözəl anlayırıq elə deyilmi?

Uldis Berziņš: Bəli. Haqlısınız. Mən belə düşünürəm... Bilirsiniz, mən Nizamini rusca da oxumuşam.

Pərvinin həmsöhbəti latviyalı şair, tərcüməçi, türkoloq, Latviya Elmlər Akademiyasının fəxri akademiki Uldis Berziņšdi.

O bu torpağın yetirməsidir, "sərvət"inizin bir parçasıdır. Məncə, o mövzuları, yaşaması, düşüncəsi ilə əsl türk şairidir. Lakin burada bir məqam var. Nizami çox güman ki, övladı, valideyni, yaxınları, hətta sevdiyi xanımı ilə Azərbaycan türkcəsində söhbət edib. Lakin heç şübhəsiz ki, o, ilham pərisi ilə farsca danışmış. Belə olduğu halda biz niyə onların dialoqunu orijinal variantda dinləməyə? Ümid edirəm ki, növbəti yubileylərdə dinləmək imkanımız olacaq.

Pərvin: "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanını latış dilinə tərcümə etmişiniz. Latviyada türk dastanı necə qarşılanmışdır?

Uldis Berziņš: "Kitabi-Dədə Qorqud"un "Dəli Domrul" boyunun tərcüməsinə hələ gənclik illərimdən başlamışdım. Dastanın tam mətnini isə 20 ilə tərcümə edib bitirdim. Fasilələrlə təbii. Türk dastanı latış oxucuları tərəfindən çox böyük maraqla qarşılanmışdı. Hətta xatırlayıram ki, "Dəli Domrul" boyu səhnələşdirilmişdi. Tamaşaçılar bu səhnə əsərini çox bəyənmişdilər.

Pərvin: Latış oxucusu sizin tərcümələriniz sayəsində bir neçə Azərbaycan yazıçısı ilə, əsərləriylə tanış olub. Sizcə hazırda Latviyada bizim ədəbiyyata maraq varmı?

Uldis Berziņš: Ümumilikdə ədəbiyyata maraq azalıb. Amma mən deyirdim ki, hələ o dövrdə Azərbaycan dilindən latış dilinə ilk tərcümə

etdiyim kitab Rəsul Rzanın şeirlər kitabı olmuşdu. Latviyada bu kitab çox sevildi. Yaxud Əkrəm Əylislinin "Adamlar və ağaclar" kitabı böyük maraqla qarşılanmışdı. Ramiz Rövşenin bir neçə şeirini və hekayəsini latışcaya tərcümə etmişəm. Lakin onun "Nəfəs" kitabları-kitabını bütövlüklə tərcümə edib öz həmyerlilərimə oxutdurmağı çox arzulayıram. Məncə, yaxşı əsəri harda yazılmasından asılı olmayaraq, oxucu sevir və qəbul edir. Şübhəsiz, keyfiyyətli tərcümə də çox vacib şərti.

Pərvin: Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı görmək istədiyiniz çoxmu işlər qalır?

Uldis Berziņš: İllər öncə Rəsul Rzanın "Rənglər" silsiləsini tərcümə etmişəm. Son vaxtlarda bu əsərə yenidən baxdım, daha dəqiq işlədim üzərində. Mənim İsveçdə yaşayan latış dostum da bu əsəri isveç dilinə çevirib. Əslində biz Rəsul Rzanın 100 illiyinə bu işləri yekunlaşdırıb kitab halında çap etdirmək istəyirdik. Təəssüf ki, alınmadı. Lakin indi həm Rəsul Rzanın "Rənglər"ini, həm də 20 il öncə latışca işıq üzünə gətirən "Kitabi-Dədə Qorqud"u yenidən nəşr etməyi planlaşdırırıq.

Pərvin: Yeni yazılan əsərlərin tərcüməsi barədə düşünürsünüz ki?

Uldis Berziņš: Heyf ki, yeni yazılan əsərlərdən xəbərsizəm. Əgər zövqünə inandığım adam maraqlı bir

əsər təqdim etsə, oxuyaram, bəyənsəm, tərcümə edərdim. İndi axtarışlara zamanım heç yoxdur. Hazırda qədim ispan eposu "Mənim Sidem haqqında mahnı"ni latış dilinə tərcümə edirəm. Çoxlu yarımçıq işlərim var. Hərdən o işləri yekunlaşdıracağıma özüm də şübhə ilə yanaşıram. Bəzən bir əsərin tərcüməsi illərlə davam edir...

Pərvin: Belə irihəcmli işlərinizdən biri də Qurani-Kərimin tərcüməsi olub. Müsəlmanların müqəddəs kitabını latışcaya çevirmisiniz. Bu cür məsuliyyətli və çətin işə başlamağa sövq edən nə idi?

Uldis Berziņš: Qurandan öncə "İncil" və "Tövrat"ın müəyyən bölmələrini latışcaya tərcümə etmişəm. Özüm dindar adam olmasam da, Quran məni qəribə şəkildə cəlb edirdi. Mən Quranda öz əksini tapmış "Müraciət"lə yanaşı, bu mətnin dünyanın tarixini necə, hansı möcüzəylə dəyişdiyini də öyrənmək istəyirdim. Başlanğıcda çox cəsətsiz idim. Amma mətnin içərisinə "daxil olduqca" daha da cəzb elədi məni.

Pərvin: Quranın məni ilə iş başqa tərcümələrdən seçilirdi yaqın ki?

Uldis Berziņš: Əlbəttə, daha çətin idi. Amma bilirdim ki, bu işi məndən başqası etməyəcək. Ona görə 15 ilimi sərf etdim. Həm də mən bu kitabın üslubunu, ərəb sintaksisini, məntiqini qorumağa çalışırdım. Bu da tərcümə prosesini ləngidir və qəlizləşdirirdi. Lakin qafiyəni qorumaq heç cür alınmadı (gülür). Çünki o kitabın müəllifini görməmişəm və onunla məsləhətləşmək imkanım olmayıb. Quranda pulun insanlıq üzərində hakimiyyətinə, cəmiyyətin təbəqələşməsinə, rüşvətə, yalançılığa qarşıdır. Ona görə də mənə bu kitabı oxuyan adamların sayı artıqca, ədalət və sülh qaydaya çevrilir. Bu mənada Qurani-Kərimin latışcaya çevrilməsi ümumbəşəri hadisədir.

Pərvin: Bütün bu söhbətimiz əsnasında böyük işlər gördüyünüzə bir daha əmin oldum. Maralıdır ki, əziyyətlərinizin bəhrəsini layiqincə görürsünüz mü?

Uldis Berziņš: Əlbəttə, görürəm! Lakin buna heç ehtiyac da yoxdu. Çünki mənim sənətim öz-özlüyündə böyük mükafatdır.

P.S. Uldis Berziņš söhbətimizin sonunda özünün Olqa Peterson tərəfindən ruscaya tərcümə olunmuş şeir kitabını avtoqraf yazıb hədiyyə edir mənə. Kitabın arxasında email adresini yazandan sonra üzümə baxıb gülümsəyir. Adresin tərkibində EBA sözü var. Mənasını anlamıram. Soruşmağa macal vermədən özü izah edir:

- Mən körpə olanda anamı öz uşaq dilimdə belə çağırırdım: Eba...

Eşitdiyim cavabdan heyretləndirirdim. 20-ə yaxın dil bilən 62 yaşlı adam öz "uşaq dili"ni hələ də qoruyur. Yəqin çox bilməyin sirri budur. Təkcə oxumaq yox, həm də qorumaq!

Eposumuz, bədii düşüncəmiz

Mahmud ALLAHMANLI
filologiya elmləri doktoru, professor

Türk xalqlarının şifahi düşüncəsində mühüm bir hissəni dastanlar təşkil edir. Onun öyrənilməsi, tədqiqi istiqamətdə günümüzdə qədər xeyli işlər görülmüş və indi də görülməkdədir. On doqquzuncu yüzillikdən bu yana xalq ədəbiyyatının toplanması, nəşri və tədqiqi sahəsində lazımi qədər ləyaqətli işlər görülmüşdür. Düzü, son dövrlərdə bu müqəddəs işə müəyyən haram əllər uzadılıb, özündən folklor düzəltmə işləri olub. Elə dastanlarımızın toplanması, nəşri və tədqiqində də bu cür hallar müşahidə olunur. Məsələn, "Koroğlu" dastanının son dövrlərdəki nəşrləri, ayrı-ayrı variantlarının ortaya çıxması və s. Bunlar heç bir yaxşılıqdan xəbər vermir. Hətta onu da əlavə edək ki, son dövrün bir sıra tədqiqatlarında xalqın bu möhtəşəm abidəsinin köklərinin Azərbaycandan kənar da axtarıları başlanıb. Buna rəvac vermək, ictimaiyyətə təqdim etmək özlüyündə daha qorxuludur. Bu, bir növ xalqın milli-mənəvi mədəniyyətinə atılan çirkablardır. Mənəvi dəyərlərin zədələnməsidir. Ancaq bizim nəzərimizdə bunlar keçici, öteri bir hadisədir. Bildiyimiz bir məsələ var ki, o da folklorun ləyaqət və müqəddəslik faktı kimi yaddaşlarda daşınmasıdır. Ləyaqət və müqəddəslik dedik, elə araşdırmaların mühüm bir qisminə də bu hal özünü daha çox incəlikləri və tərəfləri ilə göstərir. Və bir-birindən maraqlı problemlərin qaldırılmasına, araşdırmaların ortaya çıxmasına gətirir. Eyni zamanda sonrakı tədqiqatlar üçün mövzu verir. Ədəbiyyatşünas alim K.Əliyevin "Eposun poetikası: "Dədə Qorqud" və "Koroğlu" (Bakı, Elm və təhsil, 2011) kitabı bu baxımdan daha çox maraq doğurur. Maraqlı və orijinal düşüncəni sərgiləyir. Adından da göründüyü kimi kitabda iki böyük dastanımız problem kimi təhlil olunur. Onlardan biri "Kitabi-Dədə Qorqud", digəri "Koroğlu" dastanıdır. Təkrar qeyd edək ki, bu dastanlarla bağlı kifayət qədər araşdırmalar aparılıb və indi də aparılmadadır. Dilçilər dil tarixinin öyrənilməsi, etimologiyası və s. etnoqraflar xalq məişətinin görünüşünü, etnoqrafik faktları, tarixçilər tarixi faktların hansı səviyyədə təqdimini, ədəbiyyatşünaslar bədilik, poetika tərəflərini və s. öyrənməkdədilər. "Kitabi-Dədə Qorqud" elm aləminə məlum olduğu gündən araşdırılır və elə möhtəşəm abidədir ki, yenə də araşdırmalara, yeni tədqiqatlara yol açır. Ona əl uzadanın heç birinin əli boşda qalmayıb. Ədəbiyyatşünas alimimiz K.Əliyevin də bu kitabı onun əlinin boşda qal-

madığının, əksinə əlinə zər gəldiyinin təsdiqidir.

Prof.K.Əliyevin "Eposun poetikası: "Dədə Qorqud" və "Koroğlu" əsərində ilk öncə "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanları ilə bağlı yeddi problem mövzu ("Etno-poetika məsələləri", "Dəli Domrul" boyu təsadüf, yoxsa zərurət", "Çoban oğlu Təpəgöz", "Bayındır xanın nəvəsi Uruz", "Dirse xan oğlu Buğac", "Oğuz elinin xanımları", "Beyrəyin qanlı köynəyi") təhlilini tapır. İlk öncə onu deyək ki, tədqiqatçı alim bu kitabla folklorşünaslığa özünün töhfəsini verir. Burada maraqlı cəhət müəllifin dastandakı hadisələrə orijinal, tamamilə fərqli və özünəməxsus prizmadan baxmasıdır. Düzü, qaldırılan problemlərlə bağlı qorqudşünaslıqda kifayət qədər təhlillər aparılıb, mülahizələr söylənməmişdir. Bu mülahizələr, mübahisələr sırasında diqqəti daha çox cəlb edən "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında şeir məsələsi ilə bağlıdır. Bəzi tədqiqatçılar bu nümunələri, yəni şeir məsələsini qəbul etmir, onu qafiyəli nəsr kimi vurğulayırlar. Etiraf edək ki, "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında olduqca diqqəti cəlb edəcək qafiyəli nəsr faktları var. Bu mənada bu dastan əvəzsizdi, heç nə ilə müqayisə olunmaz. Di gəl, qafiyəli nəsr oradakı poeziya nümunələrinin olmasını kənarlaşdırmır. Bu, bir başqa istiqamətdir. Məsələnin mahiyyətinə vardiqda da bu görünür. Etiraf edək ki, "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında özündə çox gizliyə qoruyub saxladığı kimi, poeziya məsələlərini də bir ədəbiyyat hadisəsi kimi günümüzdə çatdırıb. Yadıma hindlilərin dini kitabları düşür. Onlar kitab içində kitab kimi vurğulanır. Yeni qədim hindlilər tarixin keşməkeşlərini, ölüm-itimlərini nəzərə alaraq bütün olanları gələcəyə çatdırmaq üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə etmişlər. Bədii nümunələrin qorunub saxlanması, gələcək nəsələ çatdırılması sahəsində də gərəklili işlər görmək məqsədində olmuşlar. Daha doğrusu, səmavi kitablarına bədii nümunələr, poeziya nümunələrini yerləşdirmək yolunu tutmuşlar. Düzü, "Kitabi-Dədə Qorqud"da bu bütün tərəfləri ilə belə də görünür. Ancaq məsələ oradakı şeir nümunələrinin olub-olmaması ilə bağlıdır. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında qafiyəli nəsr məsələsinin bir tərəfidir. Bu haqda təkrar deyirik, kifayət qədər fikirlər söylənilibdi. Məsələnin digər tərəfində şeir nümunələrinin ortaya qoyulması, aydınlaşması dayanır. Prof. K. Əliyevin də məqaləsinin mahiyyətində bu dayanır. Tədqiqatçı alimimiz yazır: "Aydın məsələdir ki, bədii düşüncə birdən-birə doğulmur və reallığa çevrilən bədii fakt və nümunələr də birdən-birə yaranır. Onun təkamülü və formalaşması xeyli vaxt və zaman tələb edir. Bununla bərabər bədii düşüncənin məzmun və ifadə planı aid olduğu etnosun təbiətindən kənar deyil. Əslində, etno-poetika bədii düşüncə ilə etnosun təbiəti arasındakı əlaqə və teması öyrənən, bu əlaqə və temasın xüsusiyyət və əlamətlərini öyrənən bir elm sahəsi kimi qavranılır". Burada bədii düşüncənin birdən-birə doğulmaması və bədii nümunələrin birdən-birə yaranmaması məsələsi xüsusi olaraq vurğulanır. Türk düşüncə tərzində bədii düşüncənin formalaşması və inkişaf tarixi həmişə öyrənilmə zərurətindədir. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanları poeziya müstəvisində bu tarixin daha qədimdəki qatlarına nəzər yetirmək anlamında əvəzsizdi. Müəllifin də şeir nümunələrinin mövcudluğunu mətnəndən çıxış etməklə konkret faktlar əsasında göstər-

məsi bu istiqamətin müəyyənlişməsi sahəsində çox gərəklili görünür. Eposda mövcud şeir nümunələrinin ortaya çıxarılmasının gərəkliliyini vurğulayan K.Əliyev bir məsələni xüsusi qeyd edir: "Şübhəsiz, eposda da qoşa misralı şeir kifayət qədərdir. Lakin məsələ burasındadır ki, həmin nümunələr bizim indiye qədər vərdişlə qəbul etmədiyimiz nəsr mətninin içində gizlənməmişdir". Bax, məsələ burasındadır, açılmalı, aydınlaşmalı da budur. Türk şeirinin inkişaf tarixini (həm özünə qədərki, həm də sonrakı dövr nəzərdə tutulur) öyrənmə baxımından "Kitabi-Dədə Qorqud" əvəzsizdi. Çünki dastan kifayət qədər diqqəti cəlb edəcək rəngarəng şeir nümunələri ilə bəzənib. Bu bəzənmiş onun nəsrini də poetikləşdirib. Ritmikliyini haradan gəlməsi isə bir başqa problemdir. Onun köklərini araşdırılması isə kifayət qədər yozumlarla, təhlillərə yol açır.

"Kitabi-Dədə Qorqud" dastanları ilə bağlı araşdırmalarda diqqəti cəlb edən problemlərdən biri tədqiqatçıların Dəli Domrulla bağlı müxtəlif mülahizələrdə görünmələri. K.Əliyev də kitabında "Dəli Domrul" boyu təsadüf, yoxsa zərurət" adında bir bölmə verir. Və müəllif elə başlanğıc cümləsində bu suala özü də cavab verir və xüsusi olaraq vurğulayır ki, "Dədə Qorqud kitabı" süjet və kompozisiyası, struktur əlamətləri, bədii dil xüsusiyyətləri və nəhayət ideya siqleti ilə bitkin bir mədəniyyət hadisəsidir". Bizim də nəzərimizdə dastan bütün müstəvilərdə bitkin mədəniyyət hadisəsidir. Ozanların dilindən yazıya alan şəxs özü də dastandan görünür ki, ozanlar qədər vergili, əvəzsiz istedadla malikmiş. Və tədqiqatçı alimimizin dedi ki, abidənin "yüz dəfə ölçülüb, bir dəfə biçilməsinə şübhə yeri qalmır" Bunu tam aydınlığı ilə görmək üçün dastandakı müqəddimə ilə bütün dastan boyu səpələnən hadisələri, hadisələrin gedişini və rəngarəngliyini, cümlə, söz və ifadələrin alt qatında gizlənmələri, bütünlükdə alt və üst qatdakı mahiyyəti izləmək lazımdır. Fikrimizcə, müqəddimə "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının açarlarıdır. Dastana giriş, müəmmaların, qaralıqların açılışı və müəyyənlişməsi oradan başlayır. Etiraf edək ki, bu dastan türkən düşüncə mərkəzidir.

"Dəli Domrul" boyu təsadüf, yoxsa zərurət"de qaldırılan problemlərdən biri "Dəli Domrul" boyunun tənhalığı nədən törəyir" məsələsidir. Dastan ənənəsində yüzə-yüz konkret zaman və məkan məsələsini qoymaq olmur. Türk dastan düşüncəsində bunun axıra qədər görünüşü də yoxdu. Bu olsa-olsa üzde belə görünə bilər. Burada hər bir yaranan dastan bir istiqamətdə konkret məkanla səciyyələnir, onun alt qatında bütünlükdə xalqın düşüncəsinin izləri əhatələnir. Ona görə də "Dəli Domrul" boyundakı hadisələrin fərqlilik tərəflərinin axtarışının açılışına tədqiqatçı alimimizin çıxması çox uğurludur. Dastan özlüyündə bədilik, tarixilik, məişət, etnoqrafik müstəvidə informasiya mənbəyidir. İllah da "Kitabi-Dədə Qorqud". Və müəllifin "lakin fəhmə, qeyri-iradi olaraq "Dəli Domrul" boyunu eposdan, "Dədə Qorqud" eposunu isə "Dəli Domrul" boyundan kənar təsəvvür etmək, sadəcə ağlasığmazlıqdır" qənaəti bütün müşküllərə cavabdır. Bunun isə açılışı yazıda (məqalədə) dastandan və boyun özündən gələn gizliyəndən üzə çıxarılması ilə təsdiqlənir. Biz də o qənaətdəyik ki, "Dəli Domrul" boyu "Dədə Qorqud" eposunun strukturundan-süjetindən, kompozisiyasından, poetika elementlərindən ayrıl-

maz və təcrid olunmazdır. Hətta "Dəli Domrul" boyu olmasaydı, sözsüz ki, epos öz bitkinliyini, dərin mənə siqletini əzəmətinə və monumentallığını xeyli itirmiş olardı". Etiraf edək ki, "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında hər bir boyun, hadisənin, təsvirin, obrazın öz yeri var. Onlar bir inci kimi qeyri-adilliklə, ecazkarlıqla düzülüşdü. Bu dastan sözün, düşüncənin qüdrətinin, əvəzsizliyinin ifadəsi kimi yaranmışdır. İnsan aqlının möcüzəsinin faktıdır. Azərbaycan dilinin imkanlarını, zənginliyini, xalqın düşüncəsinin dərinliyini ifadə və yaşatmaq baxımından heç bir abidə bununla müqayisə oluna bilməz. Ona görə də buradakı hadisələrin, təsvirlərin, boyların hər birində gizliyəndə, alt və üst qatda olan mahiyyəti açmaq, dərinliklərə baş vurmaq lazımdır. K.Əliyevin "Eposun poetikası: "Dədə Qorqud", "Koroğlu" kitabında diqqəti cəlb edəcək problem mövzulardan biri "Çoban oğlu Təpəgöz" başlığı ilə verilən yazısıdır. Qeyd edək ki, dastan bəşər aləminə məlum olandan bəri "Basatın Təpəgözü öldürdü" boyu bağlı mülahizələr yürüdülməkdə, təhlillər aparılmadı. Bu təkə Azərbaycan ədəbi-nəzəri fikrinin deyil, bütünlükdə dünya folklorşünaslığının marağında olan problem mövzulardan biridir. Elə Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında, folklorşünaslığında Təpəgözlə bağlı çoxlu təhlillər aparılıb, müxtəlif fikirlər söylənilib. Ditsdən prof.K.Əliyevə qədər dastanla bağlı yazılanlara diqqət yetirək görərik ki, daha çox "Basatın Təpəgözü öldürdü" boyu araşdırmaların probleminə çevrilib. Etiraf edək ki, həmin təhlillər də kifayət qədər mükəmməlliklə və nəzəri baxımdan öz dövrü və bu gün üçün yüksək səviyyədə aparılmışdır. K.Əliyev "Çoban oğlu Təpəgöz" məqaləsində dastançılıqla bağlı bir həqiqəti vurğulayır: "Qeyd etmək lazımdır ki, xalq təfəkkürünün və xalq istəyinin təcəssümü olan "Dədə Qorqud" eposu həm qəhrəmanlıq abidəsi, həm də tədqiqat obyektinə kimi bütün dövrlərin eposudur. Çünki bu abidənin etnik tarixi, bədii-fəlsəfi gücü tükənməz və sonsuzdur". Bu, yeni dastanın bütün dövrlərin eposu olması məsələsini dərk etmə onun açılışında, təhlilində başlıca və əsas olmalıdır. Bunu dərk etmədən dastandakı hər hansı boyu, mövzu ilə, strukturla, motivlə bağlı mülahizələr aparmaq uğurlu nəticələr verə bilməz. Çünki dastançılıq ənənəsində dastanın bütün dövrləri əhatələməsi başlıca xətt kimi həmişə özünü göstərmişdir. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında isə bunun görünüşü daha əhatəliliklə əksini tapır. Bu səbəbdən də dastanın etnik tarixi xalqın etnik tarixi qədər qədim, bədii-fəlsəfi gücü xalqın bədii fəlsəfi gücü qədər güclüdü. "Duxa Qoca oğlu Dəli Domrul" və "Basatın Təpəgözü öldürdü" boyu işarələdiyi informasiya baxımından özündə həmin əski çağların düşüncəsinin özündə ehtiva edir. Bu düşüncə eyni zamanda onun poetik dərinliyinə yol açır. Burada digər bir məsələ qəhrəmanlığı ilə Oğuz elində ad çıxaran igidlərin Təpəgözlə qarşılaşmada görünən acizliyidir. Dastana bunun gəlişi heç də təsadüfi səciyyə daşmır. Ozanlar maraqlı məsələ burasındadır ki, bu boylar nələr işarələmək, sabahlara gedişdə nələr çatdırmaq məqsədini güdmüşlər? K.Əliyev vurğulayır: "Mənzərə aydın olduğu qədər də faciəlidir: kafirlərə qalib gələnlər Təpəgözün əlində həlak olurlar. Bəs onda xalq təfəkkürü belə bir bədheybət, idbar və qaniçən obrazı yaratmaqla nəyə işarə edir? Hətta nəzərə

və etnopoetikamız

alsaq ki, həmişə qalib gələn igidlərin bu cür ardıcılıqla məğlub olması fikrinin özü belə dastan düşüncəsinə tamamilə yaddır, onda məsələ bir az da çətinləşir və ciddi sual yaranır: Bəs Təpəgöz nə üçün dastana daxil edilmişdir? Məsələnin müəmması da elə burasıdır. Düşünmək gərəkdir ki, Təpəgözü başqası yox, məhz Basat öldürür. Hər ikisinin Oğuzla bağlantıları var. Oğuz qənim kəsilən bədhəybət (Təpəgözün) də Oğuz eli ilə bağlantıları var, onu cəzasına çatdıran Basatın da. Oğuz düşüncəsi birmənalı şəkildə qəbul etmək lazımdı ki, hansısa bir düşməni, peyda olan yağını cəzalandıracaq qəhrəmanı öz içində yetişdirir. Bu dastanda da belə görünür. Bütün bunlar son olaraq onu deməyə əsas verir ki, "Təpəgözün eposun poetikasında tutduğu yer və mövqə nə qədər möhkəmdir, daşdığı funksiyə də çoxşaxəlidir. Təpəgöz həm öz düşmənçiliyi, həm də Basata məğlubiyəti ilə Oğuz elinin gücünü əks etdirir. Çünki Təpəgözün simasında ən böyük düşmən, Basatın simasında isə Təpəgözü məğlub edən ən qüdrətli qəhrəman Oğuz elindən olandır". Bu bütünlükdə dastan ənənəsi üçün səciyyəvi hadisədir. Və "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında da təkrarlanır. Yəni dastanlarda qəhrəmanın məğlubedilməzliyi əsas motiv kimi axıra qədər qorunur. Hadisələrin gedişində hər hansı bürümələrə, sapmalara baxmayaraq sonda ki qələbə onununda.

Kitabda "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanları ilə bağlı daha üç problem ətrafında da ədəbiyyatşünas alimimizin mülahizələrini, maraqlı qənaətlərini görürük. Bu "Dirse xan oğlu Buğac", "Oğuz elinin xanımları", "Beyrəyin qanlı köynəyi" məqalələrindəki aparılan təhlillərdir. Fikrimizcə, "Dirse xan oğlu Buğac" boyu özünün informasiya yükü, təsvirin özünəməxsusluğu, xarakterlərin və həyat hadisələrinin ifadəsi, məişət faktlarının zənginliyi baxımından daha çox araşdırmaların problem faktıdır və yəqin ki, hələ çox zamanlar bu belə də olacaq. Burada Oğuz cəmiyyətində övladsızlıq məsələsi, qadın sevgisi, qadına sevgi, cəmiyyətin özündəki nizamın fərdlərin kimliyindən, hansı səviyyədə dayanışından asılı olmayaraq sabitqədəmliyi məsələsi qoyulur və əksini tapır. Məhz prof. K.Əliyev bu boyla bağlı düşüncələrində bir məqamı xüsusi olaraq vurğulayıb: "...Dədə Qorqud" eposu vahid mexanizm halında götürüldükdə boyların ayrı-ayrı təhlili ilə müqayisədə nəhəng və möhtəşəm görünür və əzəmətli ideyaların daşıyıcısına çevrilir". Bu möhtəşəmlik dastanın elm aləminə məlum olduğu vaxtdan arasırdırmada, sirləri ilə ortaya qoyulma məqsədindədir. Elə "Dirse xan oğlu Buğac" boyu ilə bağlı kitabdakı təhlil də buna xidmət edir. Maraqlı məsələdir ki, hansı səbəbdən ozan-yazıçı bu boyu ilk yerə çıxarmışdı. Bu bir başqa araşdırmanın problem mövzusu. Bizim diqqətimizdə Bayındır xanın təşkil etdiyi məclisdə Dirse xanın yerinin yaratdığı problemdir. Bu isə Oğuz elində övladı olmayana münasibətin ifadəsidir. Dirse xanın "bəri gəlmiş, başım baxtı, evim taxtı" münasibəti ilə Xan qızının (həyat yoldaşının) "xan babamın göyğüsü, qadın anamın sevgisi, göz açiban gördüyüm, könül verib sevdiyim Dirse xan" düşüncəsi arasında böyük mətləblər, Oğuz elinin ailə nizamı, davamlılıq dərəcəsi aşağıdan yuxarıya qədər aydınlıqla cızılır.

Kitabda mühüm bir hissəni "Koroğlu" dastanı ilə bağlı araşdırmalar təşkil edir.

"Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarından sonra xalqımızın yaratdığı ən möhtəşəm abidə "Koroğlu" dastanıdır. İlk mətbu məlumatdan ("Tiflis vərəqələri" (1830, № 68) bu günə qədər müxtəlif səviyyələrdə söz deyilmiş, bir-birindən fərqli qənaətlərlə həmişə diqqət mərkəzində olmuşdur. Dastanın nəşri məsələlərində də fərqlilik və ziddiyyət doğuracaq məqamlar kifayət qədərdir. Bu İ.Şopen, A. Xodzko, S.S.Penni, V.Xulufu, H.Əlizadə, M.H.Təhmasib, F.Fərhadov və son dövrün digər nəşrlərində bu və ya digər dərəcədə özünü göstərmişdir. Onu da əlavə edək ki, "Koroğlu" dastanı bir dastan olaraq formalaşma dövrünü başa vurmayıb. Bu gün də onun ayrı-ayrı qolları toplanıb nəşrolunur. Məsələn, keçən əsrin səksəninci illərindən bu yana nəşr oolunan qollar buna nümunədir. Ancaq bir məsələni etiraf edək ki, "Koroğlu" dastanının nəşr və toplanmasında son dövrlər ciddi nöqsanlar nəzərə çarpmışdır. Bunların böyük bir hissəsi möhtəşəm abidəmizin adına layiq olmayan işlərdi. Dastanın süni qollarının düzəldilməsi, süni dirnaqarası toplanmaların aparılıb geniş ictimaiyyətə təqdimi və yaxud da arxivlərdən hansısa nəşrə layiq olmayan əlyazmanın çıxarılıb dastan adına nəşri və s. Bunlar yaxşı heç nədən xəbər vermir. Bunlar ya folklorşünaslıq sərişətsizliyindən, ya da xalqa yad olmadan irəli gəlir. Hətta tədqiqatçılarda, aparılan araşdırmalarda da bu var. Bir məsələni qeyd edək ki, son dövr "Koroğlu" dastanı ilə bağlı araşdırmaların mühüm bir qisminə ad və başlıq Azərbaycan "Koroğlu"sudu. İçində isə Azərbaycan "Koroğlu"sundan başqa hər nə desən var. Narahətçilik yaradan budur ki, "Koroğlu"nun bir dastan kimi mahiyyətinin açılması Azərbaycandan başqa hər yerdə axtarılır. Və belə düşünürsən ki, "Koroğlu"nun ayağını Azərbaycandan üzmək tendensiyası var. Etiraf etmək lazımdır ki, "Koroğlu" dastanı Azərbaycan xalqının canı, qanı, bütünlükdə düşüncəsi ilə suvarıb yaratdığı bir dastandı. "Kitabi-Dədə Qorqud"dan sonrakı möhtəşəm abidəsidir. Ədəbiyyatşünas alim K.Əliyevin "Koroğlu" dastanı ilə bağlı araşdırması bir başqa məsələdir. Son dövrün uğurları sırasında olan hadisədir. Tədqiqatçı alimimiz "Koroğlu" dastanı ilə bağlı mülahizələrini etnopoetika müstəvisində araşdırır. Müəllifin qənaətləri dörd problem yazıda ("Koroğlu" dastanının dəlişi, "Koroğlu" eposunda dəli aşiq", "Bədii məkanın xarakteri", "Fiziki gücün semantikasi") ümumiləşdirilir. Bu yazılarda bir problem, özü də gərəklili olan problem vurğulanır. "Azərbaycan qəhrəmanlıq dastanlarının aparıcı xüsusiyyətlərindən biri də igidliyin və qəhrəmanlığın tənənəli şəkildə ifadəsidir. Qəhrəmanlıq dastanları yalnız xalqın təfəkkür tərzinin, düşüncə sisteminin və yaradıcılıq imkanlarının inikası deyil, həmçinin bundan daha artıq dərəcədə xalqın, etnosun fiziki gücünün nümayişidir. Həyatda görə bilmədiklərini, bəzən də görmək istediklərini dastan, epos dili ilə nəql etmək keçmiş və gələcəyi bu gün ətrafında birləşdirmək deməkdir". Burada onu da əlavə edək ki, bütün folklor nümunələrində keçmiş, bu gün və gələcəyə idealların, düşüncənin ötürülməsi var. Dastanlar da həmin sıradadır. Sadəcə olaraq bəzilərinə az və çox olması ilə fərqlənə bilər. Ancaq hamısı düşüncə tipi kimi eyni ideala xidmət edir. "Koroğlu" dastanı da epos ənənəsində məhz bunların ifadəçisi funksiyasına daşır.

"Koroğlu - dəlilərin dəlişi" məqalə-

sində konkret olaraq "dəliqanlıq", "dəli-sovluq", "dəli nəre", "dəli könül" bir problem kimi qoyulur və açılma məqsədi daşır. Göründüyü kimi, burada konkret olaraq bir problem və onun həlli məsələsi aydınlıqla görünür. Azərbaycan dastançılığında dəlinin semantikasi bütün tərəfləri ilə qəhrəmanlığa, igidliyə simvolizə olunur. "Kitabi-Dədə Qorqud"da Dəli Dondar, Dəli Domrul, Dəli Qarcar adlarındakı mahiyyət özlüyündə bir ənənə kimi sonrakı dastançılığa ötürülür və bütün tərəfləri ilə "Koroğlu" dastanında təkrarlanır. "Azərbaycan folklorunun həmişəyaşar abidələrindən biri olan "Koroğlu" eposunda 7777 dəlinin olması faktı toplum igidliyin mahiyyət və məzmununun rəmzidir. "Dədə Qorqud" eposundan başlayaraq və qulağımız eşidəndən bəri "dəli" anlayışının igid mənasında işlənməsi heç bir mübahisə doğurmur. Dəli Domrul, Dəli Dondar, Dəli Həsən və s.". "Koroğlu" dastanında "dəli"nin semantikasi bütün çıpaqlığı ilə igidliyə, qəhrəmanlığa yüklənir. Bu bütünlükdə dastan boyu ayrı-ayrı qollarda özünü ifadəsini tapır. Məsələn, "Koroğlunun Bağdad səfəri" (buna "Durna teli" qolu da deyilir) qolunda "hoşdu, dəlilərim, hoşdu, yeriyin meydan üstünə" çağırışında və yaxud da yenə həmin qolda "nə edək, dəlilər, nə edək, düşmənin bəgri didək" sual-cavabında sırf Çənlibel qəhrəmanlarına və qəhrəmanlığına hesablanır. Qəhrəmanlığın hələ başlanğıcında Alı kişinin oğlu Rövşənə bu yerlərdə Dəli Həsən adlı bir igid var, ondan ehtiyatlı ol deməsi də özlüyündə qəhrəmanlığı işarələyir. Və bu qəhrəmanlıq funksiyası dastanda təqdim olunan dəlilik anlamında elə ikinci qolda ("Koroğlu və Dəli Həsən" qolunda) tam aydınlığı ilə mahiyyətini ortaya qoyur. Prof.K.Əliyev də məhz konkret nümunələr əsasında ("mənəm bu yerlərdə bir dəli-dolu", "mən dəlidən öyüd sizə", "mənəm igidlərdə bir dəli-dolu", görsün mən dəlinin indi gücünü" və s.) Koroğlu dəliliyinin, dəli-qanlılığının nələrə hesablandığını tam aydınlığı ilə təqdim edir. "Dəli nəre", "dəli könül" ("coşdu, dəli könül, coşdu") də məhz həmin dastandakı dəliliyin bir komponenti kimi onun dərkinə, mahiyyətin ifadəsinə xidmət edir.

"Koroğlu" eposunda dəli aşiq" məqaləsində isə məsələnin digər bir tərəfi, Aşiq Cünunla bağlı olanlar əksini tapır. Dəli ozan adına möhtəşəm abidəmiz "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında rast gəlirik. "Qazan bəy aydır:

-Mərə dəli Ozan! Dilə məndən nə dilərsən!

Çətilri otaqmı dilərsən? Qul-qaravaşmı dilərsən?

Altun-axçamı dilərsən, verəyim - dedi" ("Kitabi-Dədə Qorqud". Bakı, Gənclik, 1978, səh. 65). Bu "Baybura oğlu Bamsı Beyrək" boyundan verilən nümunədir. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında Dəli ozan düşüncəsi bir xətt kimi keçir və qəhrəmanı işarələyir. Həmin ənənə özlüyündə bütün mahiyyəti ilə fərqliliklərə baxmayaraq "Koroğlu" dastanında təkrarlanır. Və "aşıqlığım bəsdə mənə" düşüncəsinə qədər gəlib çıxır. "Epos poetikasının elə mühüm elementləri də var ki, əsas qəhrəmanla deyil, digər obrazlar və digər struktur vahidləri ilə təmsil olunur. Belə obraz çeşidini aşiq və ozan surətlərində, saz və qopuz simvollarında kifayət qədər aydın görmək və təsəvvür etmək mümkündür. Bu məsələ yalnız ona görə deyildir ki, dastanlar aşiqlər tərəfindən söylənilir, yeni əsrlərə və yeni nəsillərə

ötürülür, məhz ona görədir ki, dastan ritmi birbaşa aşiqdən və sazdan asılı olur. Beləliklə, aşiq və saz eposu poetikasının özündə - strukturunda aparıcı vahidə və simvola çevrilir. "Koroğlu" eposundakı Aşiq Cünun məhz belə obrazlardandı. Ozanlıqda da belədir. "Kitabi-Dədə Qorqud"un müqəddiməsində "qolça qopuz götürüb eldən-elə, bəydən-bəyə ozan gəzər, ər comərdin, ər nakəsin ozan bilər, eləyinizdə çalib aydan olzan olsun" qənaəti də ozan, qopuz timsalında aşiqin sələfini işarəyir. Aşiq Cünun bütün tərəfləri ilə Koroğlu mühitində, koroğluxanlıqda aşığığın funksiyası daşıyıcısına çevrilir. Çənlibelə gəlişi və bütünlükdə fəaliyyəti də bunu deməyə əsas verir.

Dastanda maraqlı məsələlərdən biri məkan məsələsidir. K.Əliyevin "Koroğlu" dastanı ilə bağlı araşdırmalarında bu problem "Bədii məkanın xarakteri" məqaləsində ümumiləşdirilir. Dastanın ilk qolunda, ata ilə oğul arasındakı söhbətdə bu bütün tərəfləri ilə aydın görünür. Tədqiqatçı alim də məkan məsələsində həmin nümunəni verir: "Getdilər, getdilər, bir uca dağın başına çatdılar. Alı kişi soruşdu:

-Oğlum, bura necə yerdirdi?

Rövşən dedi:

-Ata, bura hər tərəfi qayalıq, çənli, çişkinli bir dağ belidir.

...Alı kişi dedi:

-Oğul, mənəm axtardığım yer buradı" ("Koroğlu" dastanı. Bakı, Nurlan, 2009, səh. 14-15). "Koroğlunun İstanbul səfəri"ndə də Nigar xanımın "Koroğlu, Çənlibel budurmu" sualına Koroğlunun "Nigar, Çənlibel budu, bu" cavabında bütün tərəfləri ilə görünür. Tədqiqatçı alimimiz dastandakı məkan problemini təhlil edərək maraqlı bir qənaətlə fikirlərini ümumiləşdirir. "Koroğlu" eposunda məkan xarakteri üç mühüm məqamla təyin olunur: real məkan, ara məkan və ideal məkan. Real məkan paşaların hakim olduğu İstanbul, Ərzincan, Rus, Qars, Toqat və başqalarıdır. İdeal məkan isə heç vaxt dəyişmir. Bu, Çənlibeldir. Real məkan ilə ideal məkan arasında keçid xarakteri daşıyan bir ara məkan da mövcuddur ki, bu, konfliktin həlli məkanıdır" (səh. 148). Bütün bunlar dastanlarımızdan, epos düşüncəmizdən gələn informasiyalardır. Ədəbiyyatşünas alimimiz K.Əliyev də həmin informasiyalardan çıxış etməklə dastan düşüncəsində yaşayan ruhu açmağa çalışıb və sözün həqiqi mənasında buna nail olub. Son olaraq bir daha təkrarlayaq ki, ədəbiyyatşünas alimimiz bu tədqiqatı ilə folklorşünaslığımıza özünün layiqli töhfəsini verib.

Aqil Nəbiyev: "Bizim millidə iddia yoxdur"

Milli komandamızın və AZAL klubunun müdafiəçisi Aqil Nəbiyevin Qol.Az saytına müsahibəsi.

- Milli komandamızın Rusiya ilə son oyunu haqda fikirlərin necədir?

- İlk dəqiqələrdə pis təsir bağışlamadıq. Ancaq vaxt ötdükə üstünlük rəqibin tərəfinə keçdi. Buna baxmayaraq, müdafiədə pis oynamadıq. Bizim problemlərimizdən biri də odur ki, rəqibin adından çəkinirik. Əgər bu olmasa, istədiyimiz oyunu göstərə bilərik. Niyə öz meydanımızda istənilən komandaya qarşı mübarizə apara bilirik, ancaq səfər oyunlarında yox? Rusiyadan bir xalla dönmək olardı. Sadəcə, adi bir səhv nəticəsində qapımızda penalti gördük və uduzduq.

- Millinin baş məşqçisi Berti Foqts Portuqaliya və Rusiya kimi komandalara qarşı oyundan əvvəl iddialı açıqlama vermədi, əksinə dedi ki, biz bu komandalardan nəşə öyrənməliyik. Bu kimi fikirlər futbolçularımızın qorxaq futbol oynamasına gətirib çıxarmır ki?

- Mən həmişə komanda yoldaşlarımda söhbətimdə bir məsələni vurğulayıram. Bu gün Avroliqada oynayan "Neftçi"nin baş məşqçisi Böyükağa Hacıyev rəqibləri öz komandasından üstün tutmur. Baxmayaraq ki, həmin komandalar reallıqda "Neftçi"dən güclüdür. Sadəcə, futbolçu və baş məşqçi iddialı olmalıdır. İddia və istək olmayan yerdə heç bir nəticə əldə edə bilmərsən. Bu gün həm milli, həm də klub səviyyəsində futbolçulara hər bir şərait yaradılıb. Ancaq nəticə yoxdur. Bunun da səbəbi bizim millidə iddianın olmamasıdır.

- Sənin fikrincə, ruslara

məğlubiyyətə səbəb nə oldu?

- Vaxt keçdikcə daha çox müdafiədə otururduq. Bu da məğlubiyyətə gətirib çıxardı. Fiziki cəhətdən ruslardan heç də geri qalmırdıq. İnsafən demək lazımdır ki, baş məşqçi oyundan əvvəl futbolçularımıza təkcə müdafiədə oynamağı tapşırmaırdı. Taktiki quruluşdan da görünürdü ki, komandamız hücumameyilli sxemlə oyuna çıxıb. Ancaq rəqibdən çəkinməyimiz bizi uduzdu.

- Millidə legionerlərin çox olması etirazlara səbəb olur. Bu barədə sənin fikirlərin bilmək maraqlı olardı...

- Mən legionerlərin oynamasının əleyhinə deyiləm. Amma bir şərtlə ki, onlar ən azı yerli futbolçulardan iqiqat güclü olsun. Bu halda yerli oyunçu ondan nəşə öyrənə bilər. Yoxsa öz futbolçularımızdan zəif əcnəbiləri gətirirlər komandaya. Onlardan nə öyrənə bilərsən? Heç nə. Ko-

mandanın səviyyəsi də aşağı düşür. Təkcə pul qazanmaq yox, irəliyə getməyi də düşünmək lazımdır. Mən federasiya rəhbərliyinin və baş məşqçinin işinə qarışmaq istəmirəm. Düzdür, millidəki əcnəbi futbolçular da mənim komanda yoldaşlarımdır. Ancaq mənim subyektiv fikrimə görə, bu gün yerli futbolçularımız millidəki legionerlərdən daha güclüdür. Buna baxmayaraq, baş məşqçinin öz fikri var. Kimi istəyir, onu da dəvət edir.

- Hakimin qapımıza təyin etdiyi penalti doğru qərar idimi?

- Qayda pozuntusu xəttin üstündə baş vermişdi. Ancaq bu hakimin qərarıdır. Mənim fikrim heç nəyi dəyişmir.

- Çox insan deyir ki, həmin epizod Bakıdakı oyunda olsaydı, hakim penalti verməzdi...

- Raziyəm. Amma adətən, belə məqamlarda güclü komandalara lehə qərar verilir. Əvvəl biz özümüza hörmət etməliyik ki, sabah başqası bizə hörmət etsin. Bizim bələlərimizdən biri də öz millətimizə, dinimizə, dilimizə hörmət etməyimizdir. Biz öz millətimizi sevmirik. Bu gün elə azərbaycanlılar var ki, öz dilində deyil, rusca danışır. Azərbaycanda səkkiz il futbol oynayan əcnəbi "salam", "sağ ol"dan başqa bizim dilə heç nə bilmir. Amma qonşu Türkiyəyə baxaq. Həmin ölkəyə gələn futbolçu bir ildən sonra mətbuat konfransında jurnalistlərin suallarına türkçə cavab verir. Mən həmişə futbolçularımızla da danışanda onlara bildirirəm ki, özümüza hörmət etməliyik. Amma biz nə edirik? Bura gələn əcnəbi ilə onun dilində danışırıq.

Şükür CAVAD

HƏR KƏS TƏQDİMATA DƏVƏTLİDİR

27 oktyabr, saat 12:00

"ƏLİ və NİNO" kitab mağazası

ünvan: Nizami 91.

Azərbaycan Tərcümə Mərkəzinin kollektivi Zakir Fəxriyə dayısıoğlu

AKİFin

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

"525-ci qəzet" in kollektivi Zakir Fəxriyə dayısıoğlu

AKİFin

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Rəşad Məcid, Yaşar Əliyev, Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseynli, Aydın Bağırov, Mirhacib Məcid, İsgəndər Həsənov Zakir Fəxriyə dayısıoğlu

AKİFin

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

ELANLAR

Kurslar

Dizayn studiyası kurslara dəvət edir: İnteryer Dizaynı (mənzil, ofis, ev), Landşaft Dizaynı, Mebel Dizaynı, Geyim (paltar) Dizaynı, Projekt qrafikası (çertyoqların hazırlanması və çəkilməsi). Ali məktəblərə bu ixtisaslar üzrə hazırlama. Dizayn və Arxitektura rəsmxətti (AutoCad, ArhiCad, 3 D Max). Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.
T. (012) 566-88-96; (012) 491-14-62 (050) 463-30-09;
www.iiib.az-baku.com

Qadın paltarlarının Biçmə-Tikiş, Dizayn və Modelləşdirmə kursları. Müəllim — yüksək səviyyəli usta (qadın), rəssam, modelyer, dizayner. Fransız biçmə metodu. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun diplomu verilir.
T. (012) 566-88-96; (050) 310-70-17;
www.iiib.az-baku.com

MÜHASİBAT kursları (2ay) həmçinin Beynəlxalq və Kompüter mühasibəti. Bank

iş. Tədris proqramı mühasibatın ən əvvəlindən başlayaraq balansın tərtibinə qədər keçirilir, məşğələlər praktiki xarakter daşıyır. Beynəlxalq, İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (050) 463-30-09,
www.iiib.az-baku.com

Kişi və Qadın BƏRBƏRİ kursları. Kurslar praktiki şəkildə keçirilir. Dərsləri yüksək səviyyəli profesional kişi və qadın ustaları keçirir. Dərslər şəhərin mərkəzində "keçir". Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 430-34-49, (012) 491-14-62,
www.iiib.az-baku.com

Kosmetologiya, Aparat kosmetologiyası, Vizac, Manikur, Tatuac və Pirsinq kursları. Azərbaycan və rus dillərində. Şəhərin mərkəzində, fərdi və qruplarda. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 555-22-23;
(050) 344-15-51,

www.iiib.az-baku.com

Masaj kursları. Masajın bütün növləri praktiki şəkildə öyrənilir. Dərsləri böyük təcrübəsi olan professional həkim-masajist keçirir. Dərslər qruplarda 3 ay, fərdi 1 ay keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun Diplomu verilir.
T. 012 430 34 49 (055) 320-08-72;
www.iiib.az-baku.com

AŞPAZ, QƏLYANALTIÇI (xolodnitsa) və ŞİRNİYYATÇI Kursları. Azərbayn, türk və Avropa mətbəxinin xörəklərini bişirmək və qəlyanaltı (zakuska) hazırlamağı öyrədir. Həmçinin tort və pirocna hazırlamaq və gözəl bəzəmək.
Telefon: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 320-08-72; www.iiib.az-baku.com

Kurslar: MOBİL Telefonların təmiri; Kompüterlərin təmiri; Sistem icrayəsi (sı-admin) və Kompüter şəbəkələri. Bütün lazım olan avadanlıq və cihaz var. Dərslərin keyfiyyətinə təminat verilir. Tezləşdirilmiş

kurslar da təşkil edilir. Asan işəduzəlmə və yüksək əməkhaqqı! Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir:

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62 (055) 562-13-09; www.iiib.az-baku.com

Курсы МОДЕЛЬЕРОВ-ДИЗАЙНЕРОВ и КРОЙКИ-ШИТЬЯ женской одежды. ФРАНЦУЗСКИЙ КРОЙ. Преподаватель - профессиональный мастер (женщина). Также подготовка в вузы по дизайну. Выдается диплом Международного Института Изобретательства и Бизнеса. Тел.: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62, (050) 310-70-17; www.iiib.az-baku.com

Курсы МЕДСЕСТЕР (6-12 мес.), курсы Фармацевтов (6-8 мес.). Обучение в группе и индивидуально. Возможно ускоренное обучение. Обучение на азербайджанском и русском языке. Выдается ДИПЛОМ Международного Института Изобретательства и Бизнеса. Тел.: (012) 555-22-23, (050) 344-15-51; www.iiib.az-baku.com

"Neftçi"nin rəqibi Avroliqadan uzaqlaşdırıla bilər

Avropa Liqasının qrup mərhələsində "Neftçi"nin rəqibi olan "Partizan" da daxil olmaqla Serbiya klubları və milli komandaları UEFA və FIFA bayrağı altında keçirilən yarışlardan kənarlaşdırılmaq təhlükəsi ilə üzləşib.

Buna Serbiya və İngiltərənin U-21 milli komandaları arasında ötən həftə keçirilən görüşdə baş verən qalmaqal səbəb olub. Məsələ burasındadır ki, ingilislərin 1:0 hesabı ilə qalib gəldiyi oyundan sonra serblər "Avro-2013"ün final mərhələsində oynamaq hüququnu itirib. Görüşdə türkiyəli hakim Hüseyin Göcək hər iki komandanın doqquz futbolçuna sarı vərəqə göstərərək, matçın sonlarında isə serblərin iki oyunçusu qırmızı vərəqə alıb. Oyunun uzatma dəqiqələrində ingilislər bir qol vuraraq qalib gəliblər. Bundan sonra meydana ingilis və serb futbolçuları, həmçinin onların baş məşqçiləri arasında əlbəyaxa dava düşüb. Azarkeşlərin meydana axışmasından sonra insident daha da böyüyüb.

Hadisəyə hətta Böyük Britani-

yanın baş naziri Devid Kameron da münasibət bildirib. O, UEFA-nı Serbiya Futbol Federasiyasına təcə maddi cəza yox, daha ciddi sanksiyalar tətbiq etməyə çağırıb. Qeyd edib ki, matç zamanı serb azarkeşlər tərəfindən ingilislərin ünvanına irqçi şüarlar da səsləndirilib.

Qeyd edək ki, artıq UEFA serb azarkeşlərin oyunun gedişatı və qarşılaşmadan sonra meydana daxil olması ilə əlaqədar iş açıb. Bundan başqa, ingiltərəli futbolçuların yolverilməz hərəkəti də araşdırılacaq. Qitənin futbol qurumu hər iki ölkənin futbol federasiyasına məsələ ilə əlaqədar 2012-ci ilin noyabrın 22-nə qədər hesabat hazırlamağı tələb edib. Bundan sonra baş verən hadisələrlə əlaqədar yekun qərar verilməkdir.

Serbiya Futbol Federasiyasının prezidenti Tomislav Karadiç bildirib ki, onlar baş verənlərdən təəssüflənirlər: "Mən bu hadisəyə görə futbol ictimaiyyətimizdən və ingiltərəli qonaqlarımızdan üzr istəyirəm. Amma qeyd etmək istər-

dik ki, bu hadisədə təcə bizim günahımız olmayıb. Serblər heç vaxt irqçi olmayıb və olmayacaqlar da".

Qeyd edək ki, adətən, bu kimi olaylara UEFA-nın münasibəti çox sərt olur. Təsədüfi deyil ki, ən son bu ilin avqustunda Yunanistanın PAOK klubu Avropa Liqasında Avstriya "Rapid"inə qarşı görüşdə azarkeşlərinin meydana axışması səbəbindən şerti olaraq bir il müddətinə qitə miqyaslı yarışlardan uzaqlaşdırılıb. Əgər yaxın üç ildə analoji hal təkrarlansa, PAOK-la bağlı cəza rəsmən qüvvəyə minəcək.

Serbiya - İngiltərə U-21 komandalarının oyununda insidentin daha ağır olmasını nəzərə alsaq, o zaman ilin sonuna qədər UEFA Serbiya Futbol Federasiyasına ağır cəza verəcəyi istisna olunmur. Bu halda Serbiya klubları və milli komandaları beynəlxalq yarışlardan kənarlaşdırılacaq.

Yeri gəlmişkən, hazırda dünya futbolunda söz sahiblərindən olan ingilislər serblərə sərt cəza verilməsinə çalışırlar.

"Dövlət Müstəqilliyi Günü"nə həsr olunmuş yarışın qalibi müəyyənləşdi

Nərimanov rayonu ərazisində yerləşən 200 sayılı orta məktəbin futbol meydançasında "18 oktyabr - Dövlət Müstəqilliyi Günü" nə həsr olunmuş məhəllələrarası mini-futbol üzrə Bakı şəhər turnirinin final oyunları keçirilib. Bakı Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsi tərəfindən 2000-2001-ci il təvəllüdü uşaqlar arasında keçirilən yarışda 3-4-cü yerlər uğrunda Binəqədi və Nizami rayon komandaları, final oyununda isə Nərimanov və Yasamal rayonlarının komandaları qarşılaşıblar. Hər iki görüş maraqlı keçib. Binəqədi rayon komandası 5-3 hesabı ilə qalib gələrək turnirdə üçüncü, Nərimanov rayon komandası 3-2 hesablı qələbə qazanaraq birinci yeri tutub.

Final oyunundan sonra turnirin təntənəli bağlanması mərasimində Bakı Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsinin şöbə müdiri Adil Ağayev, Nərimanov rayonu Gənclər və İdman İdarəsinin rəisi Nəcəf Novruzov və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər. Natiqlər öz çıxışlarında futbolun inkişafında xüsusilə uşaqlar arasında keçirilən məhəllələrarası mini-futbol turnirinin böyük rol oynadığını, respublika prezidentinin müvafiq sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikasında 2005-2015-ci illərdə Futbolun İnkişafına dair Dövlət Proqramı"nın bu tipli tədbirlərin keçirilməsi ilə yüksək səviyədə icra olunduğunu bildiriblər.

Tədbirin sonunda qalib komandaların üzvləri Bakı Şəhər Gənclər və İdman Baş İdarəsi tərəfindən müvafiq dərəcəli diplomlarla, xatirə hədiyyələri və kuboklarla təltif olunublar. Bu haqda məlumat dypbaku.az saytında verilib.

Mourinyo yenə "Barselona"nın bostanına daş atdı

Madrid "Real"ının baş məşqçisi Joze Mourinyo bəzi nəhəng klubları qızıdıracaq açıqlama verib.

O qeyd edib ki, "Real" hazırda dünyada ən baxımlı oyun nümayiş etdirən komandadır.

"Öz komandanın oyunu ilə qürur duyuram. Məni "Real"-

dan daha yaxşı futbol fəlsəfəsinə sahib olan baş bir komandanın varlığına inandıracaq adam hələ doğulmayıb. "Barselona"ya gəlincə, bu komanda haqda daha az danışmaq lazımdır. "Real" İspaniya çempionu, "Çelsi" Çempionlar Liqasının qalibidir. "Barsa" isə ötən mövsüm bu mükafatları qazana bilməyib" - deyər J.Mourinyo vurğulayıb.

Nazim Süleymanov "Rubin" - "Neftçi" oyununa gedir

Azərbaycan milli komandasının baş məşqçisinin köməkçisi Nazim Süleymanov UEFA Avropa Liqasının qrup mərhələsi çərçivəsində oktyabrın 25-də Rusiyanın Kazan şəhərində keçiriləcək "Rubin" - "Neftçi" oyununu izləyəcək. Məlumatı AFFA-nın saytı yayıb.

"Mançester Siti"nin futbolçusu "Çelsi"nin hədəfində

"Mançester Siti" klubunun dayaq yarımmüdafiəçisi Yaya Ture daha bir komandadan təklif alıb.

29 yaşlı futbolçu "Çelsi" klubunun maraqlı dairəsinə düşüb. "Zadəganlar"ın baş məşqçisi Roberto Di Matteo yanvar ayından Turenin komandasında görmək istəyir. London təmsilçisi Turenin həftəsinə 300 min funt-sterlinq ödəməyə hazır olduğunu açıqlayıb. Lakin "Mançester Siti"nin futbolçunu buraxıb-buraxmayacağı böyük maraqlıdır. Qeyd edək ki, Fil Dişi Sahili yığmasının futbolçusu ilə "Barselona" və "Latsio" klubları da yaxından maraqlanırlar.

Vaqif Sadıqov: "Məni narahat edən çempionatımızda yaranan fasilədir"

AZAL klubunun baş məşqçisi Vaqif Sadıqovun Qol.Az saytına müsahibəsi

- *Premyer Liqanın növbəti turunda səfərdə "Turan" komandasıyla qarşılaşacaqsınız. Həmin oyun barəsində fikirlərinizi bilmək maraqlı olardı...*

- Bildiyiniz kimi, millinin oyunları ilə əlaqədar, çempionatımızda fasilə yaranmışdı. Bir neçə futbolçumuz milli komandalarda heyətdə çıxış etdiyindən dünəndən düşərgəmizə qayıdıb. Tam heyətlə məşq də o vaxtdan bərpa etdik. "Turan"a qarşı onların meydanında mübarizə aparmaq hər bir komanda üçün çətin olub. Bu gün tovuzluların heyətdə güclü futbolçular cəmləşib. Bizi rahat səfər oyunu gözəlmir. Nə qədər çətin olsa da, futbolçularım öz gücünü göstərməlidir. Həmin oyunda ancaq qələbəyə köklənmişik.

- *Oyun öncəsi sizi narahat edən hansısa problemlər varmı?*

- Məni yeganə narahat edən çempionatımızda yaranan fasilədir. Hər 3-4 turdan bir iki həftə fasilə yaranır. Bu da komandamızın oyun təcrübəsinə azalmasına gətirib çıxarır. Buna baxmayaraq, futbolçularımız böyük həvəslə oyuna hazırlanırlar. Hesab edirəm ki, ilk gündən mənim tərəfimdən komandanın qarşısına qoyulan hər oyuna qələbə əzmi ilə meydana çıxmaq tələbinə futbolçularım əməl etməyə çalışır. Sonluqda nə olacağını isə zaman göstərər.

- *Yeri gəlmişkən, çempionatda tez-tez yaranan fasilə sizin kimi digər məşqçiləri də narahat edir.*

- Avropa ölkələrində milli komanda ilə klublar arasında standartlar var. Konkret olaraq, UEFA tərəfindən tələb olunan müddətdə futbolçuları yığmaya buraxsaq, bu cür problemlər olmayacaq. Amma istənilən halda, ən vacib olan odur millimizin uğurudur. Bizə problem yaratsa belə, tək millimizə xeyiri dəysin. Milli komandamızın xeyiri naminə biz bu cür çətinliklərə dözməyə hazırıq.

- *Lakin milli hələ ki, uduza-uduza gedir. Ruslarla oyuna baxdınız mı?*

- Həmin oyunda mən futbolçularımızda əzmkarlı-

ğın şahidi oldum. Ancaq bu gün təcə bununla nəyə nail olmaq çətinidir. İlk öncə fərdi ustalılıq və komanda oyununa köklənmək lazımdır. Ruslarla görüşdə komandamızda bu keyfiyyətlər çatmırdı. Hələ oyundan öncə sizin saytınıza müsahibəmdə bildirmişdim ki, Rusiya millisi futbolçuların fərdi ustalığı baxımında bizim futbolçularımızdan çox da üstün deyil. Bizim komandada cəsəret bir az artıq olsaydı, ilk on dəqiqədə göstərdiyimiz oyunu axıra kimi saxlaya bilsəydik, ən azı məğlub olsaq belə, məyus olmazdıq. Komandamız gələcək baxımından inam olmayan bir oyun göstərdi.

- *Sonda yenidən qayıdaq "Turan"la oyuna. Görüş öncəsi heyətdə hər hansı itkilər var?*

- Bəli. Dörd futbolçumuz xəstə və zədəli olduğundan komandayla məşq edə bilmirlər. Ancaq biz də futbolçuların sayı çox olduğuna görə əvəzəlməz oyunçu yoxdur. Ona görə hansısa ciddi problemlə qarşılaşacağımızı düşünmürəm.

Şükür CAVAD

Ləman Əlizadə: “Özlərini gülünc vəziyyətə salırlar”

**Azərbaycanlı model
Ləman Əlizadənin
525.az-a müsahibəsi**

- İspaniyada modellik etdiyiniz halda niyə Azərbaycana qayıtdınız?

- İspaniyada modelliyə başlayanda 16 yaşım vardı. Modellik kurslarına gedirdim, podiumlara çıxırdım. Əslində İspaniyada yaşasam da, Azərbaycana tez-tez gəlirdim. Bir dəfə burada “Miss Azərbaycan” gəzəllik müsabiqəsinin keçirildiyini gördüm. Qərara aldım ki, mən də qatılıram. Amma müsabiqənin şərtlərinə görə, tatuajlı qızların yarışda iştirakına icazə verilmirdi. Mənim isə tatuajım var idi. Əvvəlcə dedilər ki, eybi yox, anketə qeyd et ki, tatuajın yoxdur. Amma sonra bunun üstü açıldı və məhz bu səbəbdən yarışdan uzaqlaşdırıldım. Mən də onlarla dava etmişdim. Çünki seçdikləri qızların əksəriyyəti plastik əməliyyat etdirmiş, silikonlu idilər. Buradakı qazancın İspaniyaya nisbətən daha yaxşı olduğunu gördüm. Bu səbəbdən vətənimdə qalib işləmək istədim.

- Və sonra “Azəri top model” müsabiqəsinə qatıldınız...

- Bu müsabiqədə özümə çox güvənirdim. İnanırdım ki, qalib olacağam və oldum da.

- Həmin yarışmada sən birincilik üçün beş min manat verdiyin haqda xəbərlər yayılmışdı.

- Müsabiqə sms yolu ilə keçirilirdi. Buna görə də orada yalan, saxtakarlıq mümkün deyildi. Mən də kontur alıb özümə səs verirdim. Tanışlarım, qohumlarım, məni bəyənen insanlar da səs göndərirdi. Beləcə, mən də qalib seçildim. Hətta sonda səs faizlərini də mənə göstərdilər, hər şey çox şəffaf keçmişdi. Onu da etiraf edirəm ki, bu, qatıldığı sonuncu müsabiqə olacaq. Mənə birincilik lazım idi, onu da əldə etdim.

- Azərbaycanda model biznesinə çox da ciddi yanaşılır. Yəqin sən də belə problemlərlə qarşılaşırsan...

- Doğrudur, bizdə modellərə olan münasibət heç də ürəkaçan deyil. Model biznesinə dırnaqarası baxırlar. Halbuki modellik çox gözəl və incə bir peşədir. Bu peşəni qeyri-ciddi edən elə modellərimizin özüdür. Modellərimizin qüsurları çoxdur. Plastik əməliyyat etdirib, silikon taxtıran birisindən model olmaz. Amma belələri podiumları bəzəyirlər. Bizdən əvvəlki modellərimizdə də günah var. Onlar gənc modellərə irəli getməyə dəstək olmaqdan əvvəl, ayağından çəkirlər. Qəbul etmək istəməzlər ki, onların dövrü çoxdan keçib. Mən də müəyyən yaşdan sonra bu sahədən gedəcəyəm. Bu, daimi bir iş deyil. Onda mən hansısa bir gənc qıza model olmaq üçün kömək edəcəyəm.

- Bəs, modellərin sponsorların hesabına özlərini reklam edib,

gündəmdə qalması barədə nə fikirləşirsiniz?

- Bugünə kimi nə qazanmışam, hamısını öz gücümə etmişəm. Avtomobilim var, podiumlara dəvət alıram. Buna görə heç kimin köməyindən istifadə etmirəm. Mənim özümə də sponsorluq təklif edənlər olur. Amma mənim sponsor hesabına yüksəlmək niyyətim yoxdur. Bugünə kimi heç bir sponsordan ədəbsiz təklif almamışam. Çünki mənim tərbiyəm var. Amma bəzi modellər özlərini aparmağı bacarmırlar. Bax, həmin insanlara ədəbsiz təkliflər olur. Çünki onlar buna şərait yaradır. Model oturuşuna, duruşuna fikir verməlidir. Belələri model biznesinin adını batırırlar.

- Yerli modellərimizdən kimi bəyənirsiniz?

- Mən Azərbaycanda iki model tanıyıram: Səbinə Allahverdiyeva və İlqar Əliyev. Başqalarına isə sadəcə gülürəm. Çünki nə çəkilişə gedirlər, nə podiuma çıxırlar, evdə oturub özlərinə model deyirlər. Bəzən də görürsən ki, boyu 1.65-dir, deyir ki, mən manikenəm. Belələrinə fotomodel və model anlayışını izah etmək lazımdır. Çünki özlərini gülünc vəziyyətə qoyurlar.

- Bir ara model Maya ilə aranızda söz-söhbət yaranmışdı. Nə baş vermişdi?

- “Azəri top model” müsabiqəsinə olanda biz çox əziyyət çəkirdik: çəkilişlərə gedirdik, bütün günü məşqlər edirdik, yemək yemir, pəhriz saxlayırdıq. Müsabiqənin ortasında Maya çəkiliş adı ilə Türkiyəyə getdi. Amma mən bilirdim ki, Maya ora nə məqsədlə getmişdi. Geri döndükdən sonra müsabiqəni qaldığı yerdən davam etdi. Belə bir haqsızlığa çox əsəbiləşmişdim. Hər yerdə məni model kimi görmədiyini deyirdi. Bu da məni qıcıqlandırdı və onun Türkiyəyə əslində nə üçün

getdiyini açıb hər kəsə dedim.

- Modelliklə yanaşı həm də aktrisa kimi özünü sınadınız. Sənə, hansı daha yaxşı alındı?

- “Qaranlıqlar çiçəyi” serialına kasting yolu ilə seçildim. Orada çox modellər var idi, amma keçmədilər. Aktrisalığ üçün istedad lazımdır. Mən özümdə bu istedadı görürəm. Mənə aktrisalığ daha yaxındır. Modellik isə sadəcə bir hobbidir. Bu yaxınlarda gürcüstanlı rejissordan filmə çəkilmək təklifi almışam. Əgər razılışsaq, işbirliyinə başlayacağıq.

- Özünü peşəkar model hesab edirsiniz?

- Mən dünən yerimdən durub model olmamışam. Adını peşəkar qoyanlardan daha çox təcrübəm var. Digər modellər kimi pul verib jurnallarda şəkillərimi yaymıram. Bir model üçün bundan böyük bəyənçilik ola bilməz. Mən pulla özümü reklam etmirəm, əksinə, mənə pul verirlər.

- Açıq-saçıq fotosessiya təklifi alsanız razılışarsanız?

- Avropada olsa, razılışardım, amma burada yox. İspaniyada çimərlik geyimində podiuma çıxmışam. Bir dəfə təklif etmişdilər, amma razılışmadım.

- Bildiyimə görə, çalışdığınız model agentliyi ilə aranızda narazılıq olub və sən oradan ayrılırsınız...

- Agentliklərlə işləmək sərf etmir. Çox haqsızlıq edirlər. Əziyyəti model çəkir, qazancın çoxunu isə onlar götürür. Faizi az götürsələr, daha yaxşı olar. Buna görə də sərbəst

olaraq işləyirəm. Şükür ki, artıq məni tanıyırlar, çox təkliflər alıram.

- Bir az da gələcək planlarınızdan danışın...

- Məşhur model Tayra Benkəyə pərəstiş edirəm. Gələcəkdə onun kimi “Top Model” verilişi açıb, istedadlı qızlara dəstək olmaq istəyirəm. Bunu edəcəyəm inanın. Mən Züleyxa Aqçurinin yerinə olsaydım, indi belə veriliş açıb model olmaq istəyənlərə dəstək olardım.